

วัตถุประสงค์

วารสารกฎหมายและสังคมรังสิตเป็นวารสารวิชาการของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทางด้านกฎหมายและสังคมและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา เพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยและงานวิชาการในมหาวิทยาลัยรังสิต และจากสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขานิติศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และบทความที่เสนอจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อพิมพ์ลงในวารสารอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะระบบการอ้างอิงและรูปแบบการนำเสนอ

ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มาให้ถูกต้อง กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

เจ้าของ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

52/347 อาคารอุไรรัตน์ (ตึก 3) ถนนพหลโยธิน เมืองเอก ตำบลหลักหก

อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

โทร. 02-997-2222 ต่อ 1294 โทรสาร. 02-997-2222 ต่อ 1264

Email: RJLS@rsu.ac.th

ประธานที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคุณ

คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร

อดีตรองอธิการบดีสูงสุด, นักวิชาการอิสระ

ศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.โกเมศ ขวัญเมือง

กรรมการบริหารหลักสูตรนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณนิต

ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดร.กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์

ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

หัวหน้ากองบรรณาธิการ/ผู้จัดการวารสาร

อาจารย์อนิสมา มานะทน

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

อาจารย์นนนลพัทธ์ พิตรพิบูลปรียา

หัวหน้าหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงครัต ดลเจิม

อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมาธิราช

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

ประธานหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

อาจารย์วิเชษฐ สันประสิทธิ์กุล

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์

รองผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา สาขานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศกร ไชยพงษ์

หัวหน้ากลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม

หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวณีน ต่อปัญญาชาญ

อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ดร.พลัฏฐ์ วงษ์พิริยชัย

นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ดร.สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวชนิษฐา จันยัง

เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ออกแบบปก/จัดรูปเล่ม

นางสาวจุติมา สิริจารุธร

เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

พิมพ์ที่

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต

52/347 ถนนพหลโยธิน เมืองเอก ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

Tel. 02-997-2222 ต่อ 5231

RJLS

Rangsit Journal of Law and Society

วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

บทบรรณาธิการ

วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2567 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เป็นบทความวิจัยจำนวน 4 เรื่อง และเป็นบทความวิชาการจำนวน 1 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 6 ของการจัดทำวารสารของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต และเพื่อเป้าหมายของการทำวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย

กองบรรณาธิการวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต ขอขอบคุณท่านผู้เขียน และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจวารสารของเราและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จะมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น ตลอดจนทีมงานทุกท่านที่เกี่ยวข้องจนวารสารได้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ทุกประการ

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้ จะให้มุมมองและแง่คิดต่างๆ ต่อยอดความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (จ)

บทความวิจัย : Research Articles

ปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และ 1

วีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

THE PROBLEMS OF ENFORCING LEGAL MEASURES REGARDING THE CRIMINAL OF FINES ACCORDING
TO THE FILM AND VIDEO ACT, B.E. 2551 (2008)

จันทร์สม จันสุริวงษ์

การประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคบังคับ 15

COMPULSORY PET INSURANCE

ดนิตา นิมวัฒน์

คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การ 29

เอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม

ADMINISTRATIVE CASES CONCERNING THE ENVIRONMENT THAT AFFECT THE PUBLIC INTEREST:
STUDY ON PRIVATE ORGANIZATIONS, ASSOCIATIONS, JURISTIC PERSONS, OR INTEREST GROUPS THAT
HAVE AN INTEREST IN THE ENVIRONMENT

สุนิดา คงมั่น

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน: กรณีศึกษา 44

จังหวัดจันทบุรี

SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AND STRATEGIES FOR SUSTAINABILITY OF THE DURIAN
ECONOMY: A CASE STUDY OF CHANTHABURI PROVINCE

พงศ์กิจ จันทเลิศ, ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, ทรงศักดิ์ มีมกระโทก

บทความวิชาการ : Academic Articles

กรอบแนวคิดการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 56

A CONCEPTUAL FRAMEWORK ON DIGITAL IN CRIMINAL JUSTICE SYSTEM

ศลธร คงหวาน, ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 68

ปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551*

THE PROBLEMS OF ENFORCING LEGAL MEASURES REGARDING THE CRIMINAL OF FINES ACCORDING TO THE FILM AND VIDEO ACT, B.E. 2551 (2008)

จันทร์สม จันสุริวงษ์

Jantharat Jinsuriwong

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Faculty of Law Rangsit University, Thailand

Corresponding author E-mail: Jantharat.j62@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงที่มาของการกำหนดโทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกำหนดโทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติฯ ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบโทษปรับทางอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของต่างประเทศที่มีรูปแบบการกำหนดโทษปรับทางอาญาแตกต่างจากประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทยที่สุด โดยการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ พบว่า พระราชบัญญัติฯ มีการบังคับใช้มากกว่า 10 ปี ทำให้เกิดปัญหาการกำหนดอัตราค่าปรับที่ไม่สอดคล้องกับปัจจุบันและการกำหนดค่าปรับที่ไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละราย เนื่องจากประเทศไทยมีรูปแบบการกำหนดโทษปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด ที่ประสบปัญหาภาวะโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพ จึงได้นำแนวคิดของกฎหมายดังกล่าวในต่างประเทศที่มีรูปแบบโทษปรับทางอาญาที่แตกต่างจากประเทศไทยมาศึกษาความเหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคของสังคมไทย โดยทำการศึกษาจาก 2 ประเทศ คือ สหรัฐเม็กซิโก ที่กำหนดโทษปรับเป็นจำนวนเท่าตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อวัน และสาธารณรัฐฟินแลนด์ ที่กำหนดโทษปรับรายวัน

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อเปรียบเทียบโทษปรับทางอาญาในรูปแบบต่างๆ การนำโทษปรับรายวันที่สอดคล้องกับภาษีเงินได้อัตราก้าวหน้า มาปรับใช้กับพระราชบัญญัติฯ เป็นการแก้ไขปัญหาค่าปรับที่ไม่เหมาะสมกับรูปแบบโทษปรับทางอาญารูปแบบอื่น และการพิจารณาการกระทำความผิดจากรายได้ที่เกิดขึ้นจริงทำให้กฎหมายมีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ประกอบกับได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ซึ่งมีเจตนารมณ์มาจากรูปแบบโทษปรับรายวัน จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดหลักการกำหนดโทษปรับรายวันในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และให้ใช้บังคับกับผู้ฝ่าฝืนตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว

คำสำคัญ: ภาพยนตร์และวีดิทัศน์, ความเหลื่อมล้ำ, โทษปรับทางอาญา, โทษปรับรายวัน

Abstract

The article aimed to study were to investigate the origins of the imposition of criminal fines under the Film and Video Act of 2008, to analyze the issues and consequences associated with these fines, and to compare them with fines imposed by foreign countries' laws on films and videos, aiming to identify the most suitable solution for Thailand's specific circumstances. Through the investigation, it was discovered that the Act had been implemented for over a decade, resulting in issues with the establishment of acceptable rates inconsistent with current circumstances and the imposition of penalties unsuitable for individual offenders. Thailand tends to impose fines based on the legally stipulated amount, leading to ineffective penalties. Hence, the suitability of implementing laws similar to those in other nations, which have varying types of criminal punishments compared to Thailand, has been examined to address the disparity issue and promote fairness within Thai society. The research was undertaken in two countries: the United States and Mexico, where a fine equivalent to the minimum daily pay rate is imposed, and in the Republic of Finland, where daily penalties are enforced.

The findings indicate that the Act utilizes a daily fee equivalent to the flat income tax rate when comparing criminal penalties. Implementing a system that addresses inequality via criminal fines is superior to other methods. Considering an individual's income when determining penalties for infractions censures that, the law remains current and relevant. Furthermore, the Act on Imposition of Non-Criminal Regulatory Penalties, B.E. 2565 (2022), has been enacted to impose penalties. Hence, it is advisable to set the criteria for calculating daily penalties in the Film and Video Act, B.E. 2008, and apply them to those who breach the abovementioned legislation.

Keywords: The Film and Video, Inequality, Penal Fine, Day Fine

บทนำ

ตามที่พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2551 ซึ่งได้ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวพบปัญหาหลายประการและมีความไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานประกอบกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์โดยไม่ได้รับอนุญาตมีจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดและทางเลือกอื่นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่ามหาศาลทั้งเป็นศูนย์รวมของผู้ประกอบการจำนวนมากทั้งรายใหญ่และรายย่อย ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการที่แตกต่างกันจนเกิดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มบุคคลผู้อยู่ภายใต้บังคับ

ของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ประกอบกับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มีการกำหนดอัตราโทษปรับที่ค่อนข้างสูงสำหรับลักษณะความผิด และมีข้อกำหนดการเปรียบเทียบปรับไว้เนื่องจากผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ในประเทศไทยปราศจากกำลังทรัพย์ในการชดเชยต่อการกระทำความผิด ตามที่พบว่าในประเทศไทยมีสถิติที่ศาลนำโทษจำคุกมาบังคับใช้มีปริมาณมากขึ้นแต่อัตราการนำโทษปรับมาบังคับใช้ในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง (วงศ์ทองเหลือ, 2566) จนเกิดคำถามที่ว่า “คุณมีไว้ซึ่งคนจน” ซึ่งเป็นคำถามที่ปฏิเสธได้ยากทั้งในสังคมปัจจุบันยังปรากฏการเรียกร้องและวิพากษ์วิจารณ์ต่อกระบวนการยุติธรรมในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งพบว่าผู้กระทำความผิดปราศจากเจตนาในการกระทำความผิดหรือกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์และต้องโทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติฯ (กองกฎหมาย, 2564)

ดั่งกรณีของจำเลย ลูกจ้างชั่วคราว เกือบชยะ ประจำเขตสะพานสูง กองรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร ถูกฟ้องเป็นจำเลยในความผิดฐานประกอบกิจการให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายภาพยนตร์ ซึ่งเป็นแผ่นวีซีดีภาพยนตร์ ซึ่งเป็นความผิดตาม พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งพิพากษายืนตามศาลชั้นอุทธรณ์ และศาลชั้นต้น โดยศาลเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์ฯ มาตรา 38 วรรคหนึ่ง และมาตรา 79 ให้ปรับ 200,100 บาท แต่คำรับสารภาพจำเลยในชั้นสอบสวนมีประโยชน์ต่อการพิจารณา เห็นควรลดโทษให้ 1 ใน 3 คงปรับจำนวน 133,400 บาท แต่จำเลยไม่มีเงินค่าปรับทางเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จึงส่งตัวจำเลยไปกักขังแทนค่าปรับตามคำสั่งศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ คดีหมายเลขแดงที่ อ. 2549/2553) ทั้งนี้ ยังคงเน้นย้ำให้เห็นความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้นในกรณีของจำเลยนำของเก่าภายในบ้านซึ่งไม่ได้ใช้ประโยชน์และแผ่นวีซีดีภาพยนตร์เก่า จำนวน 10 แผ่น วางจำหน่ายในรูปแบบสินค้ามือสอง ถูกฟ้องเป็นจำเลยในความผิดฐานประกอบกิจการให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายภาพยนตร์ ซึ่งเป็นแผ่นวีซีดีภาพยนตร์ เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 38 วรรคหนึ่ง และมาตรา 82 ศาลพิพากษากฎีกามีคำสั่งลงโทษปรับ 100,000 บาท แต่จำเลยไม่สามารถชำระค่าปรับได้จึงถูกกักขังแทนค่าปรับตามคำพิพากษาที่เรือนจำกลางลพบุรี เป็นเวลา 2 วัน ก่อนมีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ช่วยชำระค่าปรับให้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10359/2554) (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

ตารางที่ 1 สถิติการเปรียบเทียบปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

สถิติการเปรียบเทียบปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ที่แล้วเสร็จทั่วประเทศ ระหว่างปีพ.ศ. 2552 - 2556				
ปี พ.ศ.	จำนวนคดีที่ดำเนินการเปรียบเทียบแล้วเสร็จ (เรื่อง)	จำนวนผู้กระทำความผิด (คน)	รวมเงินที่ชำระค่าปรับทุกคดี (บาท)	หมายเหตุ
2552	2	3	53,333	*จากข้อมูลที่ค้นคว้ามีบางกรณีไม่ได้บันทึกจำนวนเงินเปรียบเทียบปรับไว้
2553	5	6	533,333	
2554	3	3	200,000	
2555	-	-	-	
2556	2	2	200,000	

จากกรณีศึกษาและตารางสถิติฯ ข้างต้น พบว่ามีผู้กระทำความผิดจำนวนไม่มากนักที่ยินยอมเข้าสู่กระบวนการเปรียบเทียบปรับทางอาญาและมีแนวโน้มการเปรียบเทียบปรับทางอาญาที่ลดลงทุกปีจนไม่มีการดำเนินการแล้วในปัจจุบัน และยินยอมให้นำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งกักขังแทนค่าปรับแทน ซึ่งเห็นได้ว่าการกำหนดโทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เพียงพอ ด้วยเหตุนี้ แม้บทกำหนดโทษจะมีความครอบคลุมในด้านต่างๆ แต่บทลงโทษที่มีอยู่ตามกฎหมายดังกล่าวยังขาดความเหมาะสมกับสภาวะปัจจุบันอยู่มาก ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 แต่ละราย และการสร้างความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม จึงทำการศึกษาเพื่อหามาตรการทางกฎหมายในการกำหนดโทษปรับทางอาญาที่เหมาะสมกับประเทศไทยมาบังคับใช้ในกฎหมายประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการกำหนดโทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีการกำหนดโทษปรับทางอาญาในกฎหมายต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การกำหนดโทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีการกำหนดโทษปรับทางอาญาในกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมและนำไปใช้เป็นแนวทางในการนำไปสู่ข้อเสนอแนะหรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในการกำหนดโทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เพื่อให้กฎหมายมีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่เกิดการกระทำความผิดซ้ำ

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมและค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย บทความทางวิชาการ หนังสือ ตำราตลอดจนเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้โทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เพื่อนำมาประกอบการการบังคับใช้โทษปรับทางอาญาที่เหมาะสมมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 นั้น เมื่อค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลต่างๆ แล้ว จะนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive and Analytical Method)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการกำหนดโทษปรับทางอาญาในกรณีเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งบังคับใช้ในประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศนั้น ในแต่ละประเทศได้มีการกำหนดอัตราโทษและรูปแบบการปรับที่แตกต่างกันออกไปหลายลักษณะ จึงจะทำการศึกษาพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ประกอบกับศึกษากรณีที่มีการกำหนดโทษปรับทางอาญาของกฎหมายว่าด้วย

ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในต่างประเทศซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศไทย จำนวน 2 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐเม็กซิโก ที่กำหนดโทษปรับเป็นจำนวนเท่าตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อวัน และสาธารณรัฐฟินแลนด์ ที่กำหนดโทษปรับรายวัน (Day fine) ซึ่งทั้งสองกรณีจะมีลักษณะการปรับที่คำนึงถึงสถานะทางเศรษฐกิจ และสภาพสังคม แต่ยังคงมีความแตกต่างกันในรายละเอียดและผลสัมฤทธิ์ของการบังคับโทษดังกล่าว

1. พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการกำกับดูแลภาพยนตร์ วีดิทัศน์ สื่อโฆษณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ รวมทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยมีการกำกับดูแลตั้งแต่ขั้นตอนการสร้าง เนื้อหาของภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโฆษณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การเผยแพร่ รวมถึงการประกอบกิจการอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กิจการโรงภาพยนตร์ กิจการร้านวีดิทัศน์ กิจการให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายภาพยนตร์ รวมถึงวีดิทัศน์ โดยจะกล่าวถึงความเป็นมาและแนวความคิดอันเป็นเหตุจำเป็นที่ต้องมีการกำกับดูแลกิจการดังกล่าวในประเทศไทยเพื่อให้ทราบถึงกรอบความคิดหลักของการกำกับดูแลภาพยนตร์และวีดิทัศน์ สิ่งซึ่งกฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง (มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย, 2564) ใน การนี้ ได้มีการกำหนดโทษปรับทางอาญาเป็นรูปแบบโทษปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (Fixed Fines) (กฤตยา อารีรักษ์, 2560) เป็นรูปแบบการลงโทษปรับที่ง่ายต่อการใช้บังคับ การกำหนดอัตรา และการบริหารราชการ เนื่องจากมีกำหนดค่าปรับเป็นค่าคงที่ ที่มีความเท่าเทียมแต่ไม่มีความเสมอภาค ด้วยเหตุว่าการบังคับโทษไม่ส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิด เพราะผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยสามารถชำระค่าปรับได้โดยไม่ได้รับผลกระทบแต่อย่างใด ซึ่งในทางตรงกันข้ามอาจส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนและไม่สามารถชำระค่าปรับได้ แม้โทษปรับลักษณะดังกล่าวจะสามารถจัดเก็บเป็นรายได้ให้กับภาครัฐและองค์กรที่มีอำนาจออกคำสั่งโทษปรับทางอาญานั้น แต่เมื่อผู้กระทำความผิดไม่มีความสามารถในการชำระค่าปรับได้ก็นำกระบวนการเปรียบเทียบปรับซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ทำให้โทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติดังกล่าวประสบปัญหาภาวะโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถแก้ไขปัญหานักโทษล้นคุกได้ทั้งยังคงส่งผลกระทบต่อประมาณอันเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับโทษจำคุกดั้งเดิม และปรากฏปัญหากรณีการบังคับใช้โทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้บัญญัติกรณีการกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรงขณะเดียวกันก็สมควรให้มีการกำหนดมาตรการลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดและฐานะของผู้กระทำความผิดเพื่อมิให้บุคคลต้องรับโทษหนักเกินสมควร ประเทศไทยจึงได้บังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2566 เป็นต้นไป ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกฎหมายกลางในการพิจารณาและกำหนดมาตรการสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรง โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องชำระเงินค่าปรับตามที่กำหนด ซึ่งการปรับนี้ไม่ใช่โทษปรับทางอาญา ไม่มีการจำคุกหรือกักขังแทนการปรับ ไม่มีการบันทึกลงในประวัติอาชญากรรม (กฤษฎา ศุภวรรณกุล, 2565) นับเป็นก้าวแรกของการนำระบบรูปแบบใหม่มาใช้ควรทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากจุดเล็กๆ เพื่อให้สังคมเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเบื้องต้น ดังอย่างประเทศในยุโรปอื่น อาทิ เยอรมัน หรือ สหรัฐอเมริกา ที่นำรูปแบบ Day Fine ของสแกนดิเนเวียมาปรับใช้ (คานูณ สิทธิสมาน, 2565) โดยเริ่มจากจุดเล็กๆ ก่อนทั้งสิ้น ซึ่งโทษปรับ

รายวัน (Day fine) เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่กว้างกว่าโทษปรับทางพินัยพอสมควร โดยปัญหาสำคัญ คือ แก้อโทษจำคุกกระยะสั้นและไปใช้โทษปรับที่มีประสิทธิภาพจะเป็นการทำให้เกิดการแก้ปัญหาในภาพรวมได้ดีกว่ารูปแบบปรับรายวัน (Day Fine) จึงถูกนับว่าเป็นรูปแบบการปรับที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก

ทั้งนี้ มีจุดข้อสังเกตแนวทางระหว่างโทษปรับรายวัน (Day Fine) กับโทษปรับเป็นพินัย คือ รูปแบบโทษปรับรายวัน (Day Fine) เมื่อผู้กระทำความผิดมีฐานะทางการเงินดีค่าปรับยิ่งสูงตามไปด้วย ส่วนโทษปรับเป็นพินัยปรับมีลักษณะดังที่กล่าวมาจึงเป็นการแก้ประเด็นโทษอาญาเพื่อแบบไปไม่สุดทาง แม้คนที่มีฐานะยากจนอาจได้รับประโยชน์จากการลดหย่อนค่าปรับได้ตามดุลยพินิจของศาล แต่อัตราการปรับสูงสุดยังมีเพดานตามกฎหมายนั้นๆ กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางการเงินดีจะไม่กระทบกระเทือนและเกิดความเกรงกลัว เพราะมีความสามารถในการชำระค่าปรับทางพินัยโดยไม่มียกเว้นสำคัญต่อสภาพคล่องทางการเงินแต่อย่างใด

2. สหรัฐเม็กซิโก

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในสหรัฐเม็กซิโกมีประวัติอันยาวนานและเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่สำคัญอีกประเทศหนึ่งของโลก และมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกรักและความรับรู้ในสังคมและวัฒนธรรม จึงได้มีการกำหนดกฎหมาย ระบบ หรือข้อบังคับที่เพื่อเป็นการส่งเสริมและควบคุมกิจการเกี่ยวกับภาพยนตร์ในประเทศเป็นการเฉพาะ และรัฐบาลเม็กซิโกในปี 2012 ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขโดยส่งเสริมวิสัยทัศน์ที่สนับสนุนศิลปะและวัฒนธรรมของประเทศ อันมีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของเม็กซิโกที่ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ทั้งมีการกำหนดเนื้อหาในกฎหมายหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมและรักษาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของเม็กซิโก

เมื่อเกิดกรณีการฝ่าฝืนหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันส่งผลกระทบต่อประเทศ สหรัฐเม็กซิโกจึงได้การกำหนดการกระทำอันเป็นความผิดและการกำหนดบทลงโทษตามกฎหมายภาพยนตร์เม็กซิโกหรือกฎหมายภาพยนตร์แห่งรัฐบาล (Ley Federal de Cinematografía) (Ley Federal de Cinematografía, 1992) มีการกำหนดโทษปรับเป็นจำนวนเท่าตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อวัน ซึ่งเป็นการกำหนดโทษปรับสำหรับกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งกำกับดูแลเกี่ยวกับเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ของสาธารณะ โดยจะพิจารณาจากความรุนแรงของการกระทำความผิด เพื่อให้โทษปรับมีความสอดคล้องกับปริมาณความเสียหายทางเศรษฐกิจที่สังคมได้รับจากการกระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบได้ ทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่รัฐได้ แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดโทษเป็นจำนวนเท่าของค่าจ้างขั้นต่ำจำเป็นต้องบังคับใช้หลายฉบับในการพิจารณาการกระทำผิดครั้งเดียว และอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่มีค่าคงที่ตามนโยบายหรือประกาศของรัฐสำหรับผู้ที่กระทำความผิดในช่วงเวลาเดียวกันก็ยังคงขาดความเสมอภาค เนื่องจากการไม่มีการพิจารณาถึงรายได้ที่แท้จริง และสภาพสังคมของผู้กระทำความผิดประกอบด้วย (Sally, T., Mahoney, H., Mahoney, B., 1988)

3. สาธารณรัฐฟินแลนด์

อุตสาหกรรมภาพยนตร์สาธารณรัฐฟินแลนด์เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจของประเทศนี้ เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากรัฐในรูปแบบของทุนทางการเงินและการสนับสนุนโครงการภาพยนตร์ที่ต่างๆ เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมนี้ให้เจริญเติบโต ทั้งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ในฟินแลนด์ การถ่ายทำภาพยนตร์และการผลิตเนื้อหาสื่อสารที่เกี่ยวข้องเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีส่วนร่วมในการสร้างงานและเสริมสร้างเศรษฐกิจ

แห่งประเทศไทย และมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างเนื้อหาทางศิลปะและนำเสนอให้กับโลก ภาพยนตร์ฟินแลนด์มักเน้นเรื่องราวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและสังคม และได้รับความนิยมในระดับโลกอย่างต่อเนื่องในอุตสาหกรรมภาพยนตร์โลก จึงได้มีการกำหนดกฎและข้อบังคับที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศ ซึ่งระบบกฎหมายภาพยนตร์ในสาธารณรัฐฟินแลนด์มีลักษณะเป็นการเฉพาะและมีหลากหลายองค์กรและกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำกับดูแลการและควบคุมในด้านต่างๆ

กรณีเกิดการฝ่าฝืนหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันส่งผลกระทบต่อประเทศ สาธารณรัฐฟินแลนด์จึงมีการกำหนดการกระทำอันเป็นความผิดและการกำหนดโทษปรับกรณีการทำความผิดเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไว้ใน 2 ส่วน ได้แก่ กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฟินแลนด์ (The Criminal Code of Finland, 1889) และกำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะ คือ Act on Audiovisual Program (Act on Audiovisual Programmes, 2011) ซึ่งตามพระราชบัญญัติโปรแกรมโสตทัศนูปกรณ์ (Act on Audiovisual Programmes) มีรูปแบบการกำหนดเป็นโทษปรับรายวัน (Day Fine) (กฤตยา อาริรักษ์, 2560) ที่เป็นการช่วยลดภาระค่าปรับต่อผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ต่ำเป็นผลดีสำหรับผู้ที่ไม่มีความสามารถในการจ่ายค่าปรับที่มากเกินไป และทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้สูงเกิดความเกรงกลัวมากขึ้นและป้องกันการกระทำความผิด (Deterrence) (Wright, V., 2010) ซึ่งเป็นการสร้างความเสมอภาค และลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับในกรณีสาธารณรัฐฟินแลนด์ ศาลมีการนำรูปแบบการรายงานทางภาษีมาใช้ (The Criminal Code of Finland, 1889) ซึ่งเป็นที่มาของรายได้และจำนวนค่าปรับเพื่อมอบให้กับเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย ในระบบนี้ต้องเพิ่มความเสียหายสำหรับการรายงานสถานะทางการเงินที่คลาดเคลื่อน กล่าวคือ ความเป็นไปได้ว่าผู้กระทำความผิดแต่ละรายจะถูกตรวจสอบทางบัญชี และกรณีผู้กระทำความผิดถูกจับได้ในการรายงานสถานะทางการเงินต่ำกว่าที่เป็นจริงหรือเป็นเท็จส่งผลให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ เช่น ในสหรัฐอเมริกา ข้อมูลหลักทางการเงินของผู้กระทำความผิดมาจากหน่วยงานจัดเก็บภาษีของสหรัฐอเมริกา (Internal Revenue Service: IRS) โดยอาศัยการประเมินตนเองในรายได้ของแต่ละบุคคล ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเรียกว่า “ความร่วมมือจากประชาชน” (voluntary compliance) (Jörg, A. H., 1991) แต่อย่างไรก็ตามการนำรูปแบบโทษปรับดังกล่าวมาใช้อาจต้องใช้ระยะเวลาและทรัพยากรอย่างมาก

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการลงโทษปรับทางอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยทำการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของต่างประเทศจำนวน 2 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐเม็กซิโก และสาธารณรัฐฟินแลนด์ ทำให้ทราบได้ว่าในต่างประเทศมีการกำหนดกฎหมายเพื่อส่งเสริม กำกับดูแล และควบคุมเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีลักษณะการกำหนดการกระทำความผิดในกรณีประกอบกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยไม่ได้รับอนุญาตและกำหนดให้การกระทำความผิดนั้นมีโทษปรับทางอาญาซึ่งใกล้เคียงกับกฎหมายของประเทศไทย เพียงแต่มีรูปแบบการกำหนดโทษที่แตกต่างกัน

เนื่องจากพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 กำหนดโทษปรับทางอาญาเป็นรูปแบบโทษปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (Fixed Fines) หรือการลงโทษปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (Ordinary

fine หรือ Fixed fines) เป็นการลงโทษปรับที่มีรูปแบบทั่วไปของการลงโทษที่เป็นตัวเงิน เป็นการลงโทษทางการเงินที่นิยมใช้กันมากที่สุดในสังคมตะวันตก (Kantorowicz, E., 2014) ซึ่งเป็นรูปแบบการลงโทษปรับที่ง่ายต่อการบังคับ การกำหนดอัตรา และการบริหารราชการ เนื่องจากมีกำหนดค่าปรับเป็นค่าคงที่ ที่มีความเท่าเทียม แต่ไม่มีความเสมอภาค ด้วยเหตุว่าการบังคับโทษไม่ส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิด เพราะผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยสามารถชำระค่าปรับได้โดยไม่ได้รับผลกระทบแต่อย่างใด ซึ่งในทางตรงกันข้ามอาจส่งผลกระทบอย่างมากต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนและไม่สามารถชำระค่าปรับได้แม้โทษปรับลักษณะดังกล่าวสามารถจัดเก็บเป็นรายได้ให้กับภาครัฐและองค์กรที่มีอำนาจออกคำสั่งโทษปรับทางอาญานั้น แต่เมื่อผู้กระทำความผิดมีความสามารถในการชำระค่าปรับได้การนำกระบวนการเรื่องเปรียบเทียบซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ทำให้โทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติดังกล่าวประสบปัญหาภาวะโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถแก้ไขปัญหานักโทษล้นคุกได้และยังคงส่งผลกระทบต่อปริมาณอันเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับโทษจำคุกดั้งเดิม ทั้งปรากฏปัญหากรณีการบังคับใช้โทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

1. การเปรียบเทียบความเหมาะสมตามกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของสหรัฐเม็กซิโก

บทกำหนดโทษปรับตามกฎหมายภาพยนตร์เม็กซิโก หรือกฎหมายภาพยนตร์แห่งรัฐบาล (Ley Federal de Cinematografía) มีลักษณะการกำหนดโทษปรับเป็นจำนวนเท่าตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อวัน หรือตามหลักการลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งเป็นโทษปรับทางอาญารูปแบบหนึ่ง (กฤตยา อารีรักษ์, 2560) โดยรูปแบบของการกำหนดค่าปรับในกรณีการละเมิดกฎหมายหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับค่าจ้างขั้นต่ำในการทำงานในเขตรัฐบาลของประเทศเม็กซิโก ซึ่งค่าปรับที่กำหนดมักเกี่ยวข้องกับความผิดทางแรงงาน ความผิดบางประเภทตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติต่างๆ ที่มุ่งกำกับดูแลเกี่ยวกับเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ของสาธารณะ และการลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่จะได้รับ ได้แก่ การเพิ่มอัตราส่วนโทษของโทษปรับที่มีอยู่เดิมเป็นสองเท่า สามเท่า หรือมากกว่านั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้โทษปรับมีความสอดคล้องกับปริมาณความเสียหายทางเศรษฐกิจที่สังคมได้รับการกระทำความผิดและถือเป็นการลงโทษที่สาสมและทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบอาจกำหนดค่าปรับตามอัตราของรายได้ขั้นต่ำต่อวันที่ใช้ในเขตรัฐบาล และจะมีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ตรงกับสถานะทางเศรษฐกิจและค่าใช้จ่ายในประเทศเม็กซิโก (Ley Federal de Cinematografía, 1992)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการกำหนดโทษปรับตามกฎหมายภาพยนตร์แห่งรัฐบาล (Ley Federal de Cinematografía) ซึ่งกำหนดลักษณะของโทษปรับเป็นจำนวนเท่าตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อวัน กับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งกำกับดูแลเกี่ยวกับเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ของสาธารณะเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และมีการกำหนดรูปแบบโทษปรับให้มีความสอดคล้องกับปริมาณความเสียหายทางเศรษฐกิจที่สังคมได้รับการกระทำความผิด ซึ่งเป็นรูปแบบโทษปรับที่มีความเหมาะสมกับการกำหนดหรือบังคับใช้ในกฎหมายที่เป็นการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ อันเป็นกฎหมายเฉพาะทาง (กฤตยา อารีรักษ์, 2560) อย่างไรก็ตามแม้การกำหนดโทษในรูปแบบปรับเป็นจำนวนเท่าตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อวันจะเป็นมาตรการหรือแนวทางทางกฎหมายที่เหมาะสม แต่เนื่องจากรายได้

ผู้ประกอบการของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์นั้นไม่เป็นค่าคงที่เช่นเดียวกับอัตราค่าแรงขั้นต่ำเสมอไป ด้วยลักษณะการของงานที่จะได้รับรายได้ตามผลสำเร็จของงานและความนิยมในชิ้นงานนั้น มิใช่รูปแบบงานประจำ ซึ่งหากกำหนดโทษปรับตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่เป็นจำนวนคงที่ประกอบความรุนแรงของการกระทำความผิดอาจทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นได้ สำหรับผู้กระทำความผิดในช่วงเวลาเดียวกันและความรุนแรงของการกระทำความผิดแต่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกันก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดได้ ดังนั้นการนำมาตรการหรือแนวทางทางกฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้กับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 จึงไม่ทำให้เกิดความเสมอภาคหรือลดความเหลื่อมล้ำต่อผู้กระทำความผิดได้ดังเดิม

2. การเปรียบเทียบความเหมาะสมตามกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของสาธารณรัฐฟินแลนด์

การกำหนดโทษปรับตามกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของสาธารณรัฐฟินแลนด์มีการกำหนดการกระทำอันเป็นความผิดไว้ในกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติโปรแกรมโสตทัศนูปกรณ์ (Act on Audiovisual Programm) (Act on Audiovisual Programmes, 2011) โดยกำหนดให้บังคับใช้โทษตามประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฟินแลนด์ (The Criminal Code of Finland, 1889) ที่มีรูปแบบเป็นโทษปรับรายวัน (Day Fine) (Albrecht, H. J., 2009) (Bachmaire, D. L., and Garcia, A. D., 2010) อันเป็นการกำหนดค่าปรับโดยนำความรุนแรงของการกระทำความผิดมาใช้ประกอบการพิจารณาที่กำหนดเป็นจำนวนวันที่จะปรับ (amount of day) และคำนึงถึงสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดโดยการนำรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิดความผิด (daily unit) มาใช้พิจารณา ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยทำให้มีค่าปรับที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสถานะเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมีอัตราที่สูงเพียงพอที่จะสามารถยับยั้งการกระทำความผิดอาญาได้ ทั้งนี้ โทษปรับ day fine ไม่เป็นเพียงการลงโทษทางการเงินที่สูงจะสามารถป้องกันการฝ่าฝืนกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้เท่านั้น แต่โทษปรับในรูปแบบดังกล่าวยังคำนึงถึงสัดส่วนของค่าปรับซึ่งกำหนดอย่างเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงภาระของผู้กระทำความผิดทุกรายด้วย (The Criminal Justice Act 2003, 2003) อันเป็นการสร้างความเสมอภาค และลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับในกรณีสาธารณรัฐฟินแลนด์ ศาลมีการนำรูปแบบการรายงานทางภาษีมาใช้ (The Criminal Code of Finland, 1889) ซึ่งเป็นที่มาของรายได้และจำนวนค่าปรับเพื่อมอบให้กับเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายในระบบนี้ต้องเพิ่มความเสียหายสำหรับการรายงานสถานะทางการเงินที่คลาดเคลื่อน กล่าวคือ ความเป็นไปได้ว่าผู้กระทำความผิดแต่ละรายจะถูกตรวจสอบทางบัญชี และกรณีผู้กระทำความผิดถูกจับได้ในการรายงานสถานะทางการเงินต่ำกว่าที่เป็นจริงหรือเป็นเท็จส่งผลให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ เช่น ในสหรัฐอเมริกา ข้อมูลหลักทางการเงินของผู้กระทำความผิดมาจากหน่วยงานจัดเก็บภาษีของสหรัฐอเมริกา (Internal Revenue Service: IRS) โดยอาศัยการประเมินตนเองในรายได้ของแต่ละบุคคล ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเรียกว่า “ความร่วมมือจากประชาชน” (voluntary compliance) (Jörg, A. H., 1991)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการกำหนดโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฟินแลนด์ ประกอบพระราชบัญญัติโปรแกรมโสตทัศนูปกรณ์ (Act on Audiovisual Programm) เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 โทษปรับ

รายวัน (Day Fine) เป็นการกำหนดโทษปรับทางอาญาที่พิจารณาต่อสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดสามารถแบ่งได้ 3 ขั้นตอน คือ รายได้ต่อวันของผู้ต้องโทษปรับ (day income หรือ daily unit) x จำนวนวันที่จะปรับ (amount of day) x จำนวนค่าปรับ (amount of fine) ทั้งนี้ จำนวนวันที่จะปรับ (amount of day) แต่ละประเทศอาจกำหนดจำนวนวันขึ้นสูงและขึ้นต่ำสำหรับความผิดแต่ละฐาน เช่น ในสหพันธรัฐฟินแลนด์ กำหนดให้ลงโทษปรับต่ำสุดตั้งแต่ 1 วัน แต่ไม่เกิน 120 วันดังที่ได้กล่าวในข้างต้น เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวเป็นการช่วยลดภาระค่าปรับต่อผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ต่ำอันเป็นผลดีสำหรับผู้ที่ไม่มีความสามารถในการจ่ายค่าปรับที่มากเกินไปและทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้สูงเกิดความเกรงกลัวมากขึ้น ทั้งเป็นการสร้างความเสมอภาค และลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม

ประกอบกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 เพื่อเป็นกฎหมายกลางในการพิจารณาและกำหนดมาตรการสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรง โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องชำระเงินค่าปรับตามที่กำหนด ซึ่งการปรับนี้ไม่ใช่โทษปรับทางอาญา ไม่มีการจำคุกหรือกักขังแทนการปรับ และไม่มีการบันทึกลงในประวัติอาชญากรรม (ศรินยา สี่มา, 2565) และได้กำหนดให้มีผลบังคับใช้กับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ตามบัญชีแนบท้าย 1 ด้วย ในการกำหนดให้โทษปรับทางอาญาเฉพาะที่กำหนดเป็นโทษปรับสถานเดียวตามพระราชบัญญัติฯ ให้บังคับเป็นโทษปรับเป็นพินัยแทนอันเป็นแนวโน้มในการขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงของกระบวนการยุติธรรมให้แก่องค์กในการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนที่มีเจตนารมณ์ใกล้เคียงกับโทษปรับรายวัน (Day Fine) จนนักวิชาการหลายคนเปรียบว่าเป็นดั่งก้าวแรกสู่รูปแบบโทษปรับรายวัน (Day Fine) ส่งผลให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้และทำความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมที่กำหนดเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อย

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า มาตรการโทษปรับรายวัน (Day Fine) เป็นการพิจารณาการกระทำความผิดจากรายได้ที่แท้จริงทำให้กฎหมายมีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ประกอบกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์มาจากรูปแบบโทษปรับรายวันนั้น มาตรการโทษปรับรายวัน (Day Fine) จึงเป็นรูปแบบโทษปรับทางอาญาที่เหมาะสมสำหรับการนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ในกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการประกอบกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยไม่ได้รับอนุญาต มาใช้แทนโทษปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (Fixed Fines) ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดการช่วยลดภาระค่าปรับต่อผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ต่ำเป็นผลดีสำหรับผู้ที่ไม่มีความสามารถในการจ่ายค่าปรับที่มากเกินไปและทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้สูงเกิดความเกรงกลัวมากขึ้นไม่เกิดการกระทำความผิดซ้ำ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในข้อมูลประกอบการพิจารณาโทษปรับรายวัน (Day Fine) จะต้องมีความสอดคล้องกับภาษีเงินได้อัตราคงที่ ตามแนวปฏิบัติของศาลในสาธารณรัฐฟินแลนด์ที่มีการนำรูปแบบการรายงานทางภาษีมาใช้ (The Criminal Code of Finland, 1889) ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบังคับใช้ และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐในส่วนต่างๆ ให้เกิดความเชื่อมโยงทางข้อมูลระหว่างหน่วยงานและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมได้ดีกว่ารูปแบบโทษปรับทางอาญาที่ได้ศึกษาในรูปแบบอื่น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า การกำหนดโทษปรับทางอาญาโดยมีการกำหนดอัตราคงที่หรือตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (Fixed Fines) อาจเป็นการสร้างรากฐานความเท่าเทียมของสังคม แต่ไม่สามารถก่อให้เกิดความเสมอภาคในสังคมได้อย่างแท้จริง ประกอบกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เมื่อระยะเวลาผ่านไปอัตราโทษที่คงที่ก็จะทำให้เกิดช่องว่างความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการกำกับดูแลอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจจำนวนมาก มีการแข่งขันสูง และเป็นอุตสาหกรรมที่มีช่องว่างความแตกต่างทางฐานะที่ชัดเจน จนกลายเป็นกฎหมายที่มีความล้าหลังไม่สามารถบังคับใช้ได้จริงกับคนบางกลุ่มตามความสามารถทางการเงินของบุคคล ดังนั้น การกำหนดอัตราโทษปรับทางอาญาที่ใช้ข้อมูลปัจจุบันของแต่ละรายเพื่อให้เกิดการดำเนินการลงโทษทางอาญาอย่างเหมาะสมเพียงพอและได้สัดส่วนสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายหรือการพิจารณาระดับของการกระทำความผิดและสิ่งจำเป็นในความยุติธรรมอย่างแท้จริง (Brutaru, V., 2009) ซึ่งเป็นการสร้างความเสมอภาคในสังคมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ รูปแบบโทษปรับรายวัน (Day Fine) เป็นรูปแบบโทษปรับทางอาญาที่มีความเหมาะสมสำหรับการนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในข้อมูลประกอบการพิจารณาจึงจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับภาษีเงินได้อัตรากที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบังคับใช้ และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐในส่วนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานซึ่งกำกับดูแลเกี่ยวกับภาษีของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงทางข้อมูลระหว่างหน่วยงานและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการปฏิรูปโทษปรับทางอาญาของประเทศไทยให้มีมาตรฐานในระดับสากล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงรูปแบบโทษปรับทางอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในรูปแบบต่าง ๆ ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบโทษปรับทางอาญาในรูปแบบต่าง ๆ การนำโทษปรับรายวัน (Day Fine) ที่สอดคล้องกับภาษีเงินได้อัตรากที่ มาปรับใช้กับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 สามารถแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดแต่ละราย เป็นการสร้างความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมได้ดีกว่ารูปแบบโทษปรับทางอาญาที่ได้ศึกษารูปแบบอื่น โดยการพิจารณาการกระทำความผิดจากรายได้ที่แท้จริงทำให้กฎหมายมีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ประกอบกับในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นการเริ่มต้นการนำเจตนารมณ์ของรูปแบบโทษปรับรายวัน (Day Fine) มาบังคับใช้ในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบังคับใช้การร่วมบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐในส่วนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานซึ่งกำกับดูแลเกี่ยวกับภาษีของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงทางข้อมูลระหว่างหน่วยงานและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. นำโทษปรับรายวัน (Day Fine) มาปรับใช้กับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และสร้างมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมโดยกำหนดนิยามหรือคำอธิบายกระบวนการโทษปรับรายวัน (Day Fine) ไว้ในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 โดยมีข้อความว่า

“จำนวนค่าปรับรายวัน (Day Fine) ตามประมวลกฎหมายอาญา หมายถึง

(1) จำนวนค่าปรับรายวันจะถูกกำหนดให้เป็นเหมาะสมตามความสามารถทางการเงินของผู้กระทำความผิด

(2) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้กระทำความผิดที่คงเหลือจากการชำระภาษีและค่าธรรมเนียมที่กำหนดตามประมวลรัษฎากรและค่าใช้จ่ายสำหรับการบริโภคขั้นพื้นฐาน หรือค่าใช้จ่ายด้านการสนับสนุนการดำรงชีพของผู้กระทำความผิดก็ได้

(3) หลักในการคำนวณรายได้รายเดือน คือ ข้อมูลรายได้ของบุคคลที่ถูกปรับตามรายละเอียดข้อมูลการเสียภาษีล่าสุด หากไม่ปรากฏข้อมูลหรือไม่สามารถระบุได้อย่างถูกต้องจากบันทึกภาษีหรือรายได้ของบุคคลที่ถูกปรับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่การบันทึกภาษีล่าสุด อาจพิจารณาด้วยข้อมูลอื่นๆ ได้”

(4) กำหนดให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 61 เป็นผู้มีหน้าที่และอำนาจดำเนินการปรับรายวัน

2. กำหนดในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เพิ่มเติมว่า “ผู้ฝ่าฝืนตามมาตรา 20 วรรคหนึ่ง มาตรา 21 มาตรา 25 วรรคหนึ่ง มาตรา 28 วรรคสอง มาตรา 34 วรรคหนึ่ง มาตรา 37 วรรคหนึ่ง มาตรา 43 มาตรา 44 วรรคสอง มาตรา 45 มาตรา 46 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง มาตรา 49 วรรคหนึ่ง มาตรา 53 วรรคหนึ่ง มาตรา 54 วรรคหนึ่ง และมาตรา 58 ให้นำหลักจำนวนค่าปรับรายวัน (Day Fine) มาบังคับใช้”

3. แก้ไขมาตรา 84 เป็น “บรรดาความผิดตามส่วนนี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจดำเนินการปรับรายวันได้ และในการนี้คณะกรรมการมีอำนาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการปรับรายวันได้ ตามกระบวนการโทษปรับรายวันที่กำหนด

ภายใต้บังคับของบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ในการสอบสวนถ้าพนักงานสอบสวนพบว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมให้ดำเนินการปรับรายวันให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องมายังคณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้มีอำนาจเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่ง ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ผู้นั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามกระบวนการโทษปรับรายวันแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

กรณีของข้อมูลอื่นๆ เช่น ผู้กระทำความผิดรายงานข้อมูลของตนเองต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือศาล ข้อมูลทางการเงินจากสถาบันทางการเงิน หรือรายได้ประมาณการมาใช้ในการคำนวณรายได้ เป็นต้น นอกจากนี้มาตรการภายหลังการลงโทษปรับและมาตรการบังคับชำระค่าปรับ ส่วนใหญ่ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการผ่อนชำระค่าปรับได้

ทั้งนี้ การมีค่าปรับที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสถานะเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ทำให้ค่าปรับมีอัตราที่สูงเพียงพอที่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดอาญาได้ เพราะโทษปรับรายวัน (Day Fine) ต้องพิจารณา

ประกอบกับภาระหรือรายได้ของผู้กระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตามหากระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่สมบูรณ์อาจมีโอกาสดังกล่าวเกิดขึ้นของการตัดสินโทษของผู้กระทำความผิดก็ได้ ซึ่งศาลส่วนใหญ่ใช้กระบวนการของกฎหมาย กล่าวคือ “หลักการพิสูจน์จนสิ้นความสงสัยตามสมควร” (beyond reasonable doubt) มาพิสูจน์ความผิดเพื่อให้เกิดอัตราความเสียหายของการผิดพลานั้นให้มากที่สุด

ดังนั้น การนำโทษปรับรายวัน (Day Fine) มาปรับใช้กับพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 จะต้องมีความพร้อมด้านข้อมูล มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และกระบวนการยุติธรรมที่เข้มแข็งเพียงพอ จึงจะต้องใช้ระยะเวลาและทรัพยากรอย่างมากในการปฏิรูปโทษปรับทางอาญาของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และอนุบัญญัติ พร้อมคำ

พิพากษาศาลฎีกา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กฤตยา อาริรักษ์. (2560). ความเหมาะสมในการนำ day fine มาใช้กับประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

กฤษฎา ศุภวรรณกุล. (23 มีนาคม 2565). เพราะจนจึงเจ็บกว่า ‘โทษปรับ’ ที่ไปไม่สุดทาง. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2566 จาก ประชาไท: <https://prachatai.com/journal/2022/03/97810>

กองกฎหมาย. (2564). คณะอนุกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นด้านกฎหมายและด้านวินิจัยอุทธรณ์คำสั่งตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551. รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นด้านกฎหมายและด้านวินิจัยอุทธรณ์คำสั่งตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ครั้งที่ 2/2564 วันที่ 8 กรกฎาคม 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.

คำณูณ สิทธิสมาน. (3 สิงหาคม 2565). ปรับเป็นปรับ: กฎหมายโหดช่วยคนจนหลายล้าน ปลอยคนถูกกักขังหลายหมื่น. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2566 จาก Isranews Agency สำนักข่าวอิศรา: <https://isranews.org/article/isranews-article/110911-kamnoon-41.html>

ภัทร วงศ์ทองเหลือ. (1 พฤศจิกายน 2566). สถิติการเปรียบเทียบปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551. (จันทร์สม จันสุริวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)

มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย. (2564). รายงานฉบับสมบูรณ์: โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

ศรinya สีมา. (2565). โทษปรับเป็นปรับ. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2566 จาก สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรหอสมุดรัฐสภา: <https://library.parliament.go.th/th/radio-script/rr2566-apr2#:~:text=>

Act on Audiovisual Programmes. (2011, June 17). Act No. 710, of June 17. Section 36. (Part 9).

Retrieved from <https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2011/en20110710.pdf>

- Albrecht, H. J. (2009). *Sanction Policies and Alternative Measures to Incarceration: European Experiences with Intermediate and Alternative Criminal Penalties*. Rotterdam: Erasmus University Rotterdam.
- Bachmaire, D. L., and Garcia, A. D. (2010). *Day-Fines: Should the Rich Pay More?* Rotterdam: Erasmus University Rotterdam.
- Brutaru, V. (2009). *About some new Modalities of Individualization of the Punishments: According with the New Penal Code (Law no. 286/2009)*. Buchares: Institute of Juridical Research.
- Jörg, A. H. (1991). *Fines in the Criminal Justice System*, in Klaus ed., *Developments in Crime and Crime Control Research*. New York: Spring-Verlag.
- Kantorowicz, E. (2014). *Day-Fines: Should the Rich More?* Rotterdam: Erasmus University Rotterdam.
- Ley Federal de Cinematografía. (1992, December 29). Retrieved from Casa abierta al tiempo: <https://www.uam.mx/difusion/comcul/leyes/leyes10.html>
- Sally, T., Mahoney, H., Mahoney, B. (1988). *Collecting and Enforcing Criminal Fines: A Review of Court Processes, Practices, and Problems*. The Justice System Journal.
- The Criminal Code of Finland. (1889). Chapter 2(a) Section 2-Amount of a day fine. (Part 11). Finland: Ministry of Justice.
- The Criminal Justice Act 2003. (2003). UK Public General Acts. Section 164. Chapter 1. (Part 12). Retrieved from legislation.gov.uk: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/44/contents>
- Wright, V. (2010). *Deterrence in Criminal Justice: Evaluating Certaty vs. Severity of Punishment*. Washington: The Sentencing Project.

การประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคบังคับ*

COMPULSORY PET INSURANCE

ดนิตา นิมวัฒน์

Danita Nimwat

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Faculty of Law Rangsit University, Thailand

Corresponding author E-mail: danita_nii@hotmail.com

บทคัดย่อ

ในสภาพสังคมปัจจุบันและบริบทที่เปลี่ยนไป การทำประกันชีวิตเข้ามามีบทบาทมากขึ้นการทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงก็เป็นหนึ่งในความสำคัญที่ผู้คนเลือกทำประกันเนื่องจากสังคมในยุคปัจจุบันนิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเปรียบเสมือนคนในครอบครัวซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คน เนื่องจากสัตว์เลี้ยงสามารถเติมเต็มความรัก ความอบอุ่น และเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีให้กับครอบครัว อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตและความสุขในชีวิตประจำวัน การทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงจึงเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับเหตุการณ์ไม่คาดคิดและช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพสัตว์เลี้ยงหากสัตว์เลี้ยงเจ็บป่วย จากการศึกษาความเป็นมาของการประกันภัยสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยพบว่าการประกันภัยสัตว์เลี้ยงยังไม่มีมีการบังคับให้ทำการประกันรวมทั้งยังไม่ครอบคลุมและคุ้มครองผู้เอาประกันภัยอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยได้รับผลกระทบในการได้รับค่าชดเชยค่าสินไหมทดแทนและการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเมื่อสัตว์เลี้ยงไปทำละเมิดต่อบุคคลที่สามและยังมีข้อบกพร่องหลายประการ การประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคบังคับจึงมุ่งศึกษาถึงปัญหาของการประกันภัยสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยเพื่อวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเปรียบเทียบกับประกันภัยสัตว์เลี้ยงของราชอาณาจักรสเปน สหรัฐอเมริกา ประเทศนิวซีแลนด์ ราชอาณาจักรสวีเดน จากผลการวิเคราะห์เห็นว่า ประเทศไทยควรปรับปรุงแก้ไขการประกันภัยสัตว์เลี้ยงโดยให้มีนิยามคำว่าสัตว์เลี้ยงมีรายละเอียดที่ชัดเจนในการคุ้มครองสัตว์เลี้ยงและการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหากสัตว์ทำละเมิดต่อบุคคลที่สามและให้ทำเป็นประกันภัยภาคบังคับในสัตว์เลี้ยงทุกชนิด มีการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยอย่างเป็นแบบแผนและมีโทษสำหรับความรับผิดชอบของผู้ฝ่าฝืนเพื่อยกระดับมาตรฐานทางประกันภัยสัตว์เลี้ยงและเพื่อประโยชน์ของประชาชนต่อไป

คำสำคัญ: การประกันภัย, การประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคบังคับ, กฎหมาย, สัตว์เลี้ยง

Abstract

In the current social situation and changing context Life insurance plays an increasingly important role. Pet insurance is one of the important things that people choose to get insurance

* Received 27 April 2024; Revised 05 June 2024; Accepted 27 August 2024

because today's society likes to treat pets as family members, which is the result of changes in society, culture and people's way of life. Because pets can fill with love, warmth, and increase good relationships for families. It also helps promote mental health and happiness in everyday life. Pet insurance is a way to prepare for unexpected events and help reduce the cost of pet health care if the pet gets sick. From a study of the history of pet insurance in Thailand, it was found that pet insurance is still not compulsory and does not clearly cover and protect the insured. As a result, the insured is affected. To receive compensation and pay compensation when the pet violates a third party and has many defects. Compulsory pet insurance aims to study the problems of pet insurance in Thailand. To analyze solutions to solve problems according to relevant laws. By studying and comparing pet insurance in the Kingdom of Spain, the United States, and New Zealand. kingdom of Sweden from the analysis results, it is seen that Thailand should improve pet insurance by providing a definition of the word pet. There are clear details on protecting pets and paying compensation if animals injure third parties. and to make insurance compulsory for all pets. Insurance premium rates are set in a systematic way. and there is a penalty for the liability of the violator to raise pet insurance standards and for the benefit of the public.

Keywords: Insurance, Compulsory Pet Insurance, Law, Pets

บทนำ

การประกันภัยก่อให้เกิดความมั่นคงในสังคมประชาชนในสังคมมีหลักประกันความปลอดภัยและมั่นใจว่าเมื่อความเสียหายเกิดขึ้นแล้วตนจะได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น นอกจากนี้การประกันภัยยังช่วยระดมทุนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศเนื่องจากมีกฎหมายกำหนดให้ผู้รับประกันภัยจะต้องเป็นนิติบุคคลและเป็นสถาบันการเงินประเภทหนึ่งเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นๆ ดังนั้นการประกันภัยจึงเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนประหยัดในทางอ้อมคือส่งเสริมให้ประชาชนนำเงินที่หาได้ส่วนหนึ่งมาให้กับบริษัทประกันภัยนอกจากนี้บริษัทผู้รับประกันภัยก็สามารถนำเงินที่ระดมได้นี้ไปลงทุนประเภทอื่นๆ ที่กฎหมายเปิดโอกาสให้บริษัทประกันภัยสามารถทำได้บริษัทก็จะได้กำไรดอกผลซึ่งเป็นการเพิ่มการลงทุนและขยายตลาดแรงงานด้วย (ธานี วรภัทร์, 2555)

ในสภาพสังคมปัจจุบันและบริบทที่เปลี่ยนไป การทำประกันชีวิตเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในยุคปัจจุบันแต่ไม่แค่การทำประกันในด้านวินาศภัยหรือการทำประกันชีวิตในประเภทบุคคลเนื่องจากการเติบโตในสังคมปัจจุบันได้มีการแปรเปลี่ยนไป ผู้คนในสังคมยุคปัจจุบันไม่นิยมมีบุตรกันมากขึ้นในสังคมแนวโน้มไปอยู่ในยุคของสังคมผู้สูงอายุ (จารุจรรย์ ลาภพานิช, 2565) คนจึงหันมาเลี้ยงสัตว์เลี้ยงไม่ว่าจะเป็นสุนัข แมว หรือสัตว์ชนิดอื่นๆ เทียบเท่ากับเป็นคนในครอบครัวและทดแทนการมีบุตรและจากผลสำรวจเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเป็นลูกของคนยุคใหม่ (พัชรพันธุ์ เทียนศิริ, 2566) จากกลุ่มตัวอย่างคนไทยจำนวน 1,046 คน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม

คนเจนเนอร์ชันวาย อายุระหว่าง 24 - 41 ปี โดยจากการสำรวจพบว่าเหตุผลที่คนไทยนิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยงในปัจจุบันคือร้อยละ 49 ของกลุ่มตัวอย่างต้องการเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นลูก (Pet Parent) ร้อยละ 34 ของกลุ่มตัวอย่างต้องการเลี้ยงสัตว์เพื่อสถานะทางสังคม (Pet Prestige) และร้อยละ 18 ของกลุ่มตัวอย่างต้องการเลี้ยงสัตว์เพื่อช่วยเหลือและบำบัดรักษา (Pet Healing) (Pereira, J. M., & Fonte, D., 2018) ดังนั้นการดูแลรักษาเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งหลากหลายบริษัทประกันชีวิตจึงเริ่มมีแผนกกรมธรรม์ออกมาอย่างหลากหลายแต่ในปัจจุบันพิจารณาแล้วประเทศไทยยังคงให้สัตว์เลี้ยงเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (Supattra Marketeer, 2023) ดังนั้นการประกันภัยสัตว์เลี้ยงจึงจัดอยู่ในสัญญาประกันวินาศภัย เนื่องจากสัญญาประกันแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ สัญญาประกันวินาศภัยและสัญญาประกันชีวิต สัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาที่มุ่งชดเชยค่าสินไหมทดแทน (contract of indemnity) ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสัญญาประกันชีวิตที่ไม่ได้มุ่งชดเชยค่าสินไหมทดแทนในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ลักษณะ 20 หมวดที่ 1 เป็นบทเบ็ดเสร็จทั่วไปใช้กับสัญญาประกันภัยทุกประเภทสำหรับบทกฎหมายเฉพาะที่ใช้สำหรับประกันวินาศภัยบัญญัติไว้ในบรรพ 3 ลักษณะ 20 บทที่ 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การประกันภัยสัตว์เลี้ยงจึงอยู่ในหมวดหมู่ของการประกันวินาศภัยเนื่องจากสัตว์เลี้ยงยังคงเป็นทรัพย์สินพิจารณาจากเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่มีกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยง จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 869 บัญญัติว่า อันคำว่า “วินาศภัย” ในหมวดนี้ หมายรวมเอาความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้ กล่าวได้คือการที่บุคคลใดอาจได้รับความเสียหายที่พึงประเมินเป็นเงินได้บุคคลนั้นต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งนั้นโดยอาจมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือมีผลประโยชน์หรือรายได้หรือมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้หลักการสำคัญของการประกันวินาศภัยก็คือความเสียหายที่เกิดขึ้นจะถือว่าเป็นวินาศภัยก็ต่อเมื่อเป็นความเสียหายที่สามารถประเมินเป็นมูลค่าได้ ส่วนความเสียหายที่ไม่สามารถประเมินเป็นจำนวนเงินเพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่แท้จริงได้ไม่ถือว่าเป็นวินาศภัย (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2566) ในยุคปัจจุบันสัตว์เลี้ยงไม่ได้เป็นเพียงแค่สัตว์ที่ให้ความเพลิดเพลินเท่านั้นแต่ยังเป็นสมาชิกในครอบครัวที่มีความสำคัญการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของสัตว์เลี้ยงจึงเป็นเรื่องที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงให้ความสำคัญมากขึ้นหนึ่งในวิธีที่ช่วยให้การดูแลสัตว์เลี้ยงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยคือการทำประกันภัยสัตว์เลี้ยง สัตว์เลี้ยงสามารถเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุได้ตลอดเวลา การรักษาพยาบาลสัตว์เลี้ยงมีค่าใช้จ่ายที่สูงโดยเฉพาะในกรณีที่สัตว์เลี้ยงต้องการการผ่าตัดหรือการรักษาโรคร้ายแรงการมีประกันภัยสัตว์เลี้ยงช่วยครอบคลุมค่าใช้จ่ายเหล่านี้ ทำให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงสามารถเข้าถึงการรักษาที่ดีที่สุดโดยไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่าย การทำประกันภัยทำให้เจ้าของสามารถดูแลสัตว์เลี้ยงได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้น เช่น ค่าวัคซีนเริ่มต้น 60 - 750 บาท โดยราคาขึ้นอยู่กับชนิดของวัคซีนและน้ำหนักตัวสัตว์เลี้ยง ค่าทำหมันเริ่มต้น 1,200 - 4,000 บาท โดยราคาขึ้นอยู่กับน้ำหนักตัวสัตว์เลี้ยง ค่าตรวจโลหิตพื้นฐานเริ่มต้น 80 - 400 บาท ค่าชุดตรวจโรค ได้แก่ ไข้หัดสุนัข, สำไส้กักเสบ, พยาธิหนอนหัวใจ, พยาธิในเม็ดเลือด 300 - 1,000 บาท ค่าเอกซเรย์ (X-ray) 300 - 1,000 บาท ค่าอัลตราซาวด์ (Ultrasound) เริ่มต้น 400 - 3,500 บาท นอกจากการรักษาพยาบาลแล้ว สัตว์เลี้ยงยังอาจต้องการการดูแลในกรณีฉุกเฉิน เช่น การรักษาหลังจากถูกรถชน การผ่าตัดฉุกเฉินหรือการรักษาโรคที่ต้องการการดูแลพิเศษ โดยค่ารักษาสัตว์เลี้ยงที่โดนรถชนต้องผ่าตัดเพื่อใส่

เหล็กขาหน้าขาหลังอยู่ที่ประมาณ 40,000 บาท สัตว์เลี้ยงผ่าตัดเนื้องอกเต้านม ค่าใช้จ่ายอยู่ที่ประมาณ 19,000 บาท สัตว์เลี้ยงป่วยเป็นโรคไตการรักษาประมาณ 6,900 บาท ซึ่งการรักษาเหล่านี้ก็มีค่าใช้จ่ายสูง

การทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงจึงมีความจำเป็นและเข้ามามีบทบาทมากขึ้นเพื่อที่จะลดปัญหาดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นแก่เจ้าของสัตว์เลี้ยง จึงจำเป็นต้องศึกษาและพัฒนาในทางเงื่อนไขการคุ้มครองและเทียบกับบทประกันภัยของต่างประเทศทำให้เล็งเห็นว่าประเทศไทยยังต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมและการพัฒนาให้ประกันภัยมีทิศทางที่ดีขึ้น และคุ้มครองกรรมธรรม์ที่ครอบคลุมมากขึ้นเมื่อการประกันวินาศภัยสัตว์เลี้ยงได้รับความเป็นธรรมและมีความคุ้มครองที่ดีขึ้นและครอบคลุมมากขึ้นจะทำให้ลดปัญหาการทอดทิ้งของสัตว์เลี้ยงโดยที่เจ้าของแบบรับภาระค่าใช้จ่ายไม่ไหวและนำไปสู่การพัฒนาปัญหาการประกันวินาศภัยสัตว์เลี้ยงที่ดีขึ้นและลดการเกิดปัญหาของสุนัขจรจัดหมาจรจัดหรือหมาซึ่งไม่มีเจ้าของคือสุนัขที่เกิดและอาศัยอยู่บนถนนหรือพื้นที่สาธารณะโดยไม่มีคนดูแลหรือเป็นเจ้าของ ซึ่งก่อปัญหาหรือเสี่ยงต่อสุขภาพและความปลอดภัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยงเอง (ศุภโชค บุญเจริญ, 2556) นอกจากนี้ยังมีความเสียหายในทรัพย์สินของคนอื่นๆและบางครั้งอาจเป็นพาหะของโรคที่ถ่ายทอดได้ต่อมาด้วยเพราะฉะนั้นหากมีการพัฒนาการประกันวินาศภัยสัตว์เลี้ยงรวมถึงการทำประกันภัยภาคบังคับก็จะลดปัญหาเหล่านี้และทำให้มีการพัฒนาที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับกฎหมายประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคบังคับ สภาพกฎหมายและปัญหาของประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคบังคับ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคบังคับและวิเคราะห์ถึงแนวคิดของกฎหมายของต่างประเทศและมาตรการอื่นๆในต่างประเทศของการประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคบังคับ
3. เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกันวินาศภัยสัตว์เลี้ยง
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงมาตรการทางการประกันภัยให้มีการบังคับใช้ได้เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเพื่อการพัฒนาในเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนวรรณกรรมซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary Source) ทั้งในประเทศและต่างประเทศอันประกอบด้วย บทบัญญัติของกฎหมายต่างๆ คำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ บทความ หนังสือพิมพ์ วารสาร ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องข้อเท็จจริงซึ่งอยู่ในระหว่างการสอบสวนในปัจจุบันและข้อเท็จจริงในอดีตเพื่อนำมาใช้ในการพิสูจน์สมมุติฐานวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและสรุปผลการวิจัยโดยจะทำการนำเสนอผลการวิจัยในเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและแนวทางแก้ไขของค่านิยมความหมายของคำว่าสัตว์เลี้ยง

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ในประเทศไทย มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์พ.ศ. 2557 โดยมีทั้งหมด 8 หมวด โดยขอบเขตของพระราชบัญญัตินี้คือการป้องกันและการจัดสวัสดิภาพสัตว์พ.ศ. 2557 แต่ยังไม่มียานิยามคำว่าสัตว์เลี้ยง ซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่นที่มีค่านิยมคำว่าสัตว์เลี้ยง เช่น ราชอาณาจักรสเปนมีค่านิยมว่า “สัตว์เลี้ยงในราชอาณาจักรสเปนเป็นสมาชิกที่ถูกต้องตามกฎหมายของครอบครัว กฎหมายแพ่งของสเปนได้เปลี่ยนสถานะของสัตว์เลี้ยงอย่างสิ้นเชิง โดยกฎหมายใหม่ที่เน้นสวัสดิภาพสัตว์หมายความว่าสัตว์เลี้ยงในสเปนตอนนี้ถือเป็นสมาชิกในครอบครัว สุนัขและสัตว์เลี้ยงอื่น ๆ จะไม่ถือว่าเป็น “วัตถุ” แต่เป็น “สิ่งมีชีวิต” ซึ่งหมายความว่าจากนี้ไปสัตว์จะกลายเป็นสมาชิกในครอบครัวที่ถูกต้องตามกฎหมาย และจะมีสถานะที่แตกต่างจากทางกายภาพ” (MAPFRE, 2023) ในสหรัฐอเมริกา มีค่านิยมว่า “สัตว์เลี้ยง (Domestic Animal) หมายถึงสัตว์ที่โดยปกติได้นำมาเพื่อใช้ประโยชน์ของมนุษย์ในเวลาและในสถานที่ซึ่งได้เลี้ยง การให้คำจำกัดความดังกล่าวทำให้สัตว์ป่าในสถานที่หนึ่งอาจถือว่าเป็นสัตว์เลี้ยงในอีกสถานที่หนึ่งก็ได้ เช่น ช้าง อาจเป็นสัตว์ป่าในสหรัฐอเมริกา” ส่วนในประเทศนิวซีแลนด์ได้มีนิยามว่า “สัตว์เลี้ยงถือเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการด้านสวัสดิภาพโดยธรรมชาติ ซึ่งหมายความว่าเจ้าของหรือผู้ดูแลมีภาระผูกพันตามกฎหมายในการดูแลสัตว์เลี้ยงให้มีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงการให้อาหาร น้ำ ที่พักพิง การดูแลจากสัตวแพทย์” และราชอาณาจักรสวีเดนมีค่านิยมว่า “สัตว์เลี้ยง หมายถึงสัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นเพื่อนมากกว่าใช้เพื่อประโยชน์ใช้สอย ประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงในสวีเดนอยู่ภายใต้กฎหมายและข้อบังคับต่างๆ โดยหลักแล้วเกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพสัตว์และความรับผิดชอบในการเป็นเจ้าของ” (SantéVet, 2024) ซึ่งในแต่ละประเทศแสดงให้เห็นว่า คำจำกัดความที่ชัดเจนของคำว่า “สัตว์เลี้ยง” ในกฎหมายช่วยสร้างแนวปฏิบัติและมาตรฐานสำหรับการรักษาและการจัดการสัตว์ในสังคม สร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ชุมชน และตัวสัตว์เอง ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าประเทศไทยควรมีการบัญญัติคำว่า “สัตว์เลี้ยง” ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์พ.ศ. 2557 (จิรพงษ์ ทรัพย์ชุมทอง, 2562)

2. ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียในการทำประกันภัยสัตว์เลี้ยง

จากทฤษฎีหลักส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย (Principle of Insurable Interest) เป็นหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัยที่สำคัญที่สุด ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้ นั้นไซ้ ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด การเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการประกันภัยจึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในสัญญาประกันภัยที่ให้ผลว่าผู้เอาประกันภัยจะมีผลผูกพันตามสัญญาประกันภัยกับวัตถุที่เอาประกันภัยหรือไม่ พบว่าในแต่ละประเทศมีการใช้หลักส่วนได้เสียของประกันภัยอย่างชัดเจน โดยเป็นลำดับขั้นจากการมีค่านิยมมาสู่การทำประกันภัย ทำให้มีการใช้หลักของส่วนได้เสียโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและทำให้มีการยกระดับกฎหมายและการประกันภัยที่ชัดเจน โดยในแต่ละประเทศมีการใช้หลักส่วนได้เสียของประกันภัยอย่างชัดเจน โดยเป็นลำดับขั้นจากการมีค่านิยมมาสู่การทำประกันภัย ทำให้มีการใช้หลักของส่วนได้เสียโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและทำให้มีการยกระดับกฎหมายและการ

ประกันภัยที่ชัดเจน ดังนี้ ความชัดเจนในนิยามความหมายของคำว่า “สัตว์เลี้ยง” จึงมีความสำคัญมากในการแสดงความเป็นเจ้าของในลักษณะที่กฎหมายแพ่งรับรอง

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าในแต่ละประเทศมีการใช้หลักส่วนได้เสียของประกันภัยอย่างชัดเจนโดยเป็นลำดับขั้นจากการมีค่านิยามมาสู่การทำประกันภัย ทำให้มีการใช้หลักของส่วนได้เสียโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและทำให้มีการยกระดับกฎหมายและการประกันภัยที่ชัดเจน นิยามความหมายของคำว่า “สัตว์เลี้ยง” จึงมีความสำคัญมากในการแสดงความเป็นเจ้าของในลักษณะที่กฎหมายแพ่งรับรอง เช่น ในเรื่องกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง อันมีผลนำไปสู่การพิจารณาความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัตว์เลี้ยงนั้นๆ ที่จะทำประกันภัยว่าสามารถทำประกันภัยแล้วมีผลผูกพันตามสัญญาประกันภัยหรือไม่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863

3. ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับหลักเกณฑ์สัตว์เลี้ยงที่ต้องทำประกัน

ในประเทศไทยสมาคมประกันวินาศภัยไทยได้ให้เพียงนิยามว่าการประกันภัยสัตว์เลี้ยง (Pet Insurance) เป็นการประกันภัยที่คุ้มครองสัตว์เลี้ยง ได้แก่ สุนัข และแมว สำหรับการเสียชีวิตเนื่องจากการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ หรือการเจ็บป่วย ค่ารักษาพยาบาลจากอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วย ความรับผิดชอบต่อชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลภายนอกอันเนื่องมาจากสัตว์เลี้ยง ค่าใช้จ่ายในการโฆษณาและการประกาศเพื่อติดตามสัตว์เลี้ยงที่สูญหาย บางบริษัทคุ้มครองถึงค่าวัคซีนป้องกันโรคและค่าใช้จ่ายในการจัดการงานศพการประกันภัยนี้เหมาะสำหรับเจ้าของสุนัขและแมว ซึ่งมีสุขภาพสมบูรณ์ ไม่พิการ บาดเจ็บ หรือเจ็บป่วย ซึ่งยังไม่มี ความชัดเจนและแนวการบังคับในทาง การประกันวินาศภัยดังเช่นในประเทศต่างๆ ที่ทำการศึกษาคงจะนำกฎหมายการประกันภัยสัตว์เลี้ยง (NAIC: PET INSURANCE MODEL ACT) ซึ่งเป็นกฎหมายการประกันภัยสัตว์เลี้ยงที่แบ่งออกเป็นกฎหมาย ข้อบังคับ แนวปฏิบัติ ที่ถือว่าเป็นต้นแบบของประกันภัยสัตว์เลี้ยง ที่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ รายละเอียดต่างๆ เช่น ชนิด ประเภท สายพันธุ์ การคุ้มครอง ได้ปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมตามบริบทของสังคมของประเทศไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (SPCA Pet Insurance, 2024) จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าในแต่ละประเทศมีการวางหลักเกณฑ์และแบบแผนที่ชัดเจนแตกต่างจากประเทศไทยที่ยังไม่สามารถควบคุมการออกกรมธรรม์การประกันภัยสัตว์เลี้ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพและการวางหลักเกณฑ์ที่เป็นขั้นพื้นฐาน จึงควรนำกฎหมายการประกันภัยสัตว์เลี้ยง (NAIC: PET INSURANCE MODEL ACT) กฎหมายการประกันภัยสัตว์เลี้ยงที่แบ่งออกเป็นกฎหมาย ข้อบังคับ แนวปฏิบัติ ถือเป็นต้นแบบของประกันภัยสัตว์เลี้ยง ที่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ รายละเอียดต่างๆ เช่น ชนิด ประเภท สายพันธุ์ การคุ้มครอง ได้เหมาะสมกับสภาพสังคมตามบริบทของสังคมของประเทศไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (National Association of Insurance Commissioners [NAIC], 2023)

4. ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยสัตว์เลี้ยง

บริษัทประกันภัยในประเทศไทยยังคงไม่มีการแยกการรับประกันภัยสัตว์เลี้ยงออกมาทั้งในส่วนของการคุ้มครองและกรมธรรม์ไม่ได้ลงรายละเอียดต่างๆ ไว้ การประกันภัยสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยยังไม่มี การวางกรอบและกฎหมายที่ชัดเจน มีแต่เพียงการวางกรมธรรม์ออกมาโดยความคุ้มครอง 4 บริษัทประกันวินาศภัยที่ออกแบบประกันภัยสัตว์เลี้ยงโดยเฉพาะสุนัขและแมวจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าในแต่ละประเทศ จะแบ่งการคุ้มครองออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ความรับผิด หากสัตว์ก่อให้เกิดอุบัติเหตุการบาดเจ็บส่วนบุคคลหรือทรัพย์สินเสียหาย

2. ความคุ้มครองอุบัติเหตุและความเสียหายครอบคลุมอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บใดๆที่สัตว์อาจประสบขณะอยู่ในความดูแล

ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าการจะให้มีการศึกษาและกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนโดยแบ่งรายละเอียดออกเป็นประกันสุขภาพของสัตว์เลี้ยงและการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหากสัตว์ทำละเมิดต่อบุคคลที่สาม รวมทั้งเขียนข้อยกเว้นและคุณสมบัติการรักษาโรคเรื้อรังของสัตว์เลี้ยงไว้อย่างชัดเจนเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยและสัตว์เลี้ยง

5. ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการคิดอัตราเบี้ยประกันภัยสัตว์เลี้ยง

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าในประเทศไทยยังไม่มีแนวทางในการคำนวณอัตราคิดเบี้ยประกันสัตว์เลี้ยงออกมาอย่างเป็นมาตรฐานทางคณิตศาสตร์ประกันภัยที่ชัดเจนดังเช่นประเทศต่างๆที่ทำการศึกษา จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าในแต่ละประเทศมีการคิดอัตราเบี้ยประกันภัยสัตว์เลี้ยงจากหลักเกณฑ์ต่างๆที่ทางบริษัทประกันภัยและนักคณิตศาสตร์ประกันภัยคิดอัตราเบี้ยประกันภัย เนื่องจากการคิดอัตราเบี้ยในประกันภัยเป็นวิธีที่บริษัทประกันใช้เพื่อประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยบ่งบอกถึงประสิทธิภาพการรับประกันภัยตามทฤษฎีกฎของการเฉลี่ย (Law of Average) ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าการคิดอัตราเบี้ยประกันภัยสัตว์เลี้ยงโดยขึ้นอยู่กับตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ สถานที่ที่อาศัยอยู่จะมีผลต่อเบี้ยประกันที่คุ้มครองสัตว์เลี้ยงและอายุของสัตว์ตามสหรัฐอเมริกา

6. ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการทำประกันภัยภาคบังคับกับภาคสมัครใจในประกันภัยสัตว์เลี้ยง

ในประเทศไทยพบว่าการประกันภัยสัตว์เลี้ยงยังคงเป็นการประกันภัยภาคสมัครใจมีทั้งหมด 4 บริษัท คือ บริษัทประกันสัตว์เลี้ยง Tip Insure, เมืองไทย Cats & Dogs Plus, InsurePaws และฟอลคอนประกันภัย PET Protect Sure โดยอายุสัตว์เลี้ยงที่รับประกันส่วนใหญ่จะอยู่ที่ 3 เดือน – 7 ปี เป็นความคุ้มครองพื้นฐานทั้ง 4 บริษัท โดยแต่ละบริษัทมีข้อกำหนดและเงื่อนไขแตกต่างกันไปและไม่ได้เป็นไปแนวทางขึ้นพื้นฐานเดียวกัน จากการศึกษาพบว่าเมื่อเปรียบเทียบกับราชอาณาจักรสเปน มาตรา 30 ของกฎหมายระบุไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลที่เป็นเจ้าของสุนัขจะต้องมีส่วนร่วมและรักษาความคุ้มครองการประกันความรับผิดชอบทางแพ่งสำหรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลที่สามตลอดอายุขัยของสัตว์และยังมีการทำประกันภัยเพิ่มเติมให้เป็นประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคสมัครใจ (Hundeforsikring, n.d.) เช่น ความคุ้มครองเพิ่มเติม ความช่วยเหลือด้านสัตวแพทย์เนื่องจากการเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุรวมถึงค่าให้คำปรึกษา การตรวจวินิจฉัย การวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ การผ่าตัด ค่ารักษาตัวในโรงพยาบาลและค่าช่วยเหลือสัตวแพทย์หากต้องมีการพบที่บ้านและหากจะซื้อสัตว์เลี้ยงต่างถิ่นเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะส่วนใหญ่จะมีการซื้อขายสัตว์จากทางอินเทอร์เน็ตหรือจากผู้ขายส่วนตัวโดยไม่ได้ตรวจสอบใบอนุญาต การละเมิดประเภทนี้อาจเป็นที่มาของอาชญากรรมการค้าสัตว์ผิดกฎหมาย เมื่อพิจารณาจากปัจจัยเหล่านี้แล้วเอกสารที่จำเป็นในการรับเลี้ยงสัตว์เลี้ยงต่างแดนก่อนที่สัตว์จะไปถึงบ้านใหม่จะต้องได้รับใบอนุญาตส่งออกสัตว์จากประเทศต้นทางเมื่อได้รับเอกสารก่อนหน้านี้นี้แล้วจะต้องได้รับใบอนุญาตนำเข้า อีกฉบับหนึ่งจากประเทศที่พำนักของเจ้าของในอนาคต (วรินทร วารี, 2560) ในสหรัฐอเมริกาประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคบังคับของสหรัฐอเมริกาสุนัขทุกตัวที่มีอายุตั้งแต่ 4 เดือนขึ้นไปต้องขึ้นทะเบียนกับทางเมืองโดยฝังไมโครชิป และต้องซื้อประกันสุขภาพรวมทั้งการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า โดยเจ้าของสุนัขที่มีอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปจะต้องให้สุนัขของตนได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าโดยสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาต การฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันการ

แพร่กระจายของโรคพิษสุนัขบ้าและปกป้องสุนัขและประชาชนรวมทั้งฝังไมโครชิปเพื่อป้องกันสุนัขไม่ให้หลงทางหรือก่อให้เกิดอาการเจ็บป่วยรวมทั้งจากการเกิดกรณีไปทำร้ายบุคคลที่สาม ใน Illinois General Assembly มาตรา 16 ของกฎหมายดังกล่าวมีการกำหนดให้การได้รับอันตรายที่เกิดจากสุนัขในสถานที่ที่โดนกักต้องรับผิดชอบในทางแพ่งต่อความเสียหายต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหายดังกล่าวเต็มจำนวนของการบาดเจ็บ (Hunt, A., 2023) ส่วนของในประเทศนิวซีแลนด์ประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคบังคับส่วนของประเทศนิวซีแลนด์เพื่อวัตถุประสงค์ในการระบุตัวตนของสุนัข เจ้าของสุนัขต้องจัดให้มีการฝังทรานสปอนเดอร์ไมโครชิปที่ใช้งานได้ตามประเภทที่กำหนดและในลักษณะที่กำหนด ประกันภัยสัตว์เลี้ยงภาคสมัครใจมีการคุ้มครองการบาดเจ็บจากสุนัขในการประสบอุบัติเหตุมีการทานอาหารที่แปลกปลอมเข้าไปหรือสภาพผิวหนังที่ผิดปกติ อาการบาดเจ็บที่เอ็นไขว้หน้าหรือการได้รับการผ่าตัดอย่างค่าใช้จ่ายในการรักษาในโรงพยาบาล การผ่าตัด การตรวจทางห้องปฏิบัติการและการวินิจฉัยและการรักษาโรคมะเร็ง สุนัขยาราชอาณาจักรสวีเดนเป็นประกันภัยภาคสมัครใจมีการทำประกันภัยม้าและการทำประกันภัยสัตว์เลี้ยง ส่วนประกันภัยภาคบังคับ (Compulsory Insurance) การทำประกันมีข้อบังคับใช้ที่ต้องทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงตามที่กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับกำหนดความคุ้มครองมีข้อตกลงและเงื่อนไขคุ้มครองที่เป็นมาตรฐานตามที่กำหนดค่าใช้จ่ายค่าประกันภัยมีการกำหนดโดยหน่วยงานหรือกฎหมายและอาจมีการปรับเปลี่ยนได้การรับรองมีการรับรองจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องมีข้อจำกัดในการปรับเปลี่ยนรายละเอียดแผนประกัน การเลือกทำประกันภัยแบบไหนขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าของสัตว์เลี้ยง แต่ควรพิจารณาความคุ้มครอง ค่าใช้จ่าย และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับแต่ละประเภทของประกันภัยเพื่อทำการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม และควรมีประกันภัยภาคสมัครใจเพื่อการคุ้มครองสัตว์เลี้ยงเพิ่มเติมเพื่อความต้องการของเจ้าของสัตว์เลี้ยง รวมทั้งมีการทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงในภาคสมัครใจเพื่อทางเลือกที่เพิ่มขึ้นและการดูแลสัตว์เลี้ยงที่ดีขึ้น (Kenny, D., 2022)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ประกันภัยภาคบังคับ (Compulsory Insurance) การทำประกัน มีข้อบังคับใช้ที่ต้องทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงตามที่กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับกำหนด ความคุ้มครองมีข้อตกลงและเงื่อนไขคุ้มครองที่เป็นมาตรฐานตามที่กำหนดค่าใช้จ่าย ค่าประกันภัยมีการกำหนดโดยหน่วยงานหรือกฎหมายและอาจมีการปรับเปลี่ยนได้การรับรอง มีการรับรองจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องความยืดหยุ่น มีข้อจำกัดในการปรับเปลี่ยนรายละเอียดแผนประกัน การเลือกทำประกันภัยแบบไหนขึ้นอยู่กับความต้องการและความสะดวกสบายของเจ้าของสัตว์เลี้ยง แต่ควรพิจารณาความคุ้มครอง ค่าใช้จ่าย และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับแต่ละประเภทของประกันภัยเพื่อทำการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม และควรมีประกันภัยภาคสมัครใจเพื่อการคุ้มครองสัตว์เลี้ยงเพิ่มเติมเพื่อความต้องการของเจ้าของสัตว์เลี้ยงเพื่อทางเลือกที่เพิ่มขึ้นและการดูแลสัตว์เลี้ยงที่ดีขึ้น

7. จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า บทกำหนดโทษของผู้ที่ฝ่าฝืนสำหรับเจ้าของสัตว์เลี้ยงในราชอาณาจักรสเปนหากเจ้าของไม่มีการประกันภัยความรับผิดชอบแพ่งและการประกันภัยด้านสุขภาพ ในเบื้องต้นจะมีการสอบสวนข้อเท็จจริง โดยมีตั้งแต่การตกเดือนเบื้องต้นไปจนถึงค่าปรับ 500 ยูโร หรือสูงสุด 10,000 ยูโร หากไม่มีการฝังไมโครชิปจะมี ค่าปรับตั้งแต่ 500 ยูโรถึง 10,000 ยูโร สำหรับสหรัฐอเมริกาได้มีบทกำหนดโทษ เจ้าของสุนัขตั้งแต่อายุหกเดือนขึ้นไปจะต้องมีใบอนุญาตสำหรับสุนัขของตน หากเจ้าของสุนัขไม่มีใบอนุญาตเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สามารถออกค่าปรับ 300 ดอลลาร์ ให้กับเจ้าของที่ไม่ควบคุมสุนัขเพื่อมาชำระค่าปรับ ส่วนสุนัขและแมวที่ไม่เคยได้รับการฉีดวัคซีนและสัมผัสกับสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าต้องได้รับการอนุญาตทันที หากเจ้าของไม่เต็มใจที่จะทำเช่นนั้น สัตว์จะถูกแยกออกเพื่อกักกันอย่างเข้มงวดเป็นเวลา 6 เดือน การแยกตัวในบริบทนี้หมายถึงการกักขังในกรงที่ป้องกันไม่ให้เกิดการสัมผัสโดยตรงกับผู้คนและสัตว์อื่นๆ เช่น การดูแลและควบคุมสัตว์และฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเมื่อเข้าสู่การแยกตัวโดยทั่วไปไม่เกิน 28 วัน ก่อนปล่อยกลับมาอยู่กับเจ้าของและอยู่ร่วมกับสาธารณะเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการในการฉีดวัคซีนก่อนการสัมผัส ปัจจุบันไม่มีสารชีวภาพที่ได้รับการอนุญาตจาก USDA สำหรับการป้องกันหลังการสัมผัสสัตว์เลี้ยงที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนก่อนหน้านี้และมีหลักฐานว่าการใช้วัคซีนเพียงอย่างเดียวไม่สามารถป้องกันโรคในสัตว์เหล่านี้ได้อย่างน่าเชื่อถือ สัตว์ที่ครบกำหนดฉีดวัคซีนเสริมควรได้รับการประเมินเป็นรายๆ ไปโดยพิจารณาจากความรุนแรงของการสัมผัสเวลาที่ผ่านไปนับตั้งแต่การฉีดวัคซีนครั้งล่าสุด จำนวนครั้งของการฉีดวัคซีนครั้งก่อนสถานะสุขภาพในปัจจุบันและระดับวิทยาของโรคพิษสุนัขบ้าในท้องถิ่น เพื่อพิจารณาความจำเป็นในการการุณยฆาตหรือการฉีดวัคซีนซ้ำทันทีและการสังเกตสุนัขและแมวที่ได้รับการฉีดวัคซีนอยู่ในปัจจุบันควรได้รับการฉีดวัคซีนซ้ำทันที โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของและสังเกตอาการเป็นเวลา 45 วัน เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่สุนัขกัดหรือทำร้ายบุคคลหรือสัตว์อื่นโดยไม่มีการยั่วยุ จะถูกปรับ 175 ดอลลาร์สำหรับการละเมิดครั้งแรกและ 1,000 ดอลลาร์สำหรับการละเมิดครั้งที่สองการละเมิดครั้งที่สามและครั้งต่อไปอาจส่งผลให้มีการห้ามการเป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงเป็นเวลาสองปี สัตว์เลี้ยงจะต้องถูกควบคุมโดยรั้วหรือโครงสร้างที่มีความสูงเพียงพอหรืออยู่ในสายจูงที่ปลอดภัยเสมอ และประเทศนิวซีแลนด์ความรับผิดชอบหากไม่ปฏิบัติตามจะมีความรับผิดชอบไม่มีการฝังไม่โครชิป ผู้ที่กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 3,000 เหรียญสหรัฐ (Boletín Oficial Del Estado, 2021)

ผู้วิจัยเห็นว่าบทกำหนดโทษเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับประกันภัยสัตว์เลี้ยง บทกำหนดโทษจะช่วยส่งเสริมให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันความเสียหายเนื่องจากการมีบทกำหนดโทษที่เข้มงวดสามารถป้องกันการทำร้ายสัตว์เลี้ยง การละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือการเกิดความเสียหายต่อสังคมเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบโทษที่เกี่ยวกับการไม่ทำประกันสัตว์เลี้ยงและช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบของเจ้าของสัตว์เลี้ยงในการดูแลและป้องกันสัตว์เลี้ยงเพื่อให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงรับผิดชอบดูแลป้องกันและรักษาสุขภาพของสัตว์เลี้ยง

อภิปรายผล

จากการศึกษาการประกันภัยสัตว์เลี้ยงในต่างประเทศมีการออกกฎหมายข้อกำหนดการทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงอย่างชัดเจน ในบางกรณีการประกันภัยสัตว์เลี้ยงของแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกัน แต่ส่วนที่สำคัญคือการบังคับการทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงและบทลงโทษต่อผู้ที่ไม่ทำประกันซึ่งสามารถแยกอภิปรายผลและเปรียบเทียบได้ดังนี้

1. จากการศึกษาปัญหาการประกันภัยสัตว์เลี้ยง ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าในประเทศไทยมีพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์พ.ศ. 2557 ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ยังไม่มีนิยามคำว่าสัตว์เลี้ยง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าจะต้องมีการนิยามคำว่าสัตว์เลี้ยงไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการ

จัดสวัสดิภาพสัตว์พ.ศ. 2557 เนื่องจากคำจำกัดความที่ชัดเจนของคำว่า "สัตว์เลี้ยง" ในกฎหมายช่วยสร้างแนวปฏิบัติและมาตรฐานสำหรับการรักษาและการจัดการสัตว์ในสังคม สร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ชุมชน และตัวสัตว์เอง เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ในราชอาณาจักรสเปน สหรัฐอเมริกา ประเทศนิวซีแลนด์ และราชอาณาจักรสวีเดนล้วนแต่มีคำนิยามทั้งสิ้นดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการนิยามคำว่าสัตว์เลี้ยงไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์พ.ศ. 2557 เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้บังคับในการประกันภัยสัตว์เลี้ยง

2. จากการศึกษาหลักส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ (Principle of Insurable Interest) ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาผู้มีส่วนได้เสียในการทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงความชัดเจนในนิยามความหมายของคำว่า "สัตว์เลี้ยง" จึงมีความสำคัญมากในการแสดงความเป็นเจ้าของในลักษณะที่กฎหมายแพ่งรับรอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรแก้ไขให้คำนิยามเพิ่มคำว่า "สัตว์เลี้ยง" เพื่อไม่ให้ขัดต่อหลักส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ (Principle of Insurable Interest)

3. จากการศึกษาปัญหาทำให้ผู้วิจัยเห็นสมาคมประกันวินาศภัยไทยได้ให้เพียงนิยามว่าการประกันภัยสัตว์เลี้ยง (Pet Insurance) เป็นการประกันภัยที่คุ้มครองสัตว์เลี้ยง ได้แก่ สุนัข และแมว จึงควรนำกฎหมายการประกันภัยสัตว์เลี้ยง (NAIC: PET INSURANCE MODEL ACT) โดยกฎหมายการประกันภัยสัตว์เลี้ยงแบ่งออกเป็นกฎหมาย ข้อบังคับ แนวปฏิบัติ ถือเป็นต้นแบบของประกันภัยสัตว์เลี้ยง ที่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ รายละเอียดต่างๆ เช่น ชนิด ประเภท สายพันธ์ การคุ้มครอง ให้ได้เหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศไทยได้

4. ในบริษัทประกันภัยในประเทศไทยยังคงไม่มีการแยกการรับประกันภัยสัตว์เลี้ยงออกมาทั้งในส่วนของความคุ้มครองและค่าธรรมเนียมไม่ได้ลงรายละเอียดต่างๆ ไว้ การประกันภัยสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยยังไม่มีกรวางกรอบและกฎหมายที่ชัดเจน มีแต่เพียงการวางค่าธรรมเนียมออกมาโดยความคุ้มครอง 4 บริษัทประกันวินาศภัยที่ออกแบบประกันภัยสัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะสุนัขและแมว ซึ่งถ้ามีการเปรียบเทียบกับอาณาจักรสเปนจะมีรายละเอียดในการคุ้มครองโดยแบ่งออกเป็น 1. ความรับผิดชอบแพ่งมีการคุ้มครองความรับผิดชอบแพ่งของเจ้าของสำหรับความเสียหายทางวัตถุและส่วนบุคคลที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงต่อบุคคลที่สาม 2. ด้านสุขภาพ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าการจะให้มีการศึกษาและกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนโดยแบ่งรายละเอียดออกเป็นการประกันสุขภาพของสัตว์เลี้ยงและการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหากสัตว์ทำละเมิดต่อบุคคลที่สาม รวมทั้งเขียนข้อยกเว้นและคุณสมบัติการรักษาโรคเรื้อรังของสัตว์เลี้ยงไว้อย่างชัดเจนเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยและสัตว์เลี้ยงรวมทั้งให้มีการทำประกันภัยม้า

5. จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าในแต่ละประเทศมีการคิดอัตราเบี้ยประกันภัยสัตว์เลี้ยงจากหลักเกณฑ์ต่างๆที่ทางบริษัทประกันภัยและนักคณิตศาสตร์ประกันภัยคิดอัตราเบี้ยประกันภัย เนื่องจากการคิดอัตราเบี้ยในประกันภัยเป็นวิธีที่บริษัทประกันใช้เพื่อประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยและจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่าเบี้ยประกันที่ต้องชำระเพื่อรับความคุ้มครองโดยที่การประกันภัยเป็นการเฉลี่ยความเสี่ยงภัยร่วมกัน หากมีภัยเกิดขึ้นความสูญเสียมีเท่าใดก็เฉลี่ยกันไประหว่างผู้เสี่ยงภัยค่าสูญเสียที่เฉลี่ยกันไปนี้แสดงออกในรูปของเบี้ยประกันภัยถ้าเบี้ยประกันภัยต่ำก็จะมีผู้ทำประกันภัยมาก การที่จะทำให้เบี้ยประกันภัยมีอัตราที่ต่ำได้คือการรวมกลุ่มผู้เสี่ยงภัยให้ได้จำนวนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อให้การเฉลี่ยค่าสูญเสียผลในระหว่างผู้เสี่ยงภัยด้วยกันใน

อัตราต่ำเท่าที่จะทำได้ โดยในต่างประเทศจะใช้ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์สถานที่ที่อาศัยอยู่จะมีผลต่อเบี้ยประกันที่คุ้มครองสัตว์เลี้ยง ตัวอย่างเช่น เบี้ยประกันสัตว์เลี้ยงในแคลิฟอร์เนียมักจะสูงกว่าเทนเนสซี เนื่องจากเบี้ยสัตวแพทย์ในแคลิฟอร์เนียมักจะสูงกว่าเทนเนสซี ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าการนำตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ สถานที่ที่อาศัยมาใช้ในการคิดอัตราเบี้ยประกัน

6. ในประเทศไทยพบว่า การประกันภัยสัตว์เลี้ยงยังคงเป็นการประกันภัยภาคสมัครใจมีทั้งหมด 4 บริษัท โดยอายุสัตว์เลี้ยงที่รับประกันส่วนใหญ่จะอยู่ที่ 3 เดือน – 7 ปี เป็นความคุ้มครองพื้นฐานทั้ง 4 บริษัท โดยแต่ละบริษัทมีข้อกำหนดและเงื่อนไขแตกต่างกันไป ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการทำประกันภัยภาคบังคับเหมือนกับราชอาณาจักรสเปน สหรัฐอเมริกา ประเทศนิวซีแลนด์ และมีให้เลือกในการทำประกันภัยภาคสมัครใจเป็นส่วนเสริมเหมือนในราชอาณาจักรสวีเดนมีการคุ้มครองการบาดเจ็บจากสุนัขในการประสบอุบัติเหตุ มีการทานอาหารที่แปลกปลอมเข้าไปหรือสภาพผิวหนังที่ผิดปกติ อาการบาดเจ็บที่เอ็นไขว้หน้าหรือการได้รับการผ่าตัดอย่างค่าใช้จ่ายในการรักษาในโรงพยาบาล การผ่าตัด การตรวจทางห้องปฏิบัติการและการวินิจฉัยและการรักษาโรคมะเร็ง ประกันภัยภาคสมัครใจการทำประกันภัยม้าการทำประกันภัยสัตว์เลี้ยง (Konkurrensverket, 2018) ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการทำประกันภัยภาคบังคับเหมือนกับราชอาณาจักรสเปน สหรัฐอเมริกา ประเทศนิวซีแลนด์และมีให้เลือกในการทำประกันภัยภาคสมัครใจเป็นส่วนเสริมเหมือนในราชอาณาจักรสวีเดน

7. จากการศึกษาในประเทศไทยไม่มีการประกันภัยภาคบังคับและเมื่อมีการประกันภัยภาคบังคับย่อมต้องมีบทกำหนดโทษ โดยการจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ราชอาณาจักรสเปนมีบทกำหนดโทษของผู้ที่ฝ่าฝืนสำหรับเจ้าของสัตว์เลี้ยงในราชอาณาจักรสเปนหากเจ้าของไม่มีการประกันภัยความรับผิดชอบและการประกันภัยด้านสุขภาพ (Santalucia Seguros, 2023) การทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงไม่เพียงแต่ช่วยป้องกันความเสียหายทางการเงินแต่ยังเป็นการรักษาสัตว์เลี้ยงให้ได้รับการดูแลและรักษาสุขภาพที่ดีทำให้มีความสุขสุขภาพที่ดีขึ้นและสร้างความสบายใจให้กับเจ้าของสัตว์เลี้ยงด้วยจึงควรให้มีการประกันภัยภาคบังคับในสัตว์เลี้ยง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผลของการศึกษาในต่างประเทศมีการให้คำนิยามคำว่า “สัตว์เลี้ยง” โดยยกระดับให้เป็นไปตามกฎหมายและจากการศึกษาพบว่าในสหรัฐอเมริกามีกฎหมายการประกันภัยสัตว์เลี้ยง (NAIC: PET INSURANCE MODEL ACT) ซึ่งกฎหมายการประกันภัยสัตว์เลี้ยงนี้แบ่งออกเป็นกฎหมายข้อบังคับ แนวปฏิบัติ ถือเป็นต้นแบบของประกันภัยสัตว์เลี้ยงที่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ เช่น ชนิด ประเภท สายพันธุ์ การคุ้มครอง โดยแบ่งการคุ้มครองออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ความรับผิด หากสัตว์ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ การบาดเจ็บส่วนบุคคล หรือทรัพย์สินเสียหาย
2. ความคุ้มครองอุบัติเหตุและความเสียหาย ครอบคลุมอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บใดๆ ที่สัตว์อาจประสบขณะอยู่ในความดูแล พบว่าต่างประเทศมีการคำนวณอัตราเบี้ยประกันสัตว์เลี้ยงออกมา โดยมีการประเมิน สถานะสุขภาพของสัตว์เลี้ยง ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ มีการคำนวณอัตราเบี้ยประกันเป็นรายตัวและแต่ละประเภทของสัตว์เลี้ยง และพบว่ามีประเทศที่มีการประกันภัยภาคบังคับในสัตว์เลี้ยง (Compulsory Pet Insurance) ซึ่งการทำประกันมีข้อบังคับใช้ที่ต้องทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงตามที่กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับกำหนดความคุ้มครอง มี

ข้อตกลงและเงื่อนไขคุ้มครองที่เป็นมาตรฐานตามที่กำหนดค่าใช้จ่ายค่าประกันภัยมีการกำหนดโดยหน่วยงานหรือกฎหมายและอาจมีการปรับเปลี่ยนได้ การรับรองมีการรับรองจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีข้อจำกัดในการปรับเปลี่ยนรายละเอียดแผนประกัน การเลือกทำประกันภัยแบบไหนขึ้นอยู่กับความต้องการและความสะดวกสบายของเจ้าของสัตว์เลี้ยงและพบว่าการประกันภัยภาคสมัครใจเพื่อการคุ้มครองสัตว์เลี้ยงเพิ่มเติมเพื่อความต้องการของเจ้าของสัตว์เลี้ยง สุดท้ายพบว่าแต่ละประเทศมีบทกำหนดโทษในการรับผิดชอบแพ่งไว้อย่างชัดเจนสำหรับผู้ที่ไม่ทำประกันภัยในสัตว์เลี้ยง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการประกันภัยสัตว์เลี้ยงในต่างประเทศมีการออกกฎหมายข้อกำหนดการทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงอย่างชัดเจนและมีการทำประกันภัยภาคบังคับ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะมาตรการทางประกันภัยสัตว์เลี้ยงดังนี้

1. ให้มีการนิยามคำว่าสัตว์เลี้ยง ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 โดยมีคำนิยาม ดังนี้ “สัตว์เลี้ยงเป็นสมาชิกที่ถูกต้องตามกฎหมายของครอบครัว สัตว์เลี้ยงต้องได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมและไม่ถูกทารุณกรรม การเลี้ยงสัตว์ควรเป็นการรับผิดชอบการที่มีความเข้าใจและเคารพต่อสิทธิของสัตว์เลี้ยงและจะไม่ถือว่าสัตว์เลี้ยงเป็น “วัตถุ” แต่เป็น “สิ่งมีชีวิต” ซึ่งหมายความว่าจากนี้ไปสัตว์จะกลายเป็นสมาชิกในครอบครัวที่ถูกต้องตามกฎหมายและจะมีสถานะที่เทียบเท่าพลเมือง” โดยเพิ่มให้อยู่ในมาตรา 3/1

2. จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าในแต่ละประเทศมีการมีหลักเกณฑ์และแบบแผนที่ชัดเจนแตกต่างจากประเทศไทยที่ยังไม่สามารถควบคุมการออกกรมธรรม์การประกันภัยสัตว์เลี้ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพและวางหลักเกณฑ์อย่างเป็นธรรม จึงควรนำกฎหมายการประกันภัยสัตว์เลี้ยง (NAIC: PET INSURANCE MODEL ACT) ของสหรัฐอเมริกาโดยแบ่งออกเป็นกฎหมาย ข้อบังคับ แนวปฏิบัติ ที่ถือเป็นต้นแบบของประกันภัยสัตว์เลี้ยง ที่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ และรายละเอียดต่างๆ เช่น ชนิด ประเภท สายพันธุ์ การคุ้มครอง ได้เหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศไทยได้ โดยเพิ่มเติมในสมาคมประกันวินาศภัยเป็นส่วนแนบท้าย

3. ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าควรจะให้มีการกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนโดยแบ่งรายละเอียดออกเป็นการประกันสุขภาพของสัตว์เลี้ยงและการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหากสัตว์ทำละเมิดต่อบุคคลที่สาม รวมทั้งเขียนข้อยกเว้นและคุณสมบัติการรักษาโรคเรื้อรังของสัตว์เลี้ยงไว้อย่างชัดเจนเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยและสัตว์เลี้ยงในสมาคมประกันวินาศภัยเป็นส่วนแนบท้าย

4. ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าให้คิดอัตราเบี้ยประกันภัยสัตว์เลี้ยงสามารถขึ้นอยู่กับ ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ สถานที่ที่อาศัยอยู่จะมีผลต่อเบี้ยประกันที่คุ้มครองสัตว์เลี้ยง และอายุของสัตว์เลี้ยง เมื่อทำประกันภัยสัตว์เลี้ยง ยิ่งมีอายุมากเท่าไร เบี้ยประกันก็จะยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น เนื่องจากสัตว์เลี้ยงที่มีอายุมากกว่ามักจะมีปัญหาสุขภาพมากกว่าสัตว์เลี้ยงที่อายุน้อยกว่า สัตว์เลี้ยงที่มีอายุมากกว่ามักจะเป็นโรคเรื้อรังและต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่บริษัทประกันภัยสัตว์เลี้ยงทุกแห่งจะเพิ่มเบี้ยประกันภัยสำหรับสัตว์เลี้ยงเนื่องจากอายุมากขึ้น แต่

บางบริษัทก็ทำและเมื่อสัตว์เลี้ยงโตถึง 9-10 ปี เบี้ยประกันภัยจะเพิ่มขึ้น โดยให้สมาคมประกันวินาศภัยเพิ่มเติมลงในส่วนท้ายของคู่มือสมาคมประกันวินาศภัย

5. ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าให้มีการทำประกันภัยภาคบังคับในสัตว์เลี้ยงโดยเพิ่มลงในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา... ระบุว่า “บุคคลที่เป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงจะต้องมีส่วนร่วมและรักษาความคุ้มครองการประกันความรับผิดชอบทางแพ่งสำหรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลที่สามตลอดอายุขัยของสัตว์และดูแลสุขภาพของสัตว์เลี้ยง”

6. ให้มีการกำหนดโทษของผู้ไม่ทำประกันภัยสัตว์เลี้ยงลงในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ให้มีการกำหนดโทษโดยที่ครั้งแรกให้เป็นการตักเตือนรวมไปหลังจากนั้นเสียค่าปรับขั้นต่ำตั้งแต่ 1,000 บาท ขึ้นไป โดยลงเป็นประกาศแนบท้ายในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 และมีการกำหนดโทษในทางอาญาโดยการจำคุกเป็นเวลา 1 เดือน สำหรับผู้ที่ปล่อยปละละเลยสัตว์เลี้ยง

เอกสารอ้างอิง

จารุจรรย์ ลากพานิช. (27 กันยายน 2565). ทำไมคนรุ่นใหม่นิยมเลี้ยง ‘สัตว์’ แทนมี ‘ลูก’. เข้าถึงได้จาก

Urbancreature Curiosity: <https://urbancreature.co/owning-pets-vs-having-kids/>

จิรพงษ์ ทรัพย์ชุมทอง. (2562). ทฤษฎีสวัสดิภาพสัตว์บนฐานความเป็นพลเมืองกับหลักการการพิจารณาอย่างเท่าเทียม.

วารสารสมาคมปรัชญาและศาสนาแห่งประเทศไทย, 14(1). 98-103. เข้าถึงได้จาก

file:///C:/Users/ADMIN/Downloads/%E0%B8%97

ธานี วรภัทร์. (2555). กฎหมายว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

พัชรพันธุ์ เทียนศิริ. (11 กุมภาพันธ์ 2566). เจาะเทรนด์ Pet Humanization “สัตว์เลี้ยง” คือสมาชิกใน

ครอบครัว. เข้าถึงได้จาก MGR Online: <https://mgronline.com/daily/detail/9660000013428>

วรินทร์ วาริ. (2560). มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้ซื้อสัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมว. ใน วิทยานิพนธ์ (หน้า 24-45). กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม.

ศุภโชค บุญเจริญ. (2556). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ. ใน วิทยานิพนธ์ . กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. เข้าถึงได้จาก

https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14458/DPU.the.2013.86

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2566). ความหมายของการประกันวินาศภัย. เข้าถึงได้จาก OIC Education: <https://www.oic.or.th/th/education>

Boletín Oficial Del Estado. (2021). la Ley Hipotecaria y la Ley de Enjuiciamiento Civil, sobre el régimen jurídico de los animals. Retrieved from <https://www.boe.es/boe/dias/2021/12/16/pdfs/BOE-A-2021-20727.pdf>

Hundeforsikring. (n.d.). Dyr Forsikring If Skadeforsikring. Retrieved from If Skadeforsikring NUF: <https://www.if.no/privat/forsikring/dyreforsikring/hundeforsikring>

- Hunt, A. (2023). Mandatory insurance for your dog. Retrieved from <https://www.linkedin.com/pulse/>
- Kenny, D. (2022). Pet Health Insurance: A Veterinarian's Perspective. USA: PhiloSophia Publishing.
- Konkurrensverket. (2018). Bättre konkurrens om fler byter djurförsäkring. Retrieved from <https://www.konkurrensverket.se/informationsmaterial/rapportlista/battre-konkurrens-om-fler-byter-djurforsakring/>
- MAPFRE. (2023). Ahora toda tu familia en las mejores manos gracias al seguro de mascotas de MAPFRE. Retrieved from <https://www.mapfre.es/particulares/seguros-animales/seguro-mascotas/>
- National Association of Insurance Commissioners [NAIC]. (2023). A Regulator's Guide to Pet Insurance. Retrieved from <https://www.readkong.com/page/a-regulator-s-guide-to-pet-insurance-national-association-2977132>
- Pereira, J. M., & Fonte, D. (2018). Pets enhance antidepressant pharmacotherapy effects in patients with treatment resistant major depressive disorder. *Journal of psychiatric research*, 108-113.
- Santalucia Seguros. (2023). Seguro de Mascotas. Retrieved from <https://www.santalucia.es/>
- SantéVet. (2024). ¿Es obligatorio contratar un seguro para perros? Retrieved from <https://www.santevet.es/articulo/seguro-obligatorio-perros>
- SPCA Pet Insurance. (2024). SPCA Pet Insurance. Retrieved from https://www.spcapetinsurance.co.nz/lp/pet?ppc=1&gclid=EAlaIQobChMjZO4o-jCgAMVQ0krCh2Rrw61EAAYASA AEgK3U_D_BwE
- Supattra Marketeer. (12 มกราคม 2566). Petsumer กลยุทธ์เจาะให้โดนใจคนรักสัตว์เลี้ยง. เข้าถึงได้จาก Marketeer Online: <https://marketeeronline.co/archives/294130>

คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ : ศึกษาเฉพาะ
กรณีองค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่อง
สิ่งแวดล้อม*

ADMINISTRATIVE CASES CONCERNING THE ENVIRONMENT THAT AFFECT THE
PUBLIC INTEREST: STUDY ON PRIVATE ORGANIZATIONS, ASSOCIATIONS, JURISTIC
PERSONS, OR INTEREST GROUPS THAT HAVE AN INTEREST IN THE ENVIRONMENT

สุนิตา คงมัน

Sunita Kongman

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชากฎหมายการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเสฉวน

Master student in Environmental and Resources Protection Law, Faculty of Law,

Sichuan University, China

Corresponding author E-mail: naney007@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและปรับปรุงคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 ประกอบคำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2554 ข้อ 3 กำหนดว่า คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ การพิจารณาถึงความเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลนั้น ควรพิจารณาในความหมายอย่างกว้าง โดยคำนึงถึงองค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดคุณสมบัติขององค์การไว้อย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของระยะเวลาในการจัดตั้งขององค์การ วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การ หรือคุณลักษณะที่เหมาะสมขององค์การ สิ่งเหล่านี้อาจนำไปสู่ปัญหาทั้งในทางกฎหมายและทางปฏิบัติในแง่ของการตีความหรือบรรทัดฐานในการพิจารณาเกี่ยวกับสถานะของผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง สร้างความคลุมเครือ ตลอดจนอาจนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์จากการฟ้องคดีโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการปรับปรุงคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมขององค์การดังกล่าว

* Received 07 June 2024; Revised 30 June 2024; Accepted 27 August 2024

เป็นไปอย่างมีมาตรฐาน ถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนเพื่อให้การฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: คดีปกครองสิ่งแวดล้อม, ประโยชน์สาธารณะ, องค์การเอกชน, ผู้มีสิทธิฟ้องคดี

Abstract

This article is purpose of this research article is to study and improve the qualifications of private organizations, associations, juristic persons, or interest groups that have an interest in the environment in administrative litigation regarding the environment that affects the public interest. According to the Act on the Establishment of the Administrative Court and Administrative Court Procedure, B.E. 2542, Section 42 includes the recommendations of the President of the Supreme Administrative Court in administrative litigation regarding the environment, dated June 29, 2011. Section 3 stipulates that in administrative cases concerning the environment that affect the public interest, consideration must be given to individuals who have suffered, been damaged, or may inevitably suffer or incur damage. These individuals are recognized as having the right to sue in court. It should be considered in a broad sense, taking into account private organizations, associations, juristic persons, or interest groups that have an interest in the environment. In considering the organization's qualifications for filing cases in the Administrative Court. However, since the law does not clearly specify the qualifications of organizations in terms of the period of establishment, the objectives of the organization's activities, or the appropriate characteristics of the organization. These issues may lead to both legal and practical problems in terms of interpretation or standards for determining the status of those eligible to file a lawsuit in administrative courts. This could create ambiguity and potentially lead to the exploitation of lawsuits for improper purposes. For these reasons, the author considers that the qualifications of private organizations, associations, juristic persons, or interest groups that have an interest in environmental should be improved in administrative litigation regarding the environment that affects the public interest. This is to ensure that such organizations' access to justice is standardized, correct, and appropriate, as well as to ensure that the prosecution can truly achieve the objectives of the law.

Keywords: Environmental Administrative Cases, Public Interest, Private Organizations, Eligible Plaintiffs

บทนำ

ด้วยความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เป็นผลทำให้เกิดข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย ซึ่งกลายเป็นหนึ่งในความท้าทายสำคัญที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่

เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นมักจะมาพร้อมกับการทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน อันเป็นทรัพย์สินสาธารณะ ซึ่งกระตุ้นความกังวลของสาธารณชนอย่างกว้างขวางแตกต่างจากในอดีตที่ประชาชนยังคงมีแนวโน้มที่จะตำหนิการปกป้องสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐและคาดหวังให้รัฐดำเนินการเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยในยุคปัจจุบันสาธารณชนต่างตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาหรือสังคมกำลังเผชิญอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้จากผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้เลือกแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านี้ ด้วยวิธีการดำเนินคดีซึ่งถือเป็นการเยียวยาเพื่อแก้ไขข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อมอีกวิธีหนึ่ง (ประพจน์ คล้ายสุบรรณ, 2550) โดยอาจเป็นการดำเนินการฟ้องคดีด้วยตนเองหรือมอบให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์การที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมายดำเนินการในนามของบุคคลหรือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเพื่อปกป้องผลประโยชน์สาธารณะของพวกเขา และเมื่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมถูกทำลายไม่ว่าในทางใดทางหนึ่งถือได้ว่าการกระทำละเมิดแล้ว ในกรณีเช่นนี้ไม่เพียงแต่ผู้กระทำ ความผิดสมควรที่จะต้องรับโทษเท่านั้น แต่การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสียหาย รวมถึงค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องก็มีความจำเป็นเช่นกัน โดยกระบวนการในการฟ้องคดีนี้เป็นการเน้นย้ำถึงความมีส่วนร่วมของประชาชน การกำกับดูแลและการขัดเกลาทางสังคมในความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และเผยให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของกฎหมายในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

แม้ว่าตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 ประกอบคำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2554 ข้อ 3 กำหนดว่า คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ การพิจารณาถึงความเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลนั้น ควรพิจารณาในความหมายอย่างกว้าง โดยคำนึงถึง องค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้กำหนดคุณสมบัติขององค์การเหล่านั้นไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ระยะเวลาขั้นต่ำในการจัดตั้งขององค์การ ซึ่งถือเป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าองค์การได้ดำเนินกิจกรรมนั้นมาอย่างสม่ำเสมอ มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสังคม การที่กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำไว้อาจนำไปสู่การแสวงสิทธิและหาผลประโยชน์จากการดำเนินคดีโดยผิดกฎหมายได้, วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การที่เฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการฟ้องคดี เมื่อองค์การเอกชนถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะใด และเมื่อมีข้อพิพาทที่มีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์นั้น องค์การเอกชนจึงย่อมมีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อคุ้มครองวัตถุประสงค์ขององค์การได้ การที่กฎหมายไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การที่เฉพาะเจาะจง สิ่งนี้อาจนำไปสู่ปัญหาในเรื่องการตีความหรือบรรทัดฐานในการพิจารณาเกี่ยวกับสถานะของผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ซึ่งเป็นผลทำให้้องค์การใด้องค์การหนึ่งสามารถผูกขาดในการฟ้องคดีหรือสามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ในทุก ๆ ประเภทคดี และองค์การเหล่านั้นอาจนำเรื่องที่เกิดขึ้นมาข่มขู่หน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์แลกกับการไม่ต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดีให้ต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงได้ และคุณสมบัติขององค์การที่ดี ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้แทนขององค์การจะต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดหรือแย้งกับสมาชิกในกลุ่มรวมถึงผลประโยชน์สาธารณะด้วย การที่กฎหมาย

ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมขององค์กร อาจเป็นผลทำให้องค์กรเอกชนมายื่นฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเรียกร้อง หรือแสวงหาประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงคุณสมบัติขององค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของระยะเวลาในการจัดตั้งขององค์กร วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์กร หรือคุณลักษณะที่เหมาะสมขององค์กร ทั้งนี้ เพื่อให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมขององค์กรดังกล่าวเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน ถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนเพื่อเป็นการควบคุมมิให้องค์กรเอกชนมีอำนาจในการฟ้องคดีมากเกินไป อันจะนำไปสู่ความล้มเหลวในการปกป้องสิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์สาธารณะได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิจัย ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาคุณสมบัติขององค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์
3. เพื่อศึกษา และวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ ตลอดจนคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับกรณีองค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อนำเสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขคุณสมบัติขององค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยรวบรวมข้อมูลทางกฎหมายจากประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน สหพันธ์รัฐออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา ตลอดจนหนังสือคำพิพากษาและเอกสารราชการอื่น ๆ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความกฎหมาย ความเห็นของนักวิชาการ รวมทั้งข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าในห้องสมุด และทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณสมบัติขององค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มขององค์กรเอกชน

องค์กร (organ) หมายถึง บุคคล คณะบุคคล หรือสถาบันซึ่งเป็นส่วนประกอบของหน่วยงานใหญ่ที่ทำหน้าที่สัมพันธ์กันหรือขึ้นต่อกัน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

องค์การ (organization) หมายถึง ศูนย์รวมกลุ่มบุคคลหรือกิจการที่ประกอบกันขึ้นเป็นหน่วยงานเดียวกัน เพื่อดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือตราสารจัดตั้ง ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนก็ได้

จากความหมายของคำว่าองค์กร (organ) และองค์การ (organization) จะเห็นได้ว่าองค์กรเป็นส่วนย่อยขององค์การและมีหน้าที่เฉพาะเจาะจง โดยองค์การจะทำหน้าที่ในการนำองค์กรต่างๆ ซึ่งกระทำหน้าที่แตกต่างกันมารวมเข้าไว้ด้วยกัน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในการทำหน้าที่ประสานงานกัน เพื่อให้เกิดความถูกต้องตามกระบวนการงาน

ดังนั้น องค์การเอกชน จึงหมายถึง การรวมกลุ่มของบุคคล คณะบุคคล หรือสถาบันที่ประกอบขึ้นเป็นหน่วยงานใหญ่ โดยอาจมีการจดทะเบียนหรือไม่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์กิจกรรมตลอดจนขอบเขตโครงสร้างขององค์กรหรือกลุ่มที่ชัดเจน เป็นหน่วยงานที่แยกต่างหากจากภาครัฐ, ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนและมีอำนาจควบคุมกิจกรรมของตนเองได้โดยอิสระ, ไม่มีการนำผลกำไรมาแบ่งปันให้ผู้จัดตั้งหรือผู้บริหารขององค์กรหรือกลุ่ม ซึ่งผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมจะต้องนำไปใช้ในการดำเนินงานตามพันธกิจขององค์กรเอกชนนั้น ๆ และเป็นการรวมตัวกันของบุคคลโดยสมัครใจ มีอาสาสมัครที่เข้าร่วมในปฏิบัติการและการบริหารจัดการในรูปแบบต่าง ๆ (Salamon, Lester M. and Helmut K. Anheier, 1996) โดยแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวก็สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 42 การบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งนี้ไม่เพียงแต่เป็นช่องทางทางกฎหมายสำหรับบุคคลในการปกป้องสิ่งแวดล้อมแต่ยังเป็นโอกาสสำหรับสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชนหรือหมู่คณะอื่น ๆ ในการรักษาผลประโยชน์สาธารณะอีกด้วย

1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ

ประโยชน์สาธารณะ คือ ผลประโยชน์ที่ได้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในสังคมโดยส่วนรวมหรือเป็นวัตถุประสงค์ในการดำเนินการของรัฐเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ ทั้งในด้านความมั่นคงทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและสาธาณูปโภคขั้นพื้นฐาน และอาจเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้ โดยผลประโยชน์นี้ไม่ได้เป็นลักษณะของผลประโยชน์ที่เฉพาะเจาะจงต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มสมาชิกใดสมาชิกหนึ่ง และบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มอาจจะต้องยอมเสียผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์สาธารณะด้วย (ขุนประเสริฐ สุภมาตรา, 2480) การปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ถือเป็นภารกิจหนึ่งที่รัฐจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมมีสิทธิในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายแล้วย่อมส่งผลกระทบและเกี่ยวข้องกับประโยชน์ของบุคคลหลายฝ่ายไม่เฉพาะประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เท่านั้น หากแต่ยังมีผลกระทบต่อประชาชนในสังคมโดยส่วนรวม นอกจากนี้ เมื่อเกิดปัญหามลพิษ

ทางสิ่งแวดล้อมขึ้นแล้วย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติของประเทศและของโลกอีกด้วย อย่างไรก็ตามหน้าที่ในการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของรัฐแต่เพียงผู้เดียวแต่ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องย่อมมีส่วนร่วมในการดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วย ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวก็ได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 43 และ 57 อันเป็นการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตลอดจนหน้าที่ของรัฐในการบริหารจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เกิดความสมดุลอย่างยั่งยืน

1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์การเอกชนในการปกป้องสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ

สำหรับการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะโดยองค์การเอกชนนั้น ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 ประกอบคำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2554 ข้อ 3 จะเห็นได้ว่าการพิจารณาผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ เป็นการตีความถึงสถานะสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียในความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ กฎหมายไม่ได้จำกัดเฉพาะบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้โดยตรงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้จากการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะด้วย ภายใต้กรอบกฎหมายนี้เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิในการฟ้องคดีขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินคดีที่เกิดจากความต้องการของภาคเอกชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐบาลและประชาชนในการปกป้องและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น การฟ้องคดีโดยองค์การเอกชนถือเป็นองค์การที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านการปกป้องสิ่งแวดล้อมหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมแทนประชาชนโดยส่วนรวมได้ สิ่งนี้จะช่วยลดข้อจำกัดและอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความสามารถในการใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาล การรวบรวมพยานหลักฐาน การแบกรับภาระการพิสูจน์ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี (วิชา สิทธิวิธี, 2559) ซึ่งบทบัญญัตินี้ก็สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 41 (3) และ 43 (1), (2) การที่กฎหมายให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ถือเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การอื่น ๆ ในการปกป้องและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้เสียมีบทบาทสำคัญในการรักษาความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังเป็นการเสริมสร้างระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสาธารณชนและความรับผิดชอบต่อรัฐให้มีความเข้มแข็งและโปร่งใสมยิ่งขึ้น

2. กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับองค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษากฎหมายต่างประเทศทั้งของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน สหพันธรัฐออสเตรเลีย และคำพิพากษาศาลสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ตามมาตรา L 141-1 แห่งประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สมาคมด้านสิ่งแวดล้อมที่จะฟ้องคดีโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายต้องมีเงื่อนไขในการฟ้องคดี ดังนี้ คือ (ก) สมาคมต้องจัดตั้งขึ้นเป็นระยะเวลาขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนดไม่น้อยกว่า 3 ปี (ข) ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐ และ (ค) จุดมุ่งหมายของสมาคมต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ (วรรณภา ตีระสังขะ, 2551) และกฎหมายได้ยอมรับให้สมาคมสามารถที่จะฟ้องคดีเพื่อปกป้องส่วนได้เสียของส่วนรวมซึ่งเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคมได้โดยไม่ต้องได้รับมอบอำนาจจากรัฐใน 2 กรณี คือ

1) กรณีที่สมาชิกของสมาคมได้รวมตัวเพื่อส่วนได้เสียเฉพาะของแต่ละบุคคล เป็นการฟ้องคดีของสมาคมที่เป็นไปเพื่อปกป้องคุ้มครองส่วนได้เสียเฉพาะตัวของสมาชิกในสมาคม โดยสมาคมสามารถฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายที่สมาชิกของสมาคมมีสิทธิได้รับ แต่ทั้งนี้สมาคมจะต้องแสดงให้เห็นว่าสมาชิกโดยรวมของสมาคมได้รับความเสียหายจากมูลคดีที่สมาคมยื่นฟ้อง และ

2) กรณีที่สมาชิกของสมาคมไม่ได้รวมตัวกันเพียงเพื่อปกป้องส่วนได้เสียเฉพาะกลุ่มของตนแต่เพื่อปกป้องส่วนได้เสียที่เป็นเรื่องของส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะด้วย โดยสิทธิในการฟ้องร้องของสมาคมในกรณีนี้จะถูกจำกัดเฉพาะภายในกรอบวัตถุประสงค์ของสมาคมเท่านั้น และสมาคมจำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในการจัดตั้งเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการพิจารณาความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีด้วย (Christian Schall, 2008)

2.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองธรรมชาติ (Bundesnaturschutzgesetz) โดยมอบสิทธิการฟ้องคดีให้แก่องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ช่วยตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายปกครองให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยมาตรา 3 วรรคหนึ่ง แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยการใช้สิทธิทางศาลตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดคุณสมบัติสำหรับองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมในการยื่นฟ้องคดี ดังนี้ คือ (ก) องค์การมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ข) ขอบเขตของภารกิจเกิน 1 มลรัฐ (ค) ก่อตั้งขึ้นมานานกว่า 3 ปี (ง) สามารถดำเนินกิจกรรมและภารกิจขององค์การได้อย่างเหมาะสม (จ) เป็นองค์การสาธารณประโยชน์ที่ได้รับยกเว้นภาษีนิติบุคคลตามกฎหมาย และ (ช) เป็นองค์การสาธารณะและเปิดกว้างสำหรับทุกคน (คันทน์ ชัยชนะ, 2551) และสำหรับเงื่อนไขในการฟ้องคดีโดยองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ ดังนี้ คือ

1) องค์การมีสิทธิฟ้องคดีเฉพาะเรื่องที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ขององค์การตามที่ได้มีการรับรองไว้โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

2) องค์การมีสิทธิฟ้องคดีได้เฉพาะการละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองธรรมชาติและบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นที่มุ่งคุ้มครองสภาพธรรมชาติและภูมิประเทศเช่นเดียวกันเท่านั้น

3) หากกฎหมายได้ให้สิทธิองค์การในการเข้ามามีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็นตั้งแต่ในชั้นการพิจารณาของเจ้าหน้าที่องค์การจะต้องใช้สิทธิดังกล่าวก่อนจึงจะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ (นรินทร์ อธิสาร, 2557)

2.3 สาธารณรัฐประชาชนจีน

ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แม้ว่าคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะจะมีเพียงองค์การอัยการเพียงหน่วยงานเดียวกันที่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลประชาชนได้ แต่สำหรับคดีแพ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ตามกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของสาธารณรัฐประชาชนจีน (2014) มาตรา 58 กำหนดว่า สำหรับการกระทำที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศอันเป็นการละเมิดผลประโยชน์สาธารณะ องค์การทางสังคมที่ตรงตามเงื่อนไขต่อไปนี้อาจดำเนินคดีในศาลประชาชนได้: (ก) ได้รับการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายกับกรมกิจการพลเรือนของรัฐบาลประชาชนในระดับหรือสูงกว่าเมืองเซต และ (ข) ดำเนินกิจการในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นเวลา 5 ปีติดต่อกันขึ้นไปโดยไม่มีการบันทึกว่ามีการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมาย

สำหรับวัตถุประสงค์และขอบเขตกิจกรรมหลักขององค์การทางสังคมที่กำหนดไว้ในกฎบัตร ตามข้อ 4 แห่งการตีความศาลประชาชนสูงสุดในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีแพ่งเพื่อประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม กำหนดว่าจะต้องเป็นไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์สาธารณะในสังคมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมสวัสดิการสาธารณะด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม กรณีดังกล่าวอาจถือได้ว่าเป็น "ความเชี่ยวชาญในกิจกรรมด้านสวัสดิการสาธารณะด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม" ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 58 แห่งกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งนี้ ผลประโยชน์ทางสังคมและสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีที่ริเริ่มโดยองค์การทางสังคมจะต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตกิจกรรมขององค์การด้วย

จะเห็นได้ว่า ตามกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐประชาชนจีน คุณสมบัติขององค์การสิ่งแวดล้อมที่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้นั้นจะต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญคือ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการก่อตั้งองค์การไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ 5 ปี และสิทธิในการฟ้องคดีถูกจำกัดอยู่ภายในกรอบของวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การเท่านั้น

2.4 สหพันธรัฐออสเตรเลีย

ในประเทศสหพันธรัฐออสเตรเลีย ตาม Federal Court of Australia Act, 1976 กำหนดคุณสมบัติที่สำคัญของผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ดังนี้ คือ 1) ผู้แทนโจทก์ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มและมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้เป็นอย่างเดียวกันกับของสมาชิกกลุ่ม 2) ผู้แทนโจทก์ต้องมีส่วนได้เสียเพียงพอในการฟ้องคดี และ 3) ผู้แทนโจทก์ต้องมีความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างโจทก์กับกลุ่มบุคคล รวมถึงกรณีที่โจทก์เข้าเป็นผู้แทนกลุ่มโดยไม่สุจริตด้วย (Federal Court of Australia Act, 1976 Article 33T)

2.5 สหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา หลักเกณฑ์ที่ศาลมักจะใช้ในการพิจารณาถึงคุณสมบัติที่ดีของผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีดังนี้ คือ 1) ผู้แทนโจทก์ต้องมีการดำเนินคดีอย่างจริงจังและเต็มที่ (Vigorous Prosecution) เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด ตลอดจนความพร้อมทางเศรษฐกิจต่อการ

ดำเนินคดี 2) ผู้แทนโจทก์ต้องมีความรู้ทางเนื้อหาของคดี (Knowledge of the case) 3) ผู้แทนโจทก์ต้องมีความซื่อสัตย์ คุณลักษณะที่ดี และความน่าเชื่อถือ (Honesty, Good, Character, and Credibility) ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงการกระทำในอดีตรวมทั้งประวัติอาชญากรรมของผู้แทนองค์การด้วย 4) ผู้แทนโจทก์ต้องมีผลประโยชน์ได้เสียที่ไม่ขัดหรือแย้งกับสมาชิกในกลุ่ม (Lack of Conflicts of Interest) เป็นต้น (Robert H. Klonoff, 2021)

จะเห็นได้ว่า ตามกฎหมายของประเทศสหพันธรัฐออสเตรเลีย และแนวคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกา คุณสมบัติที่ดีของผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับคุณสมบัติขององค์การเอกชนในการฟ้องคดี จะต้องมีความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ ซึ่งหนึ่งในหัวใจหลักของการพิจารณาอนุญาตให้องค์การใดองค์การหนึ่งเป็นตัวแทนในการดำเนินคดี คือ ตัวแทนขององค์การจะต้องไม่มีผลประโยชน์ที่ขัดหรือแย้งกับสมาชิกในกลุ่ม เนื่องจากการดำเนินคดีโดยองค์การไม่ใช่เป็นการดำเนินคดีเพื่อปกป้องผลประโยชน์ขององค์การแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นการดำเนินคดีเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบด้วย

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อ ประโยชน์สาธารณะ

จากการที่กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะไว้อย่างชัดเจน จึงส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งในทางกฎหมายและทางปฏิบัติ ดังนี้

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดตั้งองค์การ

ในการพิจารณาคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ตามข้อ 3 แห่งคำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2554 เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะขององค์การเอกชนที่มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ประกอบมาตรา 4 ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ 1) เป็นองค์กรเอกชนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศ 2) มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 3) มิได้มีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองหรือมุ่งค้าหากำไรผลประโยชน์จากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว และ 4) กรณีเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศ จะต้องมีส่วนงานสาขาทำการอยู่ในประเทศไทยด้วย

จากหลักเกณฑ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้ว่าจะมีกฎหมายกำหนดคุณสมบัติขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว แต่ลักษณะดังกล่าวยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ เนื่องจากการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากลักษณะของการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั่วไป กล่าวคือ ผลกระทบจากการกระทำละเมิดสิ่งแวดล้อมสามารถแผ่ขยายได้เป็นวงกว้าง และอาจสร้างความเสียหายต่อประชาชน สังคมและประเทศชาติ

โดยส่วนรวมได้ (อนันต์ คงศรีพันธ์, 2559) ดังนั้น องค์การเอกชนที่จะมาทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการฟ้องคดี จึงจำเป็นที่จะต้องเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติขององค์การให้มีความเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ซึ่งระยะเวลาในการจัดตั้งองค์การถือเป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าองค์การได้ดำเนินกิจกรรมนั้นมาอย่างสม่ำเสมอ มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสังคม (ฉัตรชนก จินดาวงศ์, 2560) การที่กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำไว้อาจนำไปสู่การแสวงสิทธิและผลประโยชน์จากการฟ้องคดีโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ อาทิเช่น กรณีองค์การที่เพิ่งจดทะเบียนหรือได้รับการจดทะเบียนในช่วงเวลาสั้น ๆ แล้วมายื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อเรียกค่าเสียหายจากหน่วยงานของรัฐเป็นจำนวนมาก เป็นต้น ซึ่งหากยังปล่อยให้้องค์การเอกชนที่ไม่มีคุณสมบัติในการฟ้องคดีที่เหมาะสมและมีมาตรฐานมายื่นฟ้องคดีต่อศาลเรื่อยไป อาจทำให้เกิดปัญหามิติความล้มเหลว อันเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรและบุคลากรในการพิจารณาคดีของศาลได้

3.2 ปัญหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การ

จากกฎกระทรวงดังกล่าวกำหนดให้องค์กรเอกชนที่มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจะต้องมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าการกำหนดเงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมขององค์การมีลักษณะกว้าง ๆ และไม่ได้เฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาและการตีความของศาลเกี่ยวกับความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีได้ เนื่องจากในบริบทของการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมวัตถุประสงค์ขององค์การเอกชนไม่ใช่เพื่อปกป้องทรัพย์สินหรือความเป็นเจ้าของของตนเอง แต่เพื่อปกป้องคุ้มครองเรื่องที่เกี่ยวข้องผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ทางสังคมขององค์การเอกชนนั้น และเมื่อมีข้อพิพาทที่มีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ขององค์การใด องค์การเอกชนนั้นจึงย่อมมีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อคุ้มครองวัตถุประสงค์ขององค์การได้ (ปิยะบุตร แสงกนกกุล, 2556) ตัวอย่างเช่น กรณีคำพิพากษาศาลสูงสุดฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ.1982 วินิจฉัยว่า สมาคม CORA มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาและคุ้มครองนกที่อพยพมาสมาคมจึงมีส่วนได้เสียโดยตรงกับการคุกคามและการทำให้นกตาย (Cass civ 1, 16 nov. 1982) ซึ่งการฟ้องคดีดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างจากการฟ้องคดีแบบกลุ่มโดยองค์การเอกชน กล่าวคือ การฟ้องคดีแบบกลุ่มโดยองค์การเอกชนจะต้องมีการรับมอบอำนาจจากผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายและวัตถุประสงค์หลักในการฟ้องคดีก็เพื่อปกป้องผลประโยชน์โดยตรงของคู่ความ ซึ่งศาลจะพิจารณาถึงความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลปกครองคดีหมายเลขดำที่ ส.53/2559 คดีหมายเลขแดงที่ ส.19/2564 สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อนได้ยื่นฟ้องคดีโดยได้รับหนังสือร้องเรียน ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2558 จากผู้ฟ้องคดีที่ 2 ถึงผู้ฟ้องคดีที่ 16 ให้ดำเนินการช่วยเหลือในการฟ้องคดีกรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งศาลได้พิพากษาว่าผู้ฟ้องคดีทั้งสิบหกเป็นบุคคลภายนอกมิได้มีนิติสัมพันธ์อย่างหนึ่งอย่างใดกับผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 และผู้ร้องสอด ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบหกจึงไม่ใช่ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ออกใบอนุญาตดังกล่าวให้แก่ผู้ร้องสอด ดังนั้น ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบหกจึงไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

อย่างไรก็ตาม ในการฟ้องคดีโดยองค์การเอกชนไม่ได้หมายความว่าเมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏว่ามี การกระทำใดที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว องค์การเอกชนเพียงแห่งเดียวจะสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ในทุกกรณี อาทิเช่น คำพิพากษาศาลปกครองคดีหมายเลขดำที่ 940/2556 คดีหมายเลขแดงที่ 1025/2556 ศาลเห็นว่า สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน เป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษที่เป็นต้นเหตุ ของปัญหาโลกร้อน และส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญในการจัดการด้านการคุ้มครอง สิ่งแวดล้อม เมื่อแผนแม่บทบริหารจัดการทรัพยากรน้ำดังกล่าวได้ระบุโครงการหรือกิจกรรมที่ครอบคลุมพื้นที่ ของประเทศในวงกว้าง ซึ่งหากมีการดำเนินโครงการหรือทำกิจกรรมตามที่ระบุในแผนดังกล่าวบางโครงการหรือ กิจกรรม ย่อมมีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ของสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อนไม่มากนักน้อย และคดีหมายเลขดำที่ อ. 963/2556 คดีหมายเลขแดงที่ อ. 209/2565 ศาลเห็นว่า การตัดโค่นต้นไม้ขนาดต่าง ๆ บริเวณสองข้างทาง ถือเป็นการละเมิดต่อวัตถุประสงค์การดำเนินกิจกรรมของสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน จากคำพิพากษาทั้งสองจะเห็นได้ว่า สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อนเป็นองค์การเอกชนที่มีสิทธิในการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมทั้งในประเภทของทรัพยากรน้ำ และป่าไม้ไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ ยังมีคำพิพากษาอื่น ๆ ที่วินิจฉัยคดีไปในทางเดียวกัน ด้วยความเคารพผู้วิจัย เห็นว่า การวินิจฉัยดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่า สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อนมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์การ เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุมและรอบด้าน ซึ่งการพิจารณาความเป็นผู้มีส่วนได้เสียขององค์การเอกชน ในความหมายอย่างกว้าง ศาลควรคำนึงถึงกรอบวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การด้วย ว่ามีความ สอดคล้องหรือเป็นไปในแนวทางเดียวกับสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่ (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2556) การพิจารณา แต่ความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในความหมายอย่างกว้างเพียงอย่างเดียว อาจเป็นสาเหตุให้องค์การใดองค์การหนึ่ง สามารถผูกขาดในการฟ้องคดีหรือสามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ในทุก ๆ ประเภทคดี นอกจากนี้ อาจทำให้องค์การเอกชนมีอำนาจในการฟ้องคดีมากไป ซึ่งองค์การเหล่านั้นอาจนำเรื่องที่เกิดขึ้นมาข่มขู่หน่วยงานรัฐหรือ เจ้าหน้าที่รัฐเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์แลกกับการไม่ต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดีให้ต้องเสียชื่อเสียงได้ (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2567)

3.3 ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติขององค์การ

จากกฎกระทรวงดังกล่าวกำหนดให้องค์การเอกชนที่มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการ คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้จะต้องไม่มีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองหรือมุ่งค้า หากำไรผลประโยชน์จากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าคุณสมบัติดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะเป็น หลักประกันในการเป็นตัวแทนขององค์การเอกชนในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อ ประโยชน์สาธารณะได้ เนื่องจากองค์การเอกชนถือเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินคดีของสมาชิกภายในกลุ่ม จำเป็นต้องแสดงให้เห็นสมาชิกในกลุ่มเชื่อว่าตนมีคุณสมบัติและความสามารถในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อปกป้อง สิทธิของสมาชิกในกลุ่มได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (วิชัย อริยนันทะและคณะ, 2552) ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบ ที่สำคัญ คือ ผู้แทนขององค์การจะต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดหรือแย้งกับสมาชิกในกลุ่ม และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่า ควรรวมถึงผลประโยชน์สาธารณะด้วย อย่างไรก็ตาม องค์การควรให้ความสำคัญทั้งกับผลประโยชน์สาธารณะและ สิทธิอันชอบธรรมและผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม การดำเนินกิจกรรมเพื่อ วัตถุประสงค์ขององค์การเพียงอย่างเดียวอาจเป็นผลทำให้เกิดความแตกแยกและเป็นการกีดกันความร่วมมือจาก

ประชาชนได้ องค์การจำเป็นที่จะต้องสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งหากมีการขัดกันแห่งผลประโยชน์แล้วองค์การเอกชนย่อมไม่มีความสามารถอย่างเพียงพอที่จะรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มได้ การฟ้องร้องคดีโดยองค์การเอกชนถือเป็นการให้สิทธิและอำนาจแก่บุคคลที่มีใช่เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงในการฟ้องคดี หากมีกรณีฟ้องคดีเอกชนบางกลุ่มมายื่นฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเรียกร้องหรือแสวงหาประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อาจเป็นผลทำให้การเยียวยาความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้เท่าที่ควร

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทย กฎหมายประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน สหพันธ์รัฐออสเตรีย ตลอดจนคำพิพากษาศาลประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่าคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะที่เหมาะสมควรมีลักษณะ ดังนี้

1. กำหนดระยะเวลาในการจัดตั้งองค์การไม่น้อยกว่า 3 ปี

เมื่อพิจารณากฎหมายทั้งของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้วจะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำในการจัดตั้งองค์การนั้น ก็เพื่อเป็นหลักประกันในความตั้งใจและความมั่นคงขององค์การว่าจะสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยป้องกันมิให้มีการจัดตั้งองค์การขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีใดคดีหนึ่งด้วย ซึ่งระยะเวลา 3 ปี สำหรับในการจัดตั้งองค์การถือว่ามีความเหมาะสมเพียงพอที่จะเป็นมาตรฐานในการวัดความสามารถขององค์การในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุกรอบวัตถุประสงค์ขององค์การได้อย่างต่อเนื่อง ในบางประเทศ อย่างเช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีกฎหมายกำหนดระยะเวลาการดำเนินกิจการขององค์การทางสังคมในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นเวลา 5 ปีติดต่อกันขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ระยะเวลาในการจัดตั้งองค์การค่อนข้างยาวนานเกินไป เนื่องจากในการจัดตั้งองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องใช้เงินทุนในการบริหารจัดการองค์การ ทั้งในส่วนของคุณภาพและทรัพยากร ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี องค์การเอกชนบางแห่งขาดแหล่งเงินทุนหรือทุนทรัพย์ในการดำเนินการ จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมขององค์การจนมาถึงระยะเวลา 5 ปี เพื่อขอจดทะเบียนองค์การ ซึ่งการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวอาจเป็นการขัดขวางองค์การเอกชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมได้

2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การให้มีความเฉพาะเจาะจง

เมื่อพิจารณากฎหมายทั้งของประเทศประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้วจะเห็นได้ว่าการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ กรอบวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการฟ้องคดี หากองค์การเอกชนได้ก่อตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประเภทใดสิทธิในการฟ้องคดีขององค์การเอกชนจึงมีสิทธิเฉพาะแต่ในเรื่องที่กระทบต่อความเสียหายของวัตถุประสงค์ของ

องค์การที่เกี่ยวข้องในประเภะนั้นเท่านั้น (พนิดา พัฒนพงษ์, 2554) องค์การเอกชนไม่สามารถฟ้องคดีที่อยู่ นอกเหนือกรอบวัตถุประสงค์ขององค์การได้ แต่เนื่องจากปัญหาในทางปฏิบัติขององค์การเอกชนที่สามารถยื่นขอ จดทะเบียนได้โดยที่วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การไม่ได้มีลักษณะที่เฉพาะเจาะจง และใน ขณะเดียวกันศาลก็ตีความสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีในความหมายอย่างกว้าง จึงทำให้เกิดประเด็น ปัญหาในกรณีดังกล่าวขึ้นซึ่งอาจเป็นผลทำให้เกิดการใช้สิทธิในการฟ้องคดีโดยไม่สุจริต ทำให้เกิดการคัดค้านความกัน และไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมและเป็นประโยชน์แก่ประชาชน สังคมตลอดจนประเทศชาติแต่อย่างใด

3. กำหนดคุณลักษณะที่เหมาะสมขององค์การ

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายของประเทศสหพันธรัฐออสเตรเลียและหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีของศาล สหรัฐอเมริกา ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับคุณสมบัติขององค์การเอกชนในการฟ้องคดีแล้วจะเห็นได้ว่า องค์การ เอกชนด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษ กล่าวคือ ต้องสามารถคุ้มครองประโยชน์ของ สมาชิกในกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม และที่สำคัญจะต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้ง กับผลประโยชน์ของ สมาชิกในกลุ่มตลอดจนผลประโยชน์สาธารณะด้วย สำหรับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแม้ว่าจะไม่มีกฎหมาย บัญญัติเรื่องคุณสมบัติขององค์การเอกชนไว้โดยเฉพาะเจาะจง แต่เมื่อใดก็ตามที่ผลประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักขององค์การขัดหรือแย้งกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ส่วนตัว ผลประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมมักจะได้รับการพิจารณาเป็นลำดับแรก ๆ (Hu Jing, 2016) ทั้งนี้ เพื่อเป็น การป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์และให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ภายในองค์การควรมีการบริหารจัดการ องค์การให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้้องค์การมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งการที่ องค์การเอกชนผู้เป็นตัวแทนในการฟ้องคดีมีผลประโยชน์ขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ของ สมาชิกในกลุ่มหรือผลประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งนี้อาจนำไปสู่การฟ้องคดีในทางที่ผิดและเป็นเหตุให้ ไปฟ้องร้องผู้กระทำผิดในลักษณะที่เป็นสร้างภาระเกินสมควรได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาเรื่องคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่อง สิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะที่ยังไม่มีความชัดเจน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินคดี ส่งผลให้บุคคลบางประเภทไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ในขณะเดียวกันก็ทำให้บุคคลบางประเภทมีอำนาจในการฟ้องคดีมากเกินไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะและบรรลุความเสมอภาคทางกฎหมาย การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างบทบาทขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่อง สิ่งแวดล้อม ในการปกป้องและรักษาผลประโยชน์สาธารณะให้บรรลุวัตถุประสงค์ดียิ่งขึ้น ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขคำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2554 โดยให้มีการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาองค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่ม ผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อ ประโยชน์สาธารณะ ดังนี้ คือ

1. องค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ต้องมีระยะเวลาในการจัดตั้งองค์การตามที่กฎหมายกำหนดไม่น้อยกว่า 3 ปี ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดการแสวงสิทธิและหาผลประโยชน์จากการฟ้องคดีโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อมให้มีความเฉพาะเจาะจง นอกจากนี้ แนวทางในการพิจารณาคดีของศาลก็ควรมีการคำนึงถึงกรอบวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์การให้มีความเข้มงวดยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการควบคุมมิให้องค์การเอกชนมีอำนาจในการฟ้องคดีมากเกินไป
3. กำหนดคุณลักษณะขององค์การไม่ให้เกิดความขัดหรือแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มหรือผลประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการปกป้องสิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์สาธารณะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ขุนประเสริฐ ศุภมาตรา. (2480). คำสอนชั้นปริญญาตรี:กฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กันนัท ชัยชนะ. (2551). ศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- ฉัตรชนก จินดาวงศ์. (2560). ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ. ใน วิทยานิพนธ์. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- นรินทร์ อธิสาร. (2557). สิทธิฟ้องคดีของสมาคมสิ่งแวดล้อมในระบบกฎหมายเยอรมัน. วารสารกฎหมายปกครอง, 14(3), 17-23.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (27 มิถุนายน 2556). คำพิพากษาศาลปกครอง คดีการบริหารจัดการน้ำ. เข้าถึงได้จาก ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง: https://www.admincourt.go.th/attach/news_attach/2013/06/press27062556.pdf
- ประพจน์ คล้ายสุบรรณ. (2550). แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในคดีสิ่งแวดล้อม. วารสารกฎหมายปกครอง, 7(2), 57-89.
- ปิยะบุตร แสงกนกกุล. (2556). ผลประโยชน์ของ "สมาคม" ในการดำเนินคดีทางปกครองสิ่งแวดล้อม ในระบบกฎหมายฝรั่งเศส. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 42(1), 77-93.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2542). อธิบายความหมายคำว่าองค์กร. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- พนิดา พัฒนพงษ์. (2554). การฟ้องร้องทางแพ่งด้านสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรพัฒนาเอกชน. ใน วิทยานิพนธ์. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณภา ตีระสังขะ. (2551). โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา.

- วิชัย อริยันทกะและคณะ. (2552). รายการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (class action). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- วิชา สิทธิวงษ์. (2559). การเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีปกครองขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: การศึกษาส่วนบุคคลหลักสูตรพนักงานคดีปกครองระดับสูงรุ่นที่ 11 สำนักงานศาลปกครอง.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (10 มกราคม 2567). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม. เข้าถึงได้จาก <https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/1602/iid/308459>
- อนันต์ คงเครือพันธุ์. (2559). “ประโยชน์สาธารณะ” ในแง่มูลคดีปกครอง. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 47(3), 711-730.
- Christian Schall. (2008). Public Interest Litigation Concerning Environmental Matters before Human Right Courts: A Promising Future Concept. *Journal of Environmental Law*, 430-444.
- Hu Jing. (2016). Functional orientation of public interest litigation initiated by environmental protection organizations-with a review of the judicial interpretation of environmental public interest litigation in my country. *Law Review*, 2016(4), 168-170.
- Robert H. Klonoff. (2021). *Class Action and Other Multi-Party Litigation in a Nutshell*. St. Paul, Minn: West Academic Publishing.
- Salamon, Lester M. and Helmut K. Anheier. (1996). *The International Classification of Nonprofit Organizations*. USA: The Johns Hopkins Institute for Policy Studies.

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน:
กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี*

SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AND STRATEGIES FOR SUSTAINABILITY OF
THE DURIAN ECONOMY: A CASE STUDY OF CHANTHABURI PROVINCE

พงศ์กิจ จันทเลิศ

Pongkit Chantalerd

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์

Chaiyon Praditsil

ทรงศักดิ์ มีมกระโทก

Songsak Mimgatok

สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Interdisciplinary Program for Sustainable Development

Faculty of Humanities and Social Science Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: Chomphunuch.s@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาแนวโน้มปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี และ 2. เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาและวิธีวิทยาการถอดบทเรียน โดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพแบบหลากหลายหรือสามเส้า ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการตีความหมายทางสังคม ในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ได้แก่ การตีความเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล การวิเคราะห์เชิงกระบวนการ และการวิเคราะห์เชิงสาเหตุ ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีจะประสบปัญหาหลักด้านคู่แข่งชั้นมีปริมาณการเพาะปลูกในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีเพิ่มมากขึ้น ความเป็นธรรมด้านการตลาด ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาเราสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืนได้โดยประยุกต์ทฤษฎีใหม่และหลักการทรงงานที่สำคัญ ส่วนข้อเสนอแนะในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความยั่งยืนของทุเรียนสามารถบูรณาการยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้ 5 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพของทุเรียน ยุทธศาสตร์การแสวงหาตลาด

* Received 15 July 2024; Revised 09 August 2024; Accepted 27 August 2024

ส่งออกอื่น ๆ ที่มีศักยภาพ ยุทธศาสตร์ 3 กำลังเสริม ยุทธศาสตร์การส่งเสริมระบบตลาดออนไลน์ และยุทธศาสตร์การส่งเสริมการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ยุทธศาสตร์เพื่อความยั่งยืน, เศรษฐกิจทุเรียน

Abstract

The aims of this to study the trends of durian economic crisis in Chanthaburi Province and to propose a sustainable solution to the durian problems in Chanthaburi Province according to the Sufficiency Economy Philosophy and Strategies for Sustainability of the Durian Economy: A Cas study of Chanthaburi Province. This research used a qualitative research methodology, a case study research methodology and Lesson-learned method based on data collection from documentary studies and in-depth interviews from key informants selecting by specific sampling. The qualitative data were examined using a triangular method. The data were analyzed using a qualitative research method the interpretation of social meaning in various ways, which was a social phenomenon, namely interpretation in group analysis and causal analysis. The results of the research found that: The results showed that trends in durian economic crisis in Chanthaburi province will face the main problem of competitors who have more cultivation in Chanthaburi Province will face the main problem of competitors who have more cultivation in Chanthaburi Province and unfair marketing. To solve the problems, we can apply the philosophy of sufficiency economy as a guideline to solve the durian problems in Chanthaburi Province sustainably by applying new theories and principles of the work. Suggestions for strategy formulation which can be formulated in 5 strategies including strategies for improving the quality of durian, strategies for seeking other potential export markets, strategy 3 reinforcement strategies for promoting online market systems and strategies to promote the concept of circular economy.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Strategies for Sustainability, Durian Economy

บทนำ

ทุเรียนถือเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญต่อภาคการเกษตรของประเทศไทย เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการเติบโตของรายได้สูงอย่างต่อเนื่อง ในปี 2564 มีรายได้แซงหน้าพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ ไปแล้ว เนื่องจากทุเรียนเป็นที่นิยมของต่างประเทศโดยเฉพาะความต้องการจากตลาดจีนที่เพิ่มขึ้น แม้ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาจะเกิดการระบาดของโควิด-19 แต่การส่งออกทุเรียนยังสามารถทำได้ดี ขณะที่ราคาก็ยังอยู่ในระดับสูง การขยายตัวเฉลี่ยของมูลค่าทุเรียนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พบว่า เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 21.2 ต่อปี สะท้อนถึงราคาที่เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับกระแสนิยมบริโภคทุเรียนที่เติบโตขึ้นจากในและนอกประเทศในช่วงที่ผ่านมา ทั้งนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ได้ประมาณการผลผลิตทุเรียนที่จะออกสู่ตลาด ในปี 2561 รวบรวม 798,008 ตัน ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงกว่าผลผลิตปี 2560 ถึงร้อยละ

25.7 จากอนิสงส์ของการเพิ่มขึ้นของพื้นที่เพาะปลูกในปี 2556 จะทยอยให้ผลผลิตในปีนี้น่ามากกว่าในอดีต (ศิริดา ศิริบุญจฤกษ์, ม.ป.ป.) ถึงแม้ในปัจจุบันความต้องการบริโภคทุเรียนในตลาดโลกมีปริมาณที่สูงขึ้น แต่ประเทศไทยอาจต้องเผชิญกับปัญหาความท้าทายที่จะเกิดวิกฤติปัญหาทุเรียน เนื่องจากการเกิดขึ้นของคู่แข่งที่เพิ่มขึ้นในอนาคต กล่าวคือ มีการปลูกทุเรียนในหลายพื้นที่ของประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนด้วย เช่น มาเลเซีย ลาว เวียดนาม ฟิลิปปินส์ เป็นต้น เพราะมีสภาพที่เหมาะสมเอื้อต่อการเพาะปลูกทุเรียนในพื้นที่ รวมไปถึงการที่ประเทศจีนสนับสนุนและส่งเสริมการปลูกทุเรียนในประเทศ เช่น เกาะไหหลำ มณฑลไห่หนาน เป็นต้น เท่ากับว่าในอนาคตหากตลาดคู่ค้าสำคัญอย่างประเทศจีนถูกช่วงชิงไป อาจจะนำมาสู่ผลกระทบต่อประเทศไทยและระบบเศรษฐกิจทุเรียนของประเทศไทย ทั้งในทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งปลูกมากที่สุดและได้รับความนิยมมากที่สุดในการซื้อเพื่อจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกประเทศ สืบเนื่องมาจากประเด็นหลัก 3 ประการ ได้แก่

1. พื้นที่สำหรับการเพาะปลูกมาก โดยทั้งนี้ได้ยกตัวอย่างทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีซึ่งขึ้นชื่อเรื่องรสชาติและการเพาะปลูกที่มีคุณภาพสูง ในปี 2560 จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 2,600 ไร่ เปรียบเทียบกับจังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่อยู่ที่ประมาณ 210,000 ไร่ และสามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกได้อีก จึงส่งผลให้ผู้ค้าคนกลางให้ความสนใจในการตั้งลานรับซื้อผลผลิตทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีมากกว่า

2. สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ มีความเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกทุเรียน โดยสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เพาะปลูกทางภาคใต้ ซึ่งเป็นเชิงเขาส่งผลให้การขนส่ง ขนย้ายผลผลิตมีความยากลำบากกว่าในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี สำหรับภูมิอากาศของจังหวัดจันทบุรีมีฝนตกชุกใกล้เคียงกับพื้นที่ทางภาคใต้ส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพดี เนื่องจากทุเรียนมีความต้องการน้ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีน้ำน้อยกว่าหากมีการเพาะปลูกมากจะส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำสำหรับผลผลิตทุเรียน

3. การคมนาคมขนส่งผลผลิตทุเรียนสู่ตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งในปัจจุบันการขนส่งตั้งแต่แหล่งผลิตซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องลดระยะทางเพื่อลดต้นทุน ในภาคการขนส่งสินค้า โดยปัจจุบันการขนส่งประกอบด้วยทางเครื่องบิน ทางรถยนต์ขนส่ง ทางรถไฟขนส่ง และทางเรือ

จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าในปัจจุบันทุเรียน คือ พืชส่งออกที่สำคัญอันดับหนึ่งของประเทศไทย มีมูลค่าการส่งออกในปี 2564 เป็นมูลค่า 109,205 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการขยายตัวเมื่อเทียบกับปี 2563 คิดเป็นอัตราการขยายตัว ร้อยละ 66.39 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) และมีแนวโน้มที่จะมีพื้นที่การปลูกทุเรียนที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี และผลผลิตของทุเรียนที่ออกมาสู่ตลาดก็มีเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากความต้องการบริโภคทุเรียนภายในประเทศนั้นยังมีการบริโภคที่ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนที่ส่งออก การพึ่งพาตลาดส่งออกของทุเรียนโดยที่มีคู่ค้ารายสำคัญ คือ จีน ฮองกง และไต้หวัน พร้อม ๆ กับความท้าทายใหม่ที่เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการปลูกทุเรียนในประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน อย่างเช่น ลาว เวียดนาม ฟิลิปปินส์ เป็นต้น ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้นำการส่งออกทุเรียนในช่วงตลอดเวลาที่ผ่านมา ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีที่เป็นพื้นที่สำคัญในเชิงการปลูกทุเรียนเป็นสำคัญ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของทั่วประเทศ แต่ก็ยังมีความ

วิตกกังวลเกี่ยวกับการส่งเสริมให้เศรษฐกิจทุเรียนมีความยั่งยืน ดังนั้น จึงเป็นโจทย์ที่น่าศึกษาว่าจะทำอย่างไรที่จะสร้างความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี

อย่างไรก็ตาม แนวทางหนึ่งในการสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียนที่มีองค์ความรู้อยู่ในวงวิชาการไทย และในวิถีชีวิตของชาวสวนในจังหวัดจันทบุรี ก็คือการใช้แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากชาวสวนทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีนั้น ถือได้ว่าเป็นเกษตรกรรายย่อยเป็นหลัก เช่น มีพื้นที่ปลูกทุเรียนโดยเฉลี่ยไม่เกิน 20 ไร่ (นุ่นหนู, 2566) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาว่าจะประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนให้เกิดความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีได้อย่างไร จึงทำวิจัยเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน: กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี นี้ขึ้นมา จึงคาดหวังผลการศึกษจะสามารถเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาวิกฤติทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีที่คาดว่าจะเกิดขึ้นมาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวโน้มปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกรณีศึกษา (Case-study Methodology) และวิธีวิทยาการถอดบทเรียน (Lesson-Learned Methodology) ดังนี้

การวิจัยเชิงกรณีศึกษาที่นำมาใช้ในโครงการวิจัยนี้เป็นเทคนิคการเลือกกรณีศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินการเศรษฐกิจทุเรียน วิธีวิทยาของกรณีศึกษาเป็นการเลือกตัวอย่างอย่างเจาะจงบนตรรกะของการเลือกกรณีศึกษาที่ให้ข้อมูลสารสนเทศจำนวนมากสำหรับการศึกษาลึกในแต่ละกรณี (Information-rich cases for Study in Depth) (Patton, M., 1990) และกลยุทธ์ในการเลือกตัวอย่างดังกล่าวจะใช้เทคนิคการเลือกตามเกณฑ์ความโดดเด่น ในการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อดำเนินการทำเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด (Patton, M., 1990)

สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยมี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้วิจัยถือว่าเป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ได้แก่ เอกสารการประชุมกลุ่ม บันทึกการประชุม เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ ได้แก่ ตำราทางวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ เป็นต้น นอกจากนี้จะยังใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สัมภาษณ์กลุ่มย่อย และสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า โดยมุ่งรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) โดยการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก โดยอาศัยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) ซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ส่วนการตรวจสอบข้อมูลซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากนั้น ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการตีความหมายทางสังคม (Social Meaning) ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม โดยจะมีเทคนิคการวิเคราะห์ที่จะนำมาใช้ได้แก่ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2559) การตีความเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล (Grouping) การวิเคราะห์เชิงกระบวนการและการวิเคราะห์เชิงสาเหตุ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. แนวโน้มปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี

ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี พบว่า มีแนวโน้มจะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี ดังนี้

1.1 คู่แข่ง การส่งออกของทุเรียนอาจต้องเผชิญกับคู่แข่งที่เพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนี้

1) ประเทศมาเลเซีย เป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในการส่งทุเรียนไปยังประเทศจีน เนื่องจากจีนได้อนุมัติให้มีการนำเข้าทุเรียนพันธุ์มูซังคิง (Musang King) จากมาเลเซียได้ โดยในเดือนมิถุนายน 2562 มาเลเซียเริ่มส่งออกทุเรียนแช่แข็งแบบมีเปลือกทั้งลูกไปตลาดจีนครั้งแรก (เดิมจีนให้นำเข้าเฉพาะผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป แช่แข็ง และเนื้อทุเรียนแช่แข็งเท่านั้น) ความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในประเทศจีน สำหรับผลิตภัณฑ์ของมาเลเซียที่เรียกว่า “Musang King” ซึ่งได้รับการขนานนามว่า “Hermes of durian” ในประเทศจีน

2) ประเทศฟิลิปปินส์ มีรายงานว่าแหล่งปลูกทุเรียนในฟิลิปปินส์ เมืองดาเวา (Davao) ได้เพิ่มพื้นที่ปลูกทุเรียนอีก 500 เฮกตาร์ และมีผู้นำเข้าบางส่วนได้ติดต่อเจรจาเพื่อจองทุเรียนสดไว้จำนวนมาก ซึ่งในระยะที่ทุเรียนให้ผลในเร็ว ๆ นี้ คาดว่าฟิลิปปินส์จะมีการเจรจาเพื่อให้จีนเปิดตลาดนำเข้าทุเรียนได้ โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติฟิลิปปินส์ระบุในปี 2561 ฟิลิปปินส์ ผลิตทุเรียนได้ 59,027 ตัน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 14 และคาดว่าผลผลิตจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้

3) ประเทศจีน ได้เริ่มการศึกษาและทดลองปลูกทุเรียนเองในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยเฉพาะบนเกาะไหหลำ มณฑลไห่หนาน ซึ่งใช้เป็นแหล่งในการปลูกเจาะโดยทดลองปลูกทุเรียนมาตั้งแต่ปี 2557 จำนวน 40 ตัน และสามารถให้ผลผลิตทุเรียนหมอนทอง สามารถเก็บเกี่ยวได้ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2562 ได้สำเร็จ ซึ่งจีนจะมีการดำเนินการและทดลองวิจัยเพิ่มเติม ทั้งเรื่องของการปรับพื้นที่เพาะปลูกให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และการกลายพันธุ์หรือการปรับตัวของพันธุ์ทุเรียนที่ต้องอาศัยการศึกษาเพิ่มเติม ดังนั้น ในอนาคตหากจีนผลิตทุเรียนเพื่อป้อนความต้องการบริโภคในประเทศไทยได้ จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรง

4) ประเทศเวียดนาม ข้อมูลระบุว่า ปี 2564 เวียดนามมีพื้นที่ปลูกทุเรียน 50,000 เฮกตาร์ หรือราว 3.12 แสนไร่ มีผลผลิตราว 642,600 ตัน ทั้งนี้ คาดการณ์ว่าใน ปี 2569 เวียดนามจะมีปริมาณผลผลิตทุเรียนอยู่ที่ 700,643 ตัน และได้สิทธิการส่งทุเรียนไปจีนเมื่อกรกฎาคม 2565 ทำให้เวียดนามมีข้อได้เปรียบในเรื่องระยะทาง เวลาการขนส่ง และราคาถูกกว่า

จะเห็นได้ว่าคู่แข่งทุเรียนไทยทั้งจากประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศเวียดนาม หรือแม้กระทั่งประเทศจีนเอง สามารถปลูกทุเรียนได้ใกล้เคียงกับไทยมากขึ้นเท่ากับว่าคนจีนมีทางเลือกในการกิน

ทุเรียนจากประเทศอื่น ๆ ได้เพิ่มขึ้น จากแต่ก่อนที่จะมีเพียงทุเรียนจากไทย รวมถึงปัจจุบันประเทศจีนเปิดกว้างการนำเข้าทุเรียนสดมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศกลุ่มอาเซียนทั้งเวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ต่างได้รับสิทธิ์ส่งออกทุเรียนสดส่งออกไปยังประเทศจีนเช่นเดียวกัน อีกทั้งประเทศจีนสามารถปลูกทุเรียนเอง นำเสนอว่าปัจจัยเหล่านี้จะกระทบตลาดส่งออกทุเรียนของไทย ทำให้ในอนาคตทุเรียนไทยอาจโดนแย่งส่วนแบ่งในตลาดมากขึ้น

1.2 การปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในจังหวัดจันทบุรี จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร คาดการณ์ว่าในปี 2566 ผลผลิตทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีจะออกสู่ท้องตลาดมากกว่า 1 ล้านตัน โดยเป็นผลผลิตในจังหวัดตราด และจังหวัดระยองแห่งละประมาณ 1 แสนตัน ผลผลิตที่เหลือ 8 แสนตัน เป็นของจังหวัดจันทบุรี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

1.3 เกษตรกรขายทุเรียนในราคาที่ไม่เป็นธรรม การเสนอราคารับซื้อทุเรียนของ ผู้รวบรวม/พ่อค้าคนกลางหรือที่เรียกว่า “ล้ง” ที่ไม่เป็นธรรมให้กับเกษตรกร เนื่องจาก ล้งมีอำนาจในการต่อรองราคา และเป็นผู้กำหนดราคาเอง รวมถึงรู้ขั้นตอนและกระบวนการ ในการส่งออกประเทศจีน จึงมักเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ล้งเสนอราคาที่ไม่เป็นธรรมให้กับเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรไม่มีทางเลือก และผูกขาดเฉพาะตลาดจีน

ราคาที่ไม่เป็นธรรม หมายถึง การตั้งราคาและเงื่อนไขที่มีโอกาสเกิดแข่งขันไม่เป็นธรรมหรือมี “อำนาจเหนือตลาด” เช่น การขายต่ำกว่าต้นทุน กำหนดราคาซื้อและขายด้วยสินค้าเดียวกัน ด้วยราคาแตกต่างกันให้กับคู่ค้าต่างรายในราคาที่แตกต่างกัน และกำหนดราคาซื้อและขายสินค้าชนิดเดียวกันด้วยราคาแตกต่างกันให้กับคู่ค้าต่างราย ในราคาที่เดียวกัน เป็นต้น ในกรณีทุเรียน พบว่าเกษตรกร “เคย” มีการตั้งราคาทุเรียนที่แตกต่างกับลูกค้า ได้สิทธิในการซื้อวัตถุดิบการผลิตในราคาที่ต่ำจากเครือข่าย และได้กู้ยืมเงินจากธุรกิจเครือข่าย ในขณะที่พ่อค้าคนกลางและผู้ส่งออก มีพฤติกรรมการตั้งราคารับซื้อไม่เป็นธรรม โดยการตั้งราคาขายที่ต่ำและมีการกระทำหรือตกลงร่วมกันอันมีลักษณะผูกขาดทางการค้า เช่น การประกอบธุรกิจโรงคัดบรรจุผลไม้ (ล้งจีน) โดยมีการกระทำหรือตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการเพื่อซื้อผลไม้จากชาวสวนเป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันก็มีการกำหนดราคาสำหรับผลไม้บางส่วนให้ต่ำกว่าราคาตลาด การฮั้วกันเพื่อผูกขาดหรือลดการแข่งขัน เช่น การร่วมกันกำหนดราคาซื้อหรือจำกัดปริมาณของสินค้า หรือร่วมกันกำหนดแบ่งท้องที่ซื้อขาย เป็นต้น

1.4 จากนโยบายของประเทศจีน ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ประเทศจีนมีนโยบาย Zero Covid-19 ส่งผลให้กระทบต่อการส่งออกทุเรียนไทย ซึ่งหาก ในอนาคตเกิดโรคระบาดอื่นขึ้น จีนก็จะกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการป้องกันหรือสกัดกั้นโรคนั้น ๆ อีก ก็จะส่งผลกระทบต่อส่งออกสินค้าของประเทศไทยอีกเช่นเคย

นโยบาย Zero Covid-19 ของประเทศจีน คือ ตั้งแต่ประเทศจีนพบผู้ติดเชื้อโควิด 19 รายแรกที่เมืองอู่ฮั่นเมื่อเดือนธันวาคม 2562 รัฐบาลจีนได้ดำเนินนโยบาย Zero Covidมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2565 เนื่องจากข้อจำกัดในการรองรับผู้ป่วยทั้งจำนวนเตียงในโรงพยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ ทำให้จีนต้องการควบคุมจำนวนผู้ติดเชื้อให้ต่ำที่สุดด้วยมาตรการที่เข้มงวดหลายอย่าง เช่น การล็อกดาวน์อย่างเด็ดขาด (The Great Lockdown) โดยมีลักษณะคล้ายกับการปิดประเทศ กล่าวคือ ประเทศจีนใช้มาตรการควบคุมการเดินทางเข้าและออกประเทศจีนอย่างไม่มีกำหนด ดำเนินการล็อกดาวน์ในหลายเมืองที่มีผู้ติดเชื้อ เพื่อป้องกันการลุกลามไปเมืองอื่นพร้อมตรวจหาเชื้ออย่างเข้มงวด และกำหนดให้ลงทะเบียนก่อนเดินทางข้ามเมือง นอกจากนี้ ยังมีมาตรการที่

เป็นอุปสรรคในการเดินทางระหว่างประเทศ เช่น หากจะเดินทาง เข้าประเทศจีนจะต้องกักตัวในสถานที่ของทางการ 24 วัน จำกัดจำนวนเที่ยวบินเข้าประเทศ และลงโทษสายการบินที่พบว่ามีผู้ติดเชื้อโควิด 19 โดยสารมา ทำให้จำนวนคนที่เข้า-ออกจีนลดลงจนแทบจะหยุดชะงัก

2. แนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน พบว่า เราสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียน ในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืนได้ โดยประยุกต์ทฤษฎีใหม่และหลักการทรงงานที่สำคัญ ได้แก่

2.1 ทฤษฎีใหม่ เป็นการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเกษตร

2.2 หลักการประหยัดเรียบง่ายได้ประโยชน์สูงสุด

2.3 หลักพออยู่พอกิน คือ การมีชีวิตอยู่อย่างเพียงพอ พออยู่พอกินแล้ว จึงขยายขยายให้มีขีดสมรรถนะให้ก้าวหน้าต่อไป

ตัวอย่าง เช่น กรณีของสวนลุงต้อย อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ได้ปลูกทุเรียนโดยอาศัยแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ 34 ไร่ โดยดำเนินการเป็นลักษณะปลูกพืชผสมผสาน ในแปลงเดียวกันเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือกัน ซึ่งในพื้นที่เดียวกันมีไม้ผล ประกอบด้วย ทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง โดยไม่ยึดติดการแบ่งแปลงการเพาะปลูกแต่อย่างใด วัตถุประสงค์เพื่อให้โรคของพืชไม่สามารถกระจายตัวไปยังพืชอื่นได้ง่าย ประกอบกับการทำปุ๋ยใช้เองเพื่อเป็นการลดต้นทุนอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากลุงต้อยได้นำเศษวัชพืชนามาหมักและใช้สารช่วยย่อยสลายทำให้ได้ปุ๋ยที่มีคุณภาพ สำหรับยาฆ่าแมลงที่เกษตรกรชาวสวนต้องซื้อเป็นจำนวนมากและมีราคาสูงนั้น ลุงต้อยได้ทำยากำจัดและไล่แมลงใช้เองด้วยการทำน้ำส้มควันไม้ และน้ำหมักจากสะเดาใช้ในการกำจัดและไล่แมลงอย่างได้ผลดี ทั้งนี้ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยและยาได้เป็นอย่างดีอีกด้วย สำหรับการจำหน่ายนั้น ลุงต้อยได้สร้างแบรนด์สวนลุงต้อยขึ้นมาเพื่อรับรองคุณภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ซื้อสินค้าภายในส่วนของลุงต้อยเอง โดยการจำหน่ายนั้น ลุงต้อยได้รับการติดต่อจากผู้ค้าภายในประเทศและผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งอาศัยการแนะนำแบบบอกต่อเป็นสำคัญ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าลุงต้อยสามารถที่จะนำเอาคุณลักษณะของการลดต้นทุน ความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลในการลงทุนได้เป็นอย่างดี ซึ่งที่กล่าวมานี้ลุงต้อยได้นำเอา 3 ห่วง คือ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้และคุณธรรม มาใช้ผ่านกระบวนการคิดในหลักพื้นฐานแบบชาวบ้าน นอกจากมีความพอประมาณในการทำงานแล้ว มีเหตุผลในการลงทุน ทำได้โดยมีการวางแผนการจำหน่ายไว้แล้วเพื่อรองรับผลผลิต โดยมีความเชื่อว่าถ้าลุงต้อยทำเช่นนี้แล้วจะได้ประโยชน์อย่างไร คนหรือผู้บริโภคก็จะได้กินผลไม้ได้อย่างมีความสุข สุขภาพดี ไม่มีความกังวลต่อโรคภัยที่จะตามมาภายหลัง (กฤษณะเศรษฐี, 2566)

หลังจากการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์กับเศรษฐกิจทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นฐานแล้ว จังหวัดจันทบุรีก็สามารถสร้างความยั่งยืนของทุเรียนโดยบูรณาการยุทธศาสตร์อื่น ๆ ที่สำคัญ คือ

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพของทุเรียนใน 2 มาตรการ คือ

1.1 ควรส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตในระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หรือ GAP (Good Agricultural Practice) ซึ่ง GAP หมายถึง ระบบการผลิตที่ถูกต้องในฟาร์ม โดยพิจารณาตั้งแต่พื้นที่การปลูก การดูแลรักษา การ

เก็บเกี่ยว และการจัดการหลังเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ มีลักษณะตรงตามความต้องการ และมีความปลอดภัยต่อการบริโภค ซึ่งเป็นมาตรฐานเริ่มต้นในการทำการเกษตร จะทำให้ได้ทุเรียนที่ปลอดภัย ปลอดภัยจากศัตรูพืชและมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด โดยใช้แนวทางการให้ความรู้ที่ถูกต้องในการเพาะปลูก การสนับสนุนการปลูกตามความต้องการของผู้บริโภค (Demand Driven) การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรเพื่อช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทุเรียนไทย รวมทั้งจะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนรวมตัวกันเป็นกลุ่มในรูปวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์เพื่อเร่งให้มีการพัฒนาสวนทุเรียนที่ผ่านมาตรฐาน GAP มากขึ้น ซึ่งจะเปิดโอกาสขยายตลาดการส่งออกได้ในอนาคต

1.2 ส่งเสริมให้โรงคัดบรรจุ (ล้ง) ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต หรือ GMP (Good Manufacturing Practice) ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจว่าจะได้รับประทานทุเรียนที่สะอาดและปลอดภัย ตามแนวโน้มของอาหารปลอดภัย (Food Safety) ที่จะมีความเข้มข้นมากขึ้นหลังวิกฤตโควิด-19

ดังนั้น มาตรการส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตในระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หรือ GAP และมาตรการส่งเสริมให้โรงคัดบรรจุ (ล้ง) ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต หรือ GMP หมายถึง หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร เป็นเกณฑ์หรือข้อกำหนดขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการผลิตและควบคุมเพื่อให้ผู้ผลิตปฏิบัติตาม และทำให้สามารถผลิตอาหารได้อย่างปลอดภัย โดยเน้นการป้องกันและขจัดความเสี่ยงที่อาจทำให้อาหารเป็นอันตราย เป็นพิษ หรือเกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรืออีกนัยหนึ่ง GMP คือ ระบบประกันคุณภาพที่มีการปฏิบัติและพิสูจน์แล้วจากกลุ่มนักวิชาการด้านอาหารทั่วโลกว่า สามารถทำให้อาหารเกิดความปลอดภัยและเป็นที่เชื่อถือยอมรับจากผู้บริโภค โดยอาศัยหลายปัจจัยที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน หากปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดได้ทั้งหมด ก็จะทำให้อาหารมีคุณภาพมีความปลอดภัยและได้มาตรฐาน จึงเป็นเสมือนใบรับรองให้กับทุเรียนของประเทศไทยว่ามีระบบประกันคุณภาพพื้นฐานก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ระบบประกันคุณภาพอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งหากชาวสวนมีมาตรฐานของ GAP ก็จะทำให้ผลผลิตของประเทศไทยสามารถผ่านเข้าประเทศคู่ค้าแบบประเทศจีนได้อย่างสบาย รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นตัวกลางในการรับซื้อทุเรียนของเราเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีนเองก็ต้องมีใบผ่านด่านอย่าง GMP ด้วยเช่นกัน และเพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้บริโภคการมีมาตรฐานรองรับเหล่านั้นย่อมเป็นผลดีมากกว่าผลเสียอย่างแน่นอน อีกทั้งไม่เพียงแต่การทำการค้ากับประเทศจีนเท่านั้น แต่มาตรฐานนี้เป็นที่ยอมรับไปทั่วโลก นั่นเท่ากับว่าในอนาคตเรายังสามารถเปิดตลาดไปได้ในอีกนานาประเทศด้วย สามารถสร้างความยั่งยืนของทุเรียนได้ต่อไป

2. ยุทธศาสตร์การแสวงหาตลาดส่งออกอื่น ๆ ที่มีศักยภาพ คือ

2.1 ตลาดตะวันออกกลาง และตลาดอินเดีย เนื่องจากมีประชากรจำนวนมาก และนิยมบริโภคทุเรียนเช่นกัน เพื่อลดการพึ่งพิงตลาดจีนเพียงตลาดเดียว และเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการแข่งขันที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากประเทศผู้ผลิตทุเรียนอื่น ๆ จะเริ่มพัฒนาพันธุ์และขอเจรจากับจีนเพื่อส่งออกไปจีนได้ อาทิ ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม รวมถึงมาเลเซีย ที่ขณะนี้สามารถส่งออกไปจีนได้แล้ว และกำลังเร่งทำตลาดทุเรียนพันธุ์มูซังคิง (Musang King) ในขณะที่จีนเองก็เริ่มมีการศึกษาและทำแปลงทดลองปลูกในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับทุเรียนเพื่อสร้างตลาดในประเทศเดิมเต็มความต้องการของผู้บริโภคชาวจีนเอง

2.2 ขยายตลาดเงินในมณฑลตอนในที่ที่มีการบริโภคทุเรียนไทยในสัดส่วนน้อย (ตลาดสำหรับสินค้าเกษตรและผลไม้ในจีนกระจายอยู่ตามเมืองต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งผลไม้ของประเทศไทยส่วนใหญ่จะถูกนำเข้าผ่านทาง ฮองกง เซินเจิ้น และกว่างโจว หลังจากนั้นจึงนำไปกระจายไปยังมณฑลอื่น ๆ ต่อไป)

3. ยุทธศาสตร์สามกำลังเสริมทุเรียน Geographical Indication (GI) พบว่า โอกาสทางการตลาดในอนาคตจากการที่ประเทศไทยมีทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองจำนวนมาก ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้มีการส่งเสริมทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง เฉพาะถิ่น ที่มีเฉพาะในพื้นที่นั้น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว และมีรสชาติแตกต่างกันไป ให้ขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indicator) หรือทุเรียน GI เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทุเรียนพันธุ์ท้องถิ่น และรักษาพันธุ์ท้องถิ่นไว้ที่นับวันจะเริ่มหารับประทานได้ยากมากขึ้น อีกทั้งเพื่อช่วยยกระดับรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ โดยปัจจุบันมีทุเรียน 8 ชนิด ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า GI แล้ว และยังมีทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองอีกหลายชนิดที่อยู่ระหว่างการขอขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า GI อาทิ ทุเรียนทรายขาว ปัตตานี ทั้งนี้ ในช่วงเทศกาลผลไม้หรือฤดูกาลทุเรียน หากมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ผู้บริโภค ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้รู้จักทุเรียน GI มากขึ้น ผ่านการสร้างเรื่องราวที่น่าสนใจในแต่ละพื้นที่ในรูปแบบคลิปวิดีโอหรือเรื่องสั้นก็จะยิ่งช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างความต้องการให้กับสินค้าทุเรียน GI เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยอีกด้วย โดยเฉพาะในช่วงหลังโควิด-19 ที่ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมพร้อมประชาสัมพันธ์จุดแข็งของประเทศไทยในด้านอาหารและเป็นครัวของโลก (Kitchen of the World) โดยมีสินค้าผลไม้ที่มีความหลากหลาย รวมถึงมีสินค้าผลไม้ที่เป็นสินค้า GI โดยเฉพาะทุเรียน ซึ่งมีถึง 8 ชนิด ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการเจาะตลาดใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพนอกเหนือจากตลาดจีน สำหรับผู้บริโภคประเทศอื่น ๆ ที่ชื่นชอบทุเรียนอีกด้วย

4. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมระบบตลาดออนไลน์ (e-Marketplace) ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นช่องทางการตลาดสำคัญสำหรับเกษตรกรและผู้ประกอบการในท้องถิ่นในการระบายสินค้า โดยเฉพาะในช่องทาง Social Media ที่เป็นช่องทางที่ง่ายที่สุด สำหรับการทำการค้าออนไลน์ นอกจากนี้ ยังมีช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงและดำเนินการ ได้ง่ายมากขึ้น อาทิ แพลตฟอร์มของกระทรวงพาณิชย์ (Thaitrade.com, kongdeetourthai.com, FB: GI Thailand) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (DGTFarm.com) ไปรษณีย์ไทย (thailandpostmart.com) ธนาคารเพื่อเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร (AFarmmart.com) เอกชน (Shopee, Lazada, JD Central, thaiorganicplatform.com) และแพลตฟอร์มที่เป็นของ Startup คนไทย (Farmto.com, mezfruit.com, Earth Organic)

5. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มาใช้สำหรับการบริหารจัดการขยะ เปลือกทุเรียนในชุมชน เพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติม เช่น การนำเปลือกทุเรียนมาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ การผลิตพื้นรองเท้าจากเปลือกทุเรียน การนำเปลือกทุเรียนมาเพิ่มมูลค่าโดยสังเคราะห์เป็น (Carboxymethyl Cellulose: CMC) ซึ่งเป็นโพลิเมอร์ชีวภาพและมีบทบาทในอุตสาหกรรมหลายชนิด เช่น อุตสาหกรรมชักฟอก สิ่งทอ กระดาษ เซรามิก สีขาว อาหารและยา นอกจากนี้ ยังใช้เป็นสารเพิ่มความหนืดและสารยึดเกาะ (Binder) และสารคงสภาพ (Stabilizer) ได้

อภิปรายผล

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน: กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี สรุปได้ว่าจังหวัดจันทบุรีมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาเศรษฐกิจทุเรียนในอนาคต และการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นพื้นฐานในการช่วยให้เศรษฐกิจทุเรียนดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน การชี้ให้เห็นว่าปัญหาแนวโน้มวิกฤติเศรษฐกิจทุเรียนและยุทธศาสตร์สู่ความยั่งยืนดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยของ พระครูไพโรจน์วัฒนาทร (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพของกลุ่มผู้ปลูกพืช (ทุเรียน) ในจังหวัดศรีสะเกษตามแนวพระพุทธศาสนา กล่าวถึงปัจจัยด้านรายได้และอาชีพเสริมจะทำให้เกิดความมั่นคง จะเห็นได้ว่างานวิจัยยังไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พระครูไพโรจน์วัฒนาทร, 2564)

2. งานวิจัยของ จรินทร์ บุญญานภาพ, กัญจน์ชญา เม้าสัว, ปทมกร มุลทะสิทธิ์ และ ทฤษฎ์ สุท่าแปง (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินความยั่งยืนเชิงเปรียบเทียบระหว่างระบบ สวนทุเรียนพื้นเมืองแบบวนเกษตร และสวนทุเรียนผสมเชิงพาณิชย์บริเวณพื้นที่ต้นน้ำ ตำบลบ้านด่านนาขาม จังหวัดอุดรธานี ในปัจจุบันการใช้ทรัพยากรที่ดินบริเวณแหล่งต้นน้ำของตำบล บ้านด่านนาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ระบบสวนทุเรียนพื้นเมืองแบบวนเกษตร มีความยั่งยืนในทุกมิติมากกว่าระบบสวนทุเรียนผสมเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะผลรวมความยั่งยืนในมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อมมีสูงกว่าระบบสวนทุเรียนผสม เชิงพาณิชย์ จะเห็นได้ว่างานวิจัยดังกล่าวไม่มุ่งเน้นดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืน (จรินทร์ บุญญานภาพและคณะ, 2565)

3. งานวิจัยของ พระมหาขุนทอง แก้วสมุทร (เขมสิริ), ดร.พระครูไพโรจน์วัฒนาทร ฐานิดา มั่นคง และธายุส ขอเจริญ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ทุเรียน: กระบวนการพัฒนาพืชสวนและความมั่นคงทางอาชีพตามแนวพุทธของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ จะเห็นได้ว่างานวิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบการเพาะปลูกทุเรียน ยังไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พระมหาขุนทอง แก้วสมุทร (เขมสิริ)และคณะ, 2560)

จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่าจังหวัดจันทบุรีมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาเศรษฐกิจทุเรียนในอนาคต และการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นพื้นฐานในการช่วยให้เศรษฐกิจทุเรียนดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน การชี้ให้เห็นว่าปัญหาแนวโน้มวิกฤติเศรษฐกิจทุเรียนและยุทธศาสตร์ สู่ความยั่งยืนดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยผ่านการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้ให้ข้อมูลมีความเหมาะสมในการขยายต่อยอดองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติไปยังกลุ่มเกษตรกรให้ทราบถึง วิธีการในการดำเนินการ และการจัดการให้มีความเข้าใจแนวทางและการปฏิบัติให้มากขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ดียิ่งขึ้น

ควรสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและความเข้าใจ เพื่อสามารถนำเสนอไปยังกลุ่มเกษตรกรเพื่อเป็นการสร้างฐานความเข้าใจต่อการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการประยุกต์ใช้ในการผลิตทุเรียนและการจำหน่ายทุเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำเสนอต่อนักวิจัยผู้ที่มีความสนใจในการนำแนวทางศึกษาปัญหาด้านการขยายช่องทางการจำหน่ายให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

2) ควรขยายต่อยอดองค์ความรู้ไปยังไม้ผลประเภทอื่น เช่น ลำไย มังคุด เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านผลผลิตนั้น ๆ ต่อไป

3) ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นการตลาดที่ยั่งยืนของทุเรียนจันทบุรีโดยอาศัยกลไกการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นพื้นฐานในการช่วยให้เศรษฐกิจทุเรียนดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จรัญธร บุญญาภาพและคณะ. (2565). การประเมินความยั่งยืนเชิงเปรียบเทียบระหว่างระบบสวนทุเรียนพื้นเมืองแบบวนเกษตรและสวนทุเรียนผสมเชิงพาณิชย์บริเวณพื้นที่ต้นน้ำ ตำบลบ้านด่านนาขาม จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยีประยุกต์, 4(1), 13-31.
- ชลธิ นุ่นหนู. (8 กุมภาพันธ์ 2566). การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน. (พงศ์กิจ จันทเลิศ, ผู้สัมภาษณ์) ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2559). วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี: โครงการผลิตตำราและเอกสารประกอบการสอน หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์.
- พระครูโพธิ์โรจน์วัฒนาทร. (2564). การส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพของกลุ่ม ผู้ปลูกพืช (ทุเรียน) ในจังหวัดศรีสะเกษตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 6(2), 329-342.
- พระมหาขุนทอง แก้วสมุทร (เขมสิริ)และคณะ. (2560). รายงานการวิจัย แผนงานวิจัย เรื่อง ทุเรียน: กระบวนการพัฒนาพืชสวนและความมั่นคงทางอาชีพตามแนวพุทธของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ.
- ศิรดา ศิริเบญจพุกข์. (ม.ป.ป.). ทุเรียนไทยกับความท้าทายที่ไม่ควรมองข้าม. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จากธนาคารแห่งประเทศไทย: <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). รายงานภาวะเศรษฐกิจการเกษตรภาคตะวันออก. เข้าถึงได้จาก https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/bappdata/files/4_%20รายงานภาวะเศรษฐกิจการเกษตรภาคตะวันออกปี%202564%20และแนวโน้มปี%202565.pdf
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (22 ธันวาคม 2565). สศก.เคาะผลพยากรณ์รอบแรก ไม้ผลภาคตะวันออกคาด มีปริมาณ 1.163 ล้านตัน โดยทุเรียน ผลิตเพิ่มขึ้นเพียงชนิดเดียว ขณะที่ มังคุด เงาะ ลองกอง คาดว่าผลผลิตลดลง. เข้าถึงได้จาก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์: <https://www.oae.go.th/view/1/รายละเอียดข่าว/ข่าว%20สศก./40473/TH-TH>

สุทธิเดช กฤษณะเศรษฐี. (18 มีนาคม 2566). แนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน.
(พงศ์กิจ จันทเลิศ, ผู้สัมภาษณ์)

Patton, M. (1990). Qualitative evaluation and research methods. Beverly Hills, CA: Sage.

กรอบแนวคิดการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*

A CONCEPTUAL FRAMEWORK ON DIGITAL IN CRIMINAL JUSTICE SYSTEM

ศลธร คงหวาน

Sonthon Khongwan

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Ph.D. Candidate in Forensic Science and Criminal Justice, Graduate School, Silpakorn University, Thailand

ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี

Supachai Supraluknaree

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Science, Silpakorn University Nakhon Pathom, Thailand

Corresponding author: Sonthonkhongwan@yahoo.com

บทคัดย่อ

การตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบยุติธรรมทางอาญา ซึ่งสะท้อนถึงผลกระทบอันเกี่ยวพันทางเทคโนโลยีสารสนเทศต่ออาชญากรรมและกระบวนการสืบสวนในปัจจุบัน ลักษณะของหลักฐานดิจิทัลมีความแตกต่างจากหลักฐานรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะ ความท้าทาย และผลกระทบต่อระบบยุติธรรมทางอาญา การทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะเหล่านี้ถือเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการหลักฐานดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ในการรักษาความสมบูรณ์และรับรองความน่าเชื่อถือในบริบททางกฎหมาย

บทความนี้นำเสนอกรอบแนวคิดสำหรับการทำความเข้าใจการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลในกระบวนการทางกฎหมาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอข้อมูลที่ครอบคลุมเกี่ยวกับวิธีการ ความท้าทาย และผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลในบริบททางกฎหมาย โดยมุ่งเน้นไปที่การรวบรวม การเก็บรักษา การวิเคราะห์และการนำเสนอหลักฐานดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้เห็นว่าการยอมรับหลักฐานดิจิทัลในกระบวนการทางกฎหมายนั้นอาจเต็มไปด้วยความท้าทายที่เกิดจากลักษณะเฉพาะตัว ความซับซ้อนทางเทคโนโลยี และผลกระทบทางกฎหมาย การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยแนวทางปฏิบัติทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เข้มงวด มาตรฐานการตรวจพิสูจน์ที่มีความเป็นสากล และความร่วมมือจากสหวิทยาการ เพื่อสนับสนุนผลลัพธ์ที่เกิดจากการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัล, พยานดิจิทัล, กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

* Received 15 August 2024; Revised 29 August 2024; Accepted 30 August 2024

Abstract

Digital forensics has emerged as a critical component of the criminal justice system, underscoring the profound impact of technology on modern crime and investigative processes. The nature of digital evidence is distinct from traditional forms of evidence, characterized by its unique attributes, challenges, and implications for the criminal justice system. Understanding these aspects is essential for effectively handling digital evidence, preserving its integrity, and ensuring its reliability in legal contexts.

This article presents a conceptual framework for understanding the role of digital forensics in legal processes, aiming to provide a comprehensive overview of the methodologies, challenges, and implications associated with digital evidence. It focuses on the systematic identification, collection, preservation, analysis, and presentation of digital evidence. Significant challenges accompany the acceptance of digital evidence in legal proceedings, stemming from its unique nature, technological complexity, and legal implications. Addressing these challenges requires a combination of robust forensic practices, international standards, ongoing education, and interdisciplinary collaboration to support the effective outcomes of digital forensics.

Keywords: Digital Forensics, Digital Evidence, Criminal Justice System

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทและมีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้นไม่ว่าจะใช้เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล การทำธุรกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ จึงไม่สามารถปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงที่จะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศได้เลย ซึ่งให้เห็นข้อเท็จจริงประการหนึ่งว่า ในโลกแห่งการเชื่อมต่อกันดังปัจจุบันนี้ แทบเป็นไปไม่ได้เลยที่มนุษย์จะสามารถอยู่ “นอกเครือข่าย” (Off the Net) อย่างสมบูรณ์เพื่อที่กิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์จะไม่ได้สร้างบันทึกอิเล็กทรอนิกส์บางรูปแบบขึ้น (แลร์รี อี. แดเนียล, ลาร์ส อี. แดเนียล, 2559) การใช้ชีวิตที่มีอินเทอร์เน็ตเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันหรือการเข้าถึงอุปกรณ์ที่ใช้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่ายขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ประชาชนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้มากยิ่งขึ้น ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่มักรับว่ามีการใช้อินเทอร์เน็ตจนเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตแล้ว (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565) อย่างไรก็ตามการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตในบางกรณีอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นได้ มีคดีความตามมาเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน (สาวตรี สุขศรี และคณะ, 2555) ผลของการกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์ย่อมส่งผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้างและรวดเร็วซึ่งอาจส่งผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงด้านความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติด้วย จึงทำให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกสร้างและบันทึกด้วยรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจะกลายเป็นข้อมูลดิจิทัลที่มีความสำคัญในการที่จะนำไปใช้ทั้งเพื่อป้องกันและเพื่อสาธารณะชน ซึ่งการนำข้อมูลทางดิจิทัลไปใช้นั้นอาจจะ

อยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางแพ่งเพื่อยืนยันถึงสิทธิหรือหน้าที่ระหว่างบุคคลหรือผลประโยชน์ทางอาญาเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาได้

การกระทำความผิดทางอาญาผ่านเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ต สิ่งที่สำคัญที่จะนำมาพิสูจน์การกระทำคือ “พยานหลักฐานดิจิทัล” (Digital Evidence) ซึ่งเป็นรูปแบบทางข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อย่างหนึ่ง พยานหลักฐานดิจิทัลถูกแสดงให้ปรากฏในรูปแบบข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งต้องมีการปฏิบัติในกระบวนการนำเสนอพยานหลักฐานดิจิทัลที่แตกต่างจากหลักฐานทางกายภาพอื่น ๆ ไม่ว่าในแง่ของการได้มาหรือการอธิบายพยานหลักฐานดิจิทัล โดยข้อมูลจะถูกจัดเก็บไว้ที่ใดที่หนึ่งซึ่งสามารถเข้าถึงได้โดยบางวิธี อีกทั้งต้องสามารถกู้คืนได้โดยผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานหนึ่งในความท้าทายของพยานหลักฐานดิจิทัลคือ ข้อมูลถูกเก็บไว้ที่ใด การเข้าถึงที่จัดเก็บ การเข้าถึงและการประมวลผลพยานหลักฐานดิจิทัลนั้นในแง่ของการเชื่อมโยงกับการดำเนินคดีอาญาเป็นอย่างไร (แลร์รี อี. แดเนียล, ลาร์ส อี. แดเนียล, 2559) ทั้งนี้ สิ่งที่มีความสำคัญที่สุดเมื่อมีการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาลคือ ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานดิจิทัล (Reliability of Digital Evidence) ซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ความท้าทายในการพิสูจน์ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานดิจิทัลมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า หลักฐานชนิดนั้นบางครั้งก็ไม่ใช่เช่นนั้น ความแปรปรวนของซอฟต์แวร์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ข้อผิดพลาดในการประมวลผลภาพ (Image Processing) และความรู้ความเข้าใจและอคติที่แตกต่างของผู้ตรวจสอบ มีผลต่อความผิดพลาด ความน่าเชื่อถือ ความถูกต้องและความสมบูรณ์ของพยานหลักฐานดิจิทัล ทั้งนี้ ความไม่น่าเชื่อถือโดยส่วนใหญ่เนื่องจากความสมบูรณ์ของข้อมูลดิจิทัลที่ไม่สามารถยืนยันและพิสูจน์ได้ (Gary C. Kessler, 2010) (Nina Sunde a, and Itiel E. Dror, 2019) หรือการไม่สามารถตรวจสอบข้อบกพร่องของซอฟต์แวร์ได้เนื่องจากที่ไม่สามารถเข้าถึงรหัสต้นฉบับ (Source Code) อันเป็นผลมาจากกฎหมายความลับทางการค้า พยานหลักฐานดิจิทัลจึงถูกท้าทายความน่าเชื่อถือ (Van Buskirk, E., and Liu, V. T. , 2006) ดังนั้น การพิจารณาถึงความถูกต้องแท้จริงของข้อมูล ระบบที่ทำงานการเก็บบันทึกหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ว่ามีความน่าเชื่อมากน้อยเพียงใด เพื่อการพิจารณาให้เป็นที่ยุติและพิพากษาคดีจึงเป็นสิ่งสำคัญ (นัธ ธเนศวรณิษฐ์, 2555) จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้จึงเห็นได้ว่า การรวบรวมข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อันจะนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานดิจิทัลนั้น มีรายละเอียดและขั้นตอนที่เกี่ยวข้องในการรวบรวม จัดเก็บ และการวิเคราะห์มากกว่าพยานหลักฐานทางกายภาพอื่น ๆ เช่น พยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานบุคคล จึงจำเป็นที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในนำเสนอพยานหลักฐานดิจิทัลต่อศาลหรือนำพยานหลักฐานดิจิทัลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องไว้ในสำนวนคดีจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการที่สำคัญ ๆ ของกระบวนการเกี่ยวกับการได้มา เพื่อให้การนำเสนอพยานหลักฐานดิจิทัลนั้นมีคุณค่าเพียงพอที่จะสามารถยืนยันข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่งให้มีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้การนำเสนอพยานหลักฐานดิจิทัลนั้นมีประโยชน์สูงสุดเมื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาล

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัล รวมถึงองค์ความรู้ของพยานหลักฐานดิจิทัล เพื่อนำมาสรุปเป็นแนวทางในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการตรวจสอบหรือประเมินความน่าเชื่อถือของกระบวนการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์สำหรับการประยุกต์ใช้ตุลพิณวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือพยานหลักฐานดิจิทัลของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

พรมแดนแห่งอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

การกระทำความผิดที่มีความเกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ในช่วงแรก ๆ มักจะมีการใช้คำว่า “อาชญากรรมคอมพิวเตอร์” หรือ “Computer Crime” โดยคำว่าอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ปรากฏครั้งแรกในปี ค.ศ. 1976 ในหนังสือของดอนน่า ปาร์คเกอร์ (Donna Parker) เรื่อง “Crime in Computer” และปรากฏครั้งแรกใน Florida Computer Crimes Act 1978 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการห้ามมิให้ลบหรือปรับเปลี่ยนข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ (Damshenas, M., Dehghantanha, A., and Mahmoud, R., 2014) จนถึงปลายปี ค.ศ. 1990 คำศัพท์เริ่มเปลี่ยนไปเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาระบบปฏิบัติการ Windows 95 ทำให้ผู้ใช้คอมพิวเตอร์มีความสะดวกมากขึ้น เช่นเดียวกับความสะดวกในการเข้าถึงการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต แพลตฟอร์มธุรกิจถูกย้ายไปที่สภาพแวดล้อมออนไลน์เพื่อให้บริการโดยตรงกับผู้ใช้คอมพิวเตอร์ เมื่อรูปแบบการใช้เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปนักวิจัยเช่น David Wall เริ่มใช้คำว่า “อาชญากรรมไซเบอร์” (Cybercrime) เพื่ออ้างถึงอาชญากรรมที่ดำเนินการทางออนไลน์ (Thomas J. Holt and Adam M. Bossler, 2016) โดยมีจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการของ รายงานวิจัยชุมชนทางวิชาการเกี่ยวกับการสืบสวนทางนิติวิทยาศาสตร์แบบดิจิทัลเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2002 ในบทความของ V. Corey และคณะ (Damshenas, M., Dehghantanha, A., and Mahmoud, R., 2014) เรื่อง “การวิเคราะห์ความผิดปกติของระบบเครือข่าย” (Network Forensics Analysis) ซึ่งทำการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ความผิดปกติของระบบเครือข่าย (Network Forensic Analysis Tool (NFAT)) และเน้นประโยชน์ในเรื่องของการจับประเด็นการวิเคราะห์ การดักจับการจราจรข้อมูล และประเด็นความปลอดภัยของระบบ

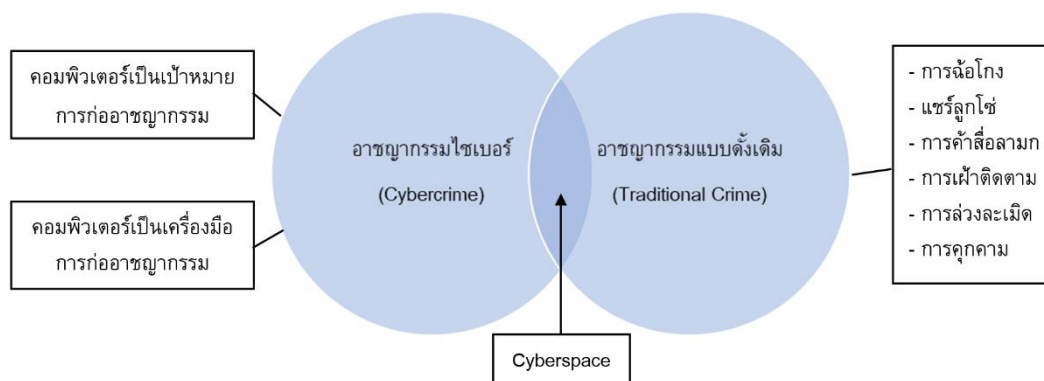
อาชญากรรมได้สร้างโอกาสในการก่ออาชญากรรมและการใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิดอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อสร้างอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งอาจใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการสื่อสารหรือกลไกในการกำหนดเป้าหมายหรือเป็นเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกในการก่ออาชญากรรม ซึ่งไม่สามารถทำได้ในโลกแห่งความเป็นจริง (Thomas J. Holt, Adam M. Bossler, Kathryn C. Seigfried-Spellar, 2017) อาชญากรรมทางเทคโนโลยีจึงยังคงมีข้อถกเถียงว่า มีความแตกต่างจากอาชญากรรมแบบดั้งเดิมอย่างไร โดย Grabosky, P. N. (2001) ให้ความเห็นว่าอาชญากรรมไซเบอร์อาจถูกมองว่าเป็น “เหล่าเก่าในชุดใหม่” อาชญากรรมในโลกเสมือนจริง (Virtual Criminality) โดยพื้นฐานแล้วเหมือนกับอาชญากรรมในทางโลกที่เราคุ้นเคย โดยใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินการตามแรงจูงใจ อย่างไรก็ตามการกระทำผิดแบบใหม่ (True Cybercrime) ซึ่งถือเป็นการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศโดยแท้ เพราะเป็นผลที่เกิดขึ้นจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (products of IT) และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกเสมือนออนไลน์โดยไม่คำนึงถึงบริบทสภาพแวดล้อมทางกายภาพและเวลาท้องถิ่น เช่น สแปม (spam) การก่อกวนระบบไม่ให้ใช้งานได้ (denial of service) สงครามข้อมูลข่าวสาร (information warfare) การดูดทรัพยากรคอมพิวเตอร์ (parasitic computing) การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การหลอกลวงในการประมูลออนไลน์ (online auction scams) การหลอกลวงเอาข้อมูลส่วนบุคคล (phishing) การร่วมประเวณีออนไลน์ (cyber-sex) นายหน้าค้าประเวณีออนไลน์ (cyber-pimping) การล่อลวงเด็กออนไลน์ (online grooming) เครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลการทำระเบิดและยาเสพติด การสร้างความเกลียดชังอย่างเจาะจง (targeted hate speech) ก็ล้วนมีลักษณะที่เป็นประเด็นทาง

เทคโนโลยีสารสนเทศโดยแท้เช่นเดียวกัน ซึ่งถ้าหากตัดอินเทอร์เน็ตออกไป กิจกรรมเหล่านี้ก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ (พัฒนาพร โกวพัฒน์กิจ และคณะ, 2560) อย่างไรก็ตามหลักการพื้นฐานทางอาชญาวิทยาสามารถอธิบายแนวโน้มของการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมไซเบอร์และอาชญากรรมแบบดั้งเดิมหรืออาชญากรรมพื้นฐาน (Street Crime) ที่ไม่มีความแตกต่างกัน ด้วยปัจจัยสามประการคือ 1) แรงจูงใจ 2) โอกาส และ 3) ไม่มีผู้พิทักษ์ที่มีความสามารถ (Grabosky, P. N., 2001)

สาวตรี สุขศรี (2563) เห็นว่าอาชญากรรมไซเบอร์หรืออาชญากรรมอินเทอร์เน็ต คือ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์รูปแบบหนึ่ง โดยอาชญากรอาศัยความสามารถและคุณสมบัติการทำงานที่ไร้พรมแดนของอินเทอร์เน็ตในการกระทำต่อระบบสารสนเทศ หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทำให้รูปแบบการกระทำถูกพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป ใช้เวลาน้อยกว่าในการสร้างความเสียหาย ทั้งขยายผลแห่งความเสียหายได้กว้างขวาง นอกจากนี้ยังอาจหมายรวมถึงความผิดที่ถูกกระทำลงในพื้นที่ที่เกิดขึ้นใหม่โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Computer Network) หรือที่เรียกว่า “Cyberspace” การใช้คำว่าอาชญากรรมคอมพิวเตอร์จึงเป็นเรื่องที่อ้างถึงการใช้คอมพิวเตอร์ในทางที่ผิด ความแตกต่างทางเทคนิคในบทบาทของเทคโนโลยีเกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยเฉพาะอาชญากรรมไซเบอร์หมายถึงอาชญากรรมซึ่งผู้กระทำความผิดใช้ความรู้พิเศษของไซเบอร์สเปซในขณะที่อาชญากรรมคอมพิวเตอร์เกิดขึ้นเพราะผู้กระทำความผิดใช้ความรู้พิเศษเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์

นิยามอาชญากรรมไซเบอร์ จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาชญากรรมซึ่งผู้กระทำความผิดได้กระทำการบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมทางไซเบอร์และอาชญากรรมแบบดั้งเดิมยังคงมีพรมแดนที่เป็นจุดเกาะเกี่ยวกัน

ภาพที่ 1 แสดงความเกี่ยวพันระหว่างอาชญากรรมแบบดั้งเดิมกับอาชญากรรมไซเบอร์ในพื้นที่ Cyberspace

ความสัมพันธ์ตาม ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าทั้งอาชญากรรมไซเบอร์และอาชญากรรมแบบดั้งเดิมไม่ได้แยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิง สอดคล้องกับ Grabosky, P. N. (2001) ซึ่งให้ความเห็นว่าอาชญากรรมไซเบอร์คือการกระทำผิดความผิดแบบดั้งเดิมที่อาชญากร (มนุษย์) ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการก่ออาชญากรรม อย่างไรก็ตามในอนาคตอันใกล้นี้กรณีความเสียหายที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) (เหมือน สุขมาตย์, 2562) และ (ภูมินทร์ บุตรอินทร์, 2561) พรมแดนอาชญากรรมแบบดั้งเดิมกับอาชญากรรมไซเบอร์ที่มนุษย์มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ไม่มีส่วนเกาะเกี่ยวกัน

บริบทของพยานหลักฐานคอมพิวเตอร์และพยานหลักฐานดิจิทัล

ในอดีตข้อมูลทางเทคโนโลยีสารสนเทศ พยานหลักฐานคอมพิวเตอร์ (Computer Evidence) มักจะหมายถึงสิ่งที่พิมพ์ออกมา (print-out) จากคอมพิวเตอร์ การนำเสนอต่อศาลก็มักจะใช้รูปแบบเช่นนั้น การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ (Computer Forensics) จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักฐานที่มาจากคอมพิวเตอร์ (John R. Vacca, 2008) ทั้งนี้ Mark Reith (2002) ให้คำจำกัดความการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ว่าเป็น “วิธีการทางเทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการค้นหาหลักฐานในคอมพิวเตอร์” (Reith, M., Carr, C., and Gunsch, G., 2002) คำจำกัดความนี้แสดงให้เห็นว่าพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์มาจากคอมพิวเตอร์มีได้หลายรูปแบบ เช่น ฮาร์ดไดรฟ์ (Hard drives) ระบบบันทึก (System logs) อุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลแบบพกพา (ไดรฟ์ USB ไดรฟ์ภายนอก ฯลฯ) บันทึกเราเตอร์ (Router logs) อีเมล (E-mail) บันทึกห้องสนทนา (Chat-room logs) บันทึกจากอุปกรณ์รักษาความปลอดภัย เช่น ไฟร์วอลล์และระบบตรวจจับการบุกรุก ฐานข้อมูลและบันทึกฐานข้อมูล (Databases and database logs) (Easttom, C. and Taylor, J., 2011) การเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลข้างต้นสามารถเข้าถึงได้ทางกายภาพจากแหล่งข้อมูลเมื่อยึดอุปกรณ์เหล่านั้นได้ อย่างไรก็ตามการเติบโตทางเทคโนโลยี แหล่งที่มาของข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้เกิดการตั้งคำถามเกี่ยวกับขอบเขตของพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ เนื่องจากข้อมูลประเภทใหม่ๆ ที่ติ่งมาจากอุปกรณ์ดิจิทัลจำนวนมากไม่เหมาะสมกับแนวคิดทั่วไปของคอมพิวเตอร์ อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้สรรพสิ่ง หรือวัตถุต่าง ๆ (Things) บนโลกสามารถปฏิสัมพันธ์ตอบโต้กับมนุษย์ได้ผ่านการเชื่อมต่อกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า Internet Of Things (IoT) ที่นิยามโดย Kevin Ashton ในปี ค.ศ. 2009 สำหรับภาษาไทยแปลคำว่า Internet Of Things ไว้หลากหลาย เช่น อินเทอร์เน็ตทุกสรรพสิ่ง (วิวัฒน์ มีสุวรรณ, 2559) อินเทอร์เน็ตแห่งสรรพสิ่ง (ชาмуเอล กรีนการ์ด, 2560) อย่างไรก็ตามรายงานฉบับแรกที่กล่าวถึง IoT คือ รายงานของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunication Union: ITU) ในปี ค.ศ. 2005 โดยสังเกตว่า การสื่อสารหรือส่งข้อมูลระหว่างเครื่องจักรกับเครื่องจักร (Machine to Machine: M2M) และการสื่อสารระหว่างบุคคลกับคอมพิวเตอร์จะขยายไปสู่สิ่งของทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตประจำวัน (Qusay F. Hassan, Atta ur Rehman Khan, Sajjad A. Madani (Eds), 2018) เทคโนโลยี IoT จึงมีความหมายโดยกว้างคือ เทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลที่เชื่อมต่อ วัตถุอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ และผู้คนเข้าเป็นโครงข่ายเดียวกัน (ฉิรพิรุฬห์ ทองคำวิฑูรย์, 2559)

ปัจจุบันพยานหลักฐานดิจิทัล (Digital Evidence) ถูกนำมาใช้อธิบายข้อมูลทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเริ่มต้นด้วยรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอาจมาจากสิ่งสร้างขึ้นโดยมนุษย์และสร้างโดยเทคโนโลยีอันเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ (แลร์รี อี. แดเนียล, ลาร์ส อี. แดเนียล, 2559) โดยการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัล (Digital Forensic) วิธีการใช้ทางวิทยาศาสตร์และได้รับการพิสูจน์แล้วเพื่อการเก็บรักษา เก็บ ข้อมูล การให้เหตุผล การระบุตัวตน การวิเคราะห์การตีความ การจัดทำเอกสารและ การนำเสนอหลักฐาน ดิจิทัลจากแหล่งดิจิทัลเพื่อจุดประสงค์ในการอำนวยความสะดวก หรือการสร้างใหม่ของเหตุการณ์ที่พบว่า เป็นความผิดทางอาญาหรือช่วยในการคาดการณ์การกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตที่แสดงให้เห็นว่าเป็น อุปสรรคต่อการดำเนินการตามที่ได้วางแผนไว้ (Vassil Roussev, 2016) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ การตรวจพิสูจน์หลักฐานบน

ระบบคลาวด์ (Cloud Forensics) การตรวจพิสูจน์หลักฐานโทรศัพท์มือถือ (Mobile Forensics) การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ (Computer Forensics) และ การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางเครือข่าย (Network Forensics) (Raymond Lutui, 2016) ทั้งนี้เห็นได้ว่าการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์เป็นสาขาหนึ่งของการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัล

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงบริบทของหลักการปฏิบัติงานเห็นได้ว่าการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์และพยานหลักฐานทางดิจิทัลมีรูปแบบขั้นตอนไม่แตกต่างกัน กล่าวคือขอบการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ คือการรวบรวม (Collection) การเก็บรักษา (Preservation) การวิเคราะห์ (Analysis) และการนำเสนอหลักฐาน (Presentation) ที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ (John R. Vacca, 2008) แม้จะมีกระบวนการเหมือนกันแต่กลับพบว่าการใช้ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์หลักฐานมีความแตกต่างกัน

วิเคราะห์กรอบแนวคิดการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

พยานหลักฐานดิจิทัลถูกแสดงให้เห็นในรูปแบบข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยสองสถานะในรูปแบบ 0 และ 1 หรือที่เรียกว่า เลขฐานสอง (Binary Number) ซึ่งแตกต่างจากพยานหลักฐานประเภทอื่น ๆ ที่แสดงออกให้เห็นทางกายภาพ เช่น อาวุธที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือเอกสารหลักฐานการกู้ยืมเงิน เป็นต้น ทำให้การรับรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติของพยานประเภทนี้มีความแตกต่างกันไป ในหัวข้อนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการรวบรวม การเก็บรักษา การวิเคราะห์ และการนำเสนอหลักฐานดิจิทัลวิธีการ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การรวบรวมและเก็บรักษาหลักฐานดิจิทัล

การรวบรวมและเก็บรักษาหลักฐานดิจิทัลเป็นแง่มุมพื้นฐานของการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรับรองความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของหลักฐานที่ใช้ในกระบวนการทางกฎหมาย อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากหลักฐานดิจิทัลที่มีอยู่ทั่วไป แต่มีคนเพียงไม่กี่คนที่สามารถค้นหาหลักฐานดิจิทัลได้ด้วยเหตุนี้ข้อมูลดิจิทัลจึงมักถูกมองข้ามและรวบรวมไม่ถูกต้อง อีกทั้งลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของหลักฐานดิจิทัล เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดความท้าทายของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมในการรวบรวมและการเก็บรักษา ซึ่งต้องใช้เครื่องมือ เทคนิค และวิธีการเฉพาะทางเพื่อปกป้องความถูกต้องของหลักฐานดิจิทัลอย่างเหมาะสม เนื่องจากความผิดพลาดใดๆ ในขั้นตอนนี้อาจส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของหลักฐานและอาจเป็นผลร้ายทางคดีในการยอมรับพยานหลักฐานดิจิทัลในศาล สอดคล้องกับ พรณทิพย์ เต็มเจริญ (2565) เห็นว่าการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัล และการรักษาพยานหลักฐาน มีความสำคัญอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ต้องรู้เท่าทันอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมเทคโนโลยีและเพิ่มศักยภาพองค์ความรู้ และความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดทางเทคโนโลยีมาดำเนินคดี (พรณทิพย์ เต็มเจริญ, 2565) นอกจากนี้จากการศึกษาของ ณัฐนันท์ ใจชื่อ (2564) ทำให้ทราบแง่มุมเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัลว่า ในปัจจุบันการรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัลมักขึ้นอยู่กับดุลพินิจในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าพนักงานตำรวจที่ประจำอยู่ที่สถานีตำรวจแต่ละแห่งซึ่งอาจมี

ระดับความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีต่างกัน ปัญหาความเชี่ยวชาญในการค้นหา การจัดเก็บ การส่งต่อ และการใช้ประโยชน์จากพยานหลักฐานดิจิทัลเป็นปัญหาสำคัญที่พบค่อนข้างมาก (ณัฐนันท์ ใจเชื้อ, 2564)

การรวบรวมและเก็บรักษาหลักฐานดิจิทัลจึงต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสากลซึ่งใช้เป็นกฎเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในการเก็บรวบรวมและวิธีการรวบรวม ในกรณีที่มีการละเมิดข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ หลักฐานดิจิทัลอาจไม่ได้รับการยอมรับในศาล ปัจจุบันมาตรฐานและแนวทางสำคัญที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางสำหรับการรวบรวมและการเก็บรักษาหลักฐานดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

1. ACPO Guidelines (Association of Chief Police Officers) ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในสหราชอาณาจักร เป็นกรอบการทำงานสำหรับการจัดการหลักฐานดิจิทัลในลักษณะที่รักษาความสมบูรณ์โดยมีหลักการที่สำคัญคือ ไม่ควรดำเนินการใดๆ เปลี่ยนแปลงข้อมูลที่เกิดขึ้นบนคอมพิวเตอร์หรือสื่อจัดเก็บข้อมูลนี้อาจนำไปใช้ในศาล ทั้งนี้เมื่อเข้าถึงข้อมูลต้นฉบับ

2. NIST Guidelines (National Institute of Standards and Technology) โดย NIST เป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้กระทรวงพาณิชย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา แนวทางนี้จัดทำขึ้นครอบคลุมสำหรับการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัลและการรวบรวมหลักฐานในสหรัฐอเมริกา โดยเสนอมาตรฐานสำหรับเครื่องมือวิธีการ และกระบวนการทางนิติวิทยาศาสตร์

3. ISO/IEC 27037:2012 มาตรฐานสากลนี้ให้แนวทางในการระบุ รวบรวม การได้มา และรักษาหลักฐานดิจิทัล

4. SWGDE Guidelines (Scientific Working Group on Digital Evidence) เอกสารนี้ให้คำแนะนำและแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการจัดการหลักฐานดิจิทัล โดยมุ่งเน้นไปที่การรักษาความสมบูรณ์และความถูกต้องของหลักฐาน

5. ข้อเสนอแนะมาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานของ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) เป็นแนวทางการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานสำหรับการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุและในห้องปฏิบัติการซึ่งครอบคลุมการจัดการคอมพิวเตอร์ สื่อบันทึกข้อมูลดิจิทัลแบบภายใน สื่อบันทึกข้อมูลดิจิทัลแบบภายนอก ข้อมูลคอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

การปฏิบัติตามมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการรวบรวมและเก็บรักษาหลักฐานดิจิทัลที่เชื่อถือได้ เมื่อปฏิบัติตามแนวทางเหล่านี้จะสามารถมั่นใจได้ว่าหลักฐานดิจิทัลยังคงมีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับได้ในศาล ซึ่งนำไปใช้สนับสนุนการแก้ปัญหาคดีความได้อย่างยุติธรรม

2. การวิเคราะห์และการตีความหลักฐานดิจิทัล

การวิเคราะห์และการตีความหลักฐานดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในระบบยุติธรรมทางอาญา เป็นการให้ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญเกี่ยวกับหลักฐานดิจิทัล อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความซับซ้อนและความหลากหลายของหลักฐานดิจิทัลก็มีมากขึ้นเช่นกัน ตั้งแต่อีเมล ข้อความไปจนถึงข้อมูลที่ซับซ้อนจากระบบคลาวด์ กระบวนการวิเคราะห์หลักฐานดิจิทัลไม่เพียงแต่การใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับประเภทของหลักฐานหรือทักษะทางเทคนิคขั้นสูงเท่านั้น แต่ยังต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับบริบททางกฎหมายที่จะนำเสนอ ความ

เข้าใจของผู้ตรวจหลักฐานทางดิจิทัลกับประเด็นทางกฎหมาย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไป ตัวอย่างเช่น เมื่อพนักงานสอบสวนนำเทปบันทึกเสียงส่งตรวจพิสูจน์คดีหมิ่นประมาท ผู้ตรวจนอกจากจะต้องทำการวิเคราะห์ว่าเทปบันทึกเสียงดังกล่าวถูกสร้างขึ้นหรือไม่ มีการตัด ต่อ เติมเสียงในเทปบันทึกนั้นหรือไม่แล้ว ผู้ตรวจต้องเข้าใจด้วยว่าข้อความใดเป็นข้อความหมิ่นประมาท หรือ ภาพแบบใดเป็นภาพอนาจาร ดังนั้น หากผู้ตรวจไม่เข้าใจบริบทกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อาจทำให้การวิเคราะห์และการตีความหลักฐานทางดิจิทัลคลาดเคลื่อนได้

การจัดการปัญหาในประเด็นนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ตรวจ คือ ต้องระบุขอบเขตของสิ่งที่พนักงานสอบสวนต้องการจากพยานหลักฐานที่ส่งตรวจ หากเป็นคดีหมิ่นประมาทต้องระบุให้ชัดว่า ข้อความแบบใดเข้าข่ายเป็นความผิดหมิ่นประมาท เพื่อให้ผู้ตรวจสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์และตีความข้อมูลได้อย่างถูกต้อง

3. การนำเสนอหลักฐานดิจิทัล

กระบวนการนำเสนอการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลในระบบยุติธรรมทางอาญาเป็นขั้นตอนสำคัญซึ่งนำเสนอเทคนิคที่ซับซ้อนมาแปลข้อมูลเป็นหลักฐานที่ชัดเจนและเข้าใจได้ถึงที่มาและความน่าเชื่อถือของกระบวนการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลซึ่งสามารถนำไปใช้ในศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักฐานดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการดำเนินคดีมากขึ้นในคดีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมไซเบอร์ วิธีการนำเสนออาจส่งผลกระทบอย่างมากต่อผลลัพธ์ของคดี กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดรายละเอียดทางเทคนิคของการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลแต่ยังต้องทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ โจรทัก จำเลย ซึ่งบุคคลเหล่านี้ อาจไม่มีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถเข้าใจได้ อย่างไรก็ตามปัญหาที่มักเกิดขึ้นในกระบวนการนี้คือ

1. ความซับซ้อนทางเทคนิค การตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลมักเกี่ยวข้องกับข้อมูลทางเทคนิคขั้นสูงซึ่งอาจเป็นเรื่องยากสำหรับผู้พิพากษา อัยการ และคู่ความในคดีที่จะเข้าใจความซับซ้อนของหลักฐานรวมถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้ารหัสข้อมูล (Data Encryption) ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ (Log File) และข้อมูลเมทาดาตา (Metadata) สามารถสร้างอุปสรรคต่อความเข้าใจได้ ผลกระทบที่ตามมาหากหลักฐานไม่ถูกนำเสนออย่างชัดเจน อาจถูกเข้าใจผิดหรือประเมินคุณค่าต่ำเกินไป อาจนำไปสู่ข้อสรุปหรือการตัดสินใจที่ไม่ถูกต้อง

2. การแปลศัพท์ทางเทคนิค ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลต้องแปลคำศัพท์ทางเทคนิคที่ซับซ้อนเป็นคำศัพท์ทั่วไปที่วิญญูชนเข้าใจได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ คำศัพท์ทางคอมพิวเตอร์มักไม่มีคำศัพท์บัญญัติส่วนมากใช้ทับศัพท์ การสื่อสารที่ผิดพลาดอาจนำไปสู่การตีความหลักฐานที่ผิดพลาดได้

3. ความเชี่ยวชาญของพยานผู้เชี่ยวชาญ ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลอาจเป็นประเด็นที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตั้งคำถามถึงได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคู่กรณีที่ต้องได้รับผลร้ายจากพยานหลักฐานดิจิทัลนั้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผู้เชี่ยวชาญนำไปสู่การปฏิเสธหรือลดคุณค่าความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางดิจิทัลได้

4. พลวัตของหลักฐานดิจิทัล ธรรมชาติของหลักฐานดิจิทัลบางอย่างมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไป เช่น ในกรณีของบันทึกที่มีการอัปเดตอย่างต่อเนื่องการนำเสนอหลักฐานดังกล่าวอย่างถูกต้องจำเป็นต้องมีการจัดการอย่างระมัดระวังเพื่อแสดงสถานะของข้อมูลดิจิทัลใน

ช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด หากไม่สามารถนำเสนอเช่นนั้นได้อาจทำให้คุณค่าของหลักฐานดิจิทัลมีความน่าเชื่อถือลดลง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าการนำเสนอหลักฐานดิจิทัลในระบบยุติธรรมทางอาญาเต็มไปด้วยความท้าทายที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและการยอมรับหลักฐานดิจิทัล การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่ต้องการความเชี่ยวชาญด้านเทคนิคเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการสื่อสารข้อมูลที่ซับซ้อนในลักษณะที่ชัดเจนเป็นกลางและถูกต้องตามกฎหมาย

บทสรุป/ข้อเสนอแนะ

กรอบแนวคิดการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้แนวทางที่มีโครงสร้างในการจัดการ วิเคราะห์ และนำเสนอหลักฐานดิจิทัลในบริบททางกฎหมาย กรอบแนวคิดนี้นำเสนอประเด็นความท้าทายที่เกิดจากหลักฐานดิจิทัล รวมถึงความซับซ้อนทางเทคนิค ความจำเป็นในการปฏิบัติหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่เข้มงวด และความสำคัญของการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล ซึ่งมีส่วนครอบคลุมทุกขั้นตอนของการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลตั้งแต่การระบุเบื้องต้นและการรวบรวมหลักฐาน ไปจนถึงการเก็บรักษา การวิเคราะห์ และการนำเสนอขั้นสุดท้ายในศาล ทั้งนี้องค์ประกอบสำคัญของกรอบการทำงาน ได้แก่ การรักษาความสมบูรณ์และความถูกต้องของหลักฐานดิจิทัลผ่านการใช้เครื่องมือและวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมและการแปลงข้อมูลทางเทคนิคที่ซับซ้อนให้เป็นข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าใจได้สำหรับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็นทนายความ ตำรวจ อัยการ หรือผู้พิพากษา เพื่อสนับสนุนผลลัพธ์ที่ยุติธรรมในการตัดสินใจคดี

อย่างไรก็ตามเพื่อให้การทำงานภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลควรตรวจสอบให้แน่ใจว่ากรอบการทำงานสอดคล้องกับข้อกำหนดทางกฎหมายสำหรับการยอมรับหลักฐานดิจิทัลในศาลหรือไม่ เช่น การขออนุญาตหมายค้น ตำรวจควรระบุขอบเขตสิ่งที่ต้องการค้นไว้คร่าวๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดลดปัญหาข้อโต้แย้งการค้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้การทำความเข้าใจและการรวมมาตรฐานต่างๆ มาประยุกต์ใช้เช่น แนวทาง ACPO และมาตรฐาน ISO/IEC เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้แน่ใจว่า วิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ใช้นั้นถูกต้องหลักการวิทยาศาสตร์และกฎหมาย

2. ความร่วมมือแบบสหวิทยาการ การตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลมักต้องการความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ซึ่งรวมถึงหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านไอที ดังนั้น ควรสร้างความร่วมมือสำหรับการทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดประสบการณ์ ซึ่งอาจรวมถึงการฝึกอบรม คณะทำงานร่วม เป็นต้น

3. แนวทางการรายงานผลและการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ ควรกำหนดแนวทางการรายงานผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลในลักษณะที่วิญญูชนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ ซึ่งอาจรวมถึงแนวทางในการแสดงภาพการลดความซับซ้อนของศัพท์ทางเทคนิค และการนำเสนอหลักฐานในรูปแบบการบรรยายที่สอดคล้องกับบริบทโดยรวมของคดี เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เหมือน สุขมาตย์. (2562). ความรับผิดชอบทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์. วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 7(2), 37-49.
- แลร์รี อี. แดเนี่ยล, ลาร์ส อี. แดเนี่ยล. (2559). การตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย: เข้าใจพยานหลักฐานดิจิทัลจากขั้นตอนหมายถึงห้องพิจารณาคดี. แปลโดย สุนีย์ สกาวรัตน์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่ออินเทอร์เน็ตและวัฒนธรรมเมือง.
- ชาบูเอล กรีนการ์ด. (2560). อินเทอร์เน็ตแห่งสรรพสิ่ง. แปลโดย ทีปกร วุฒิพิทยามงคล. กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาส์.
- ณัฐนันท์ ใจเชื้อ. (2564). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานดิจิทัล. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 15(1), 109-121.
- อิริฟรุห์ ทองคำวิฑูรย์. (2559). เทคโนโลยี Internet of Things และข้อเสนอแนะในการบริหารคลื่นความถี่ในประเทศไทย. วารสารกิจการสื่อสารดิจิทัล, 1(1), 168-172.
- นัทร ธเนศวรณิษฐ์. (2555). การรับฟังและวิธีการนำสืบพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา ศึกษาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. ใน วิทยานิพนธ์. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรณทิพย์ เต็มเจริญ. (2565). แนวทางการพิจารณาและรวบรวม พยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยใช้เทคโนโลยี: ระบบคลาวด์. วารสาร DSI, 14(1), 11-18.
- พัฒนาพร โกวิทพัฒนกิจ และคณะ. (2560). แนวโน้มพฤติการณ์ในการกระทำความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ. ใน รายงานวิจัยเสนอ สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรพิพัฒนศักดิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ภูมินทร์ บุตรอินทร์. (2561). กฎหมายกับปัญญาประดิษฐ์. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 47(3), 491-511.
- วิวัฒน์ มีสุวรรณ. (2559). อินเทอร์เน็ตเพื่อสรรพสิ่ง (Internet of Things) กับการศึกษา. วารสารวิชาการ นวัตกรรมสื่อสารสังคม, 4(2), 83-92.
- สาวตรี สุขศรี. (2563). กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมไซเบอร์. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สาวตรี สุขศรี และคณะ. (2555). อาชญากรรมคอมพิวเตอร์: ผลกระทบจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และนโยบายของรัฐกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น. กรุงเทพมหานคร: โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). การสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565. เข้าถึงได้จาก กระทรวงดิจิทัล ETDA: <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/publications/iub2022.aspx>

- Damshenas, M., Dehghantanha, A., and Mahmoud, R. (2014). A Survey on Digital Forensics Trends. *International Journal of Cyber-Security and Digital Forensics (IJCSDF)*, 3(4), 209-234.
- Easttom, C. and Taylor, J. (2011). *Computer Crime, Investigation, and the Law*,. Massachusetts: Cengage Learning PTR.
- Gary C. Kessler. (2010). Judges' Awareness, Understanding, and Application of Digital Evidence. In Ph.D. Diss. Florida: Nova Southeastern University.
- Grabosky, P. N. (2001). Virtual criminality: Old wine in new bottles? *Social & Legal Studies*, 10(2), 243-249.
- John R. Vacca. (2008). *Computer Forensics: Computer Crime Scene Investigation* (2nd ed.). Boston: Charles River Media.
- Nina Sunde a, and Itiel E. Dror. (2019). Cognitive and human factors in digital forensics: Problems, challenges, and the way forward. *Digital Investigation*, 29, 101-108.
- Qusay F. Hassan, Atta ur Rehman Khan, Sajjad A. Madani (Eds). (2018). *Internet of Things Challenges, Advances, and Applications*. New York: CRC Press.
- Raymond Lutui. (2016). A multidisciplinary digital forensic investigation process model. *Business Horizons*, 59(6), 593-604.
- Reith, M., Carr, C., and Gunsch, G. (2002). An examination of digital forensic models. *International Journal of Digital Evidence*, 1(3). 1-12.
- Thomas J. Holt and Adam M. Bossler. (2016). *Cybercrime in Progress Theory and prevention of technology-enabled offenses*. New York: Routledge.
- Thomas J. Holt, Adam M. Bossler, Kathryn C. Seigfried-Spellar. (2017). *Cybercrime and Digital Forensics: An Introduction*. New York: Routledge.
- Van Buskirk, E., and Liu, V. T. . (2006). Digital evidence: challenging the presumption of reliability. *Journal of Digital Forensic Practice*, 1(1), 19-26.
- Vassil Roussev. (2016). *Digital Forensic Science: Issues, Methods, and Challenges*. San Antonio: Morgan & Claypool Publishers.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

วารสารกฎหมายและสังคมรังสิตเป็นวารสารวิชาการของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทางด้านกฎหมายและสังคมและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา เพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยและงานวิชาการในมหาวิทยาลัยรังสิต และจากสถาบันและภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขานิติศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน บทความที่เสนอมจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อพิมพ์ลงในวารสารอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะระบบการอ้างอิงและรูปแบบการนำเสนอ

ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มาให้ถูกต้อง กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับกฎหมาย สังคมศาสตร์ สังคมศาสตร์ทั่วไป

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 9 - 15 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้

ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน และ Email.
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ประมาณ 300-350 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น(ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงบรรณานุกรม

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน และปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนานคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่ตีพิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (ธานี วรภัทร์, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (ธานี วรภัทร์ และอิงครัต ดลเจิม, 2561)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (ธานี วรภัทร์ และคณะ, 2563)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธานี วรภัทร์. (2558). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุริยา คงคาไหว. (2560). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิถีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธานี วรภัทร์. (2563).มาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากการใช้กัญชาทางการแพทย์. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 5(2), 35-49.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนธิ อาจพันธ์. (2560). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (2010). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24, pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2560). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์/ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

ธานี วรภัทร์. (2552). กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก. ใน *ดัชนีนิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ธานี วรภัทร์. (2564). ห้องบริโภคนยาเสพติด. ใน รายงานการวิจัย. กองพัฒนานวัตกรรมการยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

คณิต ณ นคร. (31 ต.ค. 2560). กระบวนการยุติธรรมกับระบบทุนนิยม. (ธานี วรภัทร์, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่). // ชื่อเรื่อง. // เรียกใช้เมื่อ / จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริ่งจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1

สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน

คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก

<http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). // ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). // ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/ (วันเดือนปี). ตัวอย่าง:

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.

ธานี วรภัทร์ และอิงครัต ดลเจิม. (2562). กระบวนการยุติธรรมกับระบบทุนนิยม. ใน รายงานการวิจัย. สำนักพระตำราในพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา.

พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13.

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 21 ก หน้า 1 (18 กุมภาพันธ์ 2560).

วิชา มหาคุณ. (2549). การใช้เหตุผลทางกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก

https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid= 508&filename=index.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Sandel, Michael J. (2010). Justice. U.S.A.:Penguin Books.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารกฎหมาย และสังคมรังสิต ได้ที่ www.rsu.ac.th/law เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : RJLS@rsu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงคุณภาพหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

3.....(16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย..... ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง..... การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ..... การเก็บรวบรวมข้อมูล..... การวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สันเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ
กรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....